

9de vergadering

Maandag 13 december 1999

Aanvang 19.30 uur

Voorzitter: Korthals Altes

Tegenwoordig zijn 52 leden, te weten:

Baarda, De Beer, Bemelmans-Vidéc, Van den Berg, Bierman, Bierman-Beukema toe Water, De Boer, Boorsma, Van den Broek-Laman Trip, Van Bruchem, Castricum, Dees, Van Eekelen, Van Gennip, Ginjaar, Van Heukelum, Hilarides, Hirsch Ballin, Hofstede, Van den Hul-Omta, Ketting, Kohnstamm, Korthals Altes, Van der Lans, Van Leeuwen, Ladders-Efferich, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Meindertsma, Pastoor, Pitstra, Platvoet, Rabbinge, Rensema, Van Schijndel, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Stekelenburg, Stevens, Swenker, Tan, Terlouw, Varekamp, Ter Veld, Veling, De Vries, Van Vugt, Woldring, Wolfson, Wöltgens en Zwerver,

en de heren Zalm, minister van Financiën, en Vermeend, staatssecretaris van Financiën.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Kneppers-Heijnert, wegens ziekte, ook morgen;

Van Leeuwen en Van den Berg, alleen voor het eerste deel van de vergadering;

De Wolff, De Jong, Le Poole en Holdijk, wegens bezigheden elders.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen

stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Verbetering van een aantal wetten (Veegwet SZW 1999) (26722).**

Dit wetsvoorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde zijn:
- **de algemene financiële beschouwingen (26800), en de behandeling van de wetsvoorstellen:**
- **Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van de Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2000 (26800-IXA);**
- **Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2000 (26800-IXB);**
- **Wijziging van de regulerende energiebelasting en de inkomstenbelasting met het oog op het bevorderen van energiezuinig en milieuvriendelijk gedrag (26532);**
- **Wijziging van belastingwetten c.a. (belastingplan 2000) (26820);**

- **Wijziging van de Wet op de omzetbelasting 1968 (verfijning definitie telecommunicatiediensten) (26839);**
- **Wijziging van enkele belastingwetten (technische aanpassingen) (26852).**

De **voorzitter**: Tevens zijn aan de orde de volgende verzoekschriften:
- adres van F. Senz Suazabal te Rotterdam (gedrukt stuk EK nr. II, 1999-2000);
- adres van J. Timmers te Schagen (gedrukt stuk EK nr. IV, 1999-2000).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Boorsma** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Minister van Financiën Zalm zal een redelijk tevreden mens zijn: het door hem opnieuw geïntroduceerde maar vorig jaar gewijzigde structurele begrotingsbeleid heeft rust gebracht op het macrobudgettaire vlak, het EMU-tekort nadert de nul, en op maandbasis is het tekort in augustus voor het eerst in bijna 25 jaar al tijdelijk omgeslagen in een overschot dat in september nog opliep, de overheids-schuldquote nadert de EMU-norm van 60%, de veronderstelling ten aanzien van de economische groei wordt tot nu toe alleen maar overtroffen, en hij wordt alom geprezen voor zijn financiële beleid, maar in ons polderland blijft altijd wind en dus kritiek.

Het speet me vorig jaar dat hij de financiële beschouwingen niet kon bijwonen, daar hij door ziekte was geveld. Immers, waar de CDA-fractie in haar oordeel over Paars I over hem bij uitzondering per saldo lovend was, meende de fractie erg kritisch te moeten zijn op de

Boorsma

financiële onderbouwing van het regeerakkoord van het kabinet Paars II. Terzijde, mijnheer de voorzitter, weet u wat de spellingchecker op de computer suggereert als u Paars II typt? De computer geeft twee suggesties: paasei en passie. Welnu, Paars II ontbeert haast elke passie, en het heeft met een paasei niet veel gemeen. Het uitgangspunt ten aanzien van de economische groei was in onze ogen duidelijk te royaal. In september jongstleden moesten we erkennen dat we geen gelijk hebben gekregen; weer vanuit het algemeen belang zeg ik: gelukkig maar_

En het lijkt er op dat het kabinet-Kok II financieel-economisch de wind in de rug houdt. Dat belooft veel goeds voor de inkomstenmeevallers. De CDA-fractie wil eerst bij dat optimisme stilstaan, daarna een enkele zwakke plek aanwijzen, en dan nog ingaan op enkele andere onderwerpen. Na mij zal collega Stevens aandacht schenken aan enkele fiscale wetsvoorstellen.

Allereerst dat optimisme. Bij mijn beschouwing vorig jaar heb ik twee argumenten gehanteerd. De overgang naar het nieuwe millennium zal de nodige computergestuurde problematiek opleveren. Hoewel de beleggers daar nogal optimistisch over zijn, zou je eerder mogen verwachten dat dan de tegenslag des te groter zal zijn als er een probleem optreedt. Nederland is een zeer open economie. Is de stelling gewaagd dat open economieën via hun import en export juist met de minder geïndustrialiseerde landen ook opener zullen zijn voor de millenniumproblematiek die in die landen wel te verwachten valt?

In de tweede plaats is er het argument van de conjunctuur. De minister kent het M-vormige conjunctuurverloop. Vorig jaar zaten wij al langere tijd op de tweede piek van de M en was dus een neergaande poot wel degelijk te verwachten. En die is er ook gekomen. Afgaande op zeer recente publicaties in de ESB zien wij dat de daling inmiddels gepasseerd is en dat een opgang voorspeld wordt naar boven-trendmatige groei. Daarmee lijkt de oorzaak voor een recessie weggenomen, maar uiteraard niet definitief.

Er zijn velen die menen dat de conjunctuurbeweging helemaal heeft afgedaan en die hun geloof of hoop baseren op de zogenaamde nieuwe

economie. In onze fractie overheerst eerder de mening dat door de computer-, informatie- en communicatietechnologie wellicht een lange opwaartse conjunctuurgolf gevoed wordt, de zogenaamde Kondratieff, maar dat daaromheen de korte conjunctuurgolven wel degelijk van kracht zullen blijven. De korte conjunctuurgolven zullen in de neerwaartse richting wellicht afgezwakt worden bij een opgaande Kondratieff. Maar toch, onderlinge vervlochtenheid van landen en blokken, dus de globalisering, zou de schokken wel degelijk kunnen versterken. Dat laatste bleek in de Thailandcrisis, maar, zo geef ik toe, weer niet in de roebelcrisis.

Tegenover deze beschouwing van CDA-zijde staat dan het laatste halfjaarrapport van de OESO dat zeer optimistisch is over de groei van de wereldeconomie. Voor Europa projecteert de OESO een verdere toeneming van de economische groei bij lage inflatie. De OESO waarschuwt wel voor de verslechtering van de Amerikaanse lopende rekening die zou kunnen leiden tot de val van de dollar. Maar wanneer heeft de OESO of een ander groot onderzoeksbureau een omslag in de internationale economie goed voorspeld? Wij zijn benieuwd naar de reactie van de minister op deze beschouwingen over structuur en conjunctuur, die natuurlijk van groot belang zijn voor de uitgangspunten.

Ik stap over naar enkele andere uitgangspunten, om te beginnen de rentestand. De begroting gaat uit van een rentestand van 6%. Daarmee is een stille reserve van uitgavenmeevallers al ingebouwd. Is het wel juist geweest van de minister om in de begroting uit te gaan van een niet-realistisch uitgangspunt? Hoe hoog wordt thans de rentemeevaller ingeschat als het gaat om de prijscomponent? Dan is er de dollarkoers. Is die niet te laag ingezet? Nadat ik dit getypt had, las ik inderdaad al een bericht dat de eerste meevaller op het gebied van de dollarkoers is geboekt. Wij verwachten dat er via deze twee premissen meevallers in de uitgaven en ontvangsten zullen optreden, wat voor een minister van Financiën altijd prettig is.

Ik kom nu toe aan de werkgelegenheid. Internationaal scoort Nederland goed als het gaat om de groei van de werkgelegenheid. Ook vorig jaar heb ik dat opgemerkt. Met

deze minister menen wij dat daarmee een sterke bijdrage wordt gegeven aan het sociaal beleid. Zorgwekkender is dat volgens de MEV de arbeidsproductiviteitsstijging achterblijft bij de internationale groei. Gegeven de stijging van het contractloon is een groei van de arbeidsinkomensquote het gevolg. De lagere groei van de investeringen, 2% in 1999 en 1% in 2000, vergeleken met 8,5% in de jaren 97-98, zal daar mee te maken hebben. Maar die lagere groei van de investeringen vertaalt zich toch in een lagere groei in de komende jaren? Bij de stijging van de werkgelegenheid is er, gegeven de inmiddels gestegen arbeidsparticipatie, een verdere daling van de werkloosheid. Het nu bereikte peil van 3,75% is internationaal laag.

Ik wil kort iets zeggen over enkele budgettaire prestaties. Het vorderingstekort daalt volgend jaar naar 0,5%, volgens het CPB naar 0,3%, en zal volgens het Economische Bureau van de ABN-AMRO zelfs omslaan in een overschot. Mooi, maar_ niet genoeg. De schuldquote van de overheid is in 1996 fors verlaagd: van 75% naar 70%, en is sindsdien verder verlaagd. Nu wordt een daling verwacht naar 62% in het komende jaar. Mooi, maar... wederom niet genoeg.

Daarmee komen wij op de schaduwzijden van het financiële beleid, dat overigens in onze ogen altijd nog het meest geslaagde deel van Kok I was en één van de weinige tot nu toe succesvolle kanten van Kok II. Voor die stelling verwijs ik naar de uitspraak van de fractievoorzitter van het CDA bij de algemeen politieke beschouwingen. Over die schaduwzijden citeer ik een krantenkop van het Algemeen Dagblad van 26 oktober: Euforie poldermodel niet op z'n plaats. Onder die kop volgde een beschouwing, niet van een voorzitter van de CDA-fractie in de Eerste Kamer, maar van Stef Blok, lid Tweede Kamer voor de VVD.

Ik ga eerst in op het makro kader. Het optimisme heb ik al besproken. Veel economen en veel politici aan de overzijde, onder wie mijn CDA-collega Balkenende, hebben gewezen op de signalen van overbesteding, tot uitdrukking komend in arbeidsmarktsignalen die mijns inziens steeds krachtiger worden. Ik had een dergelijke tekst al in september opgeschreven voor een

Boorsma

interne bespreking binnen de fractie. De daarna gekomen signalen versterken dat geluid alleen maar. De Raad van State meende al in september dat de voor de komende jaren ingeschatte stijging van de lonen, namelijk 1,35% "riskant laag" is.

De problemen van overbesteding leidden in de jaren vijftig en zestig nog tot spannende politieke discussies; de minister herinnert zich die discussies vast wel. De bestedingsbeperking van 1956 is velen hoe dan ook bijgebleven. De betalingsbalans van Nederland kan nu wel degelijk een stootje hebben. De overbesteding vertaalt zich via het interne evenwicht in spanningen op de arbeids- en de bouwmarkt en in inflatie. Nederland zit binnen de EMU bovenin met de inflatie. Velen hebben gewaarschuwd voor het inflatiegevaar: Wellink in het Financieel Dagblad, bijgevallen door L. Stevens, De Kam, Bovenberg en Eijffinger. De minister-president heeft op de uitlatingen van Wellink kalm gereageerd dat Wellink "to the point" was; hij erkende het gevaar van oververhitting van de economie, maar wij zouden toch door moeten gaan met lastenverlichting, aldus de minister-president. Is die kalme reactie verantwoord als wij proberen een les te leren van het verleden?

Het is ook wonderlijk dat de Tweede Kamer zeer breed zorgen heeft uitgesproken over de inflatie en vervolgens heeft aangedrongen op extraatjes voor dit en dat. Syt Winia – volgens mij in Elsevier – wees op het ambigue gedrag van de Tweede Kamer in een artikel met als kop: "De slechtste van de klas". Het PvdA-Kamerlid Crone hekelde de laconieke houding van minister Zalm, maar hij had beter de laconieke houding van de minister-president van PvdA-huize kunnen hekelen. Recent, op 13 november, heeft Wellink een rede gehouden voor het Economic Committee van de NAVO-Assemblee, waarin hij duidelijk inging op het gevaar van een versnellende inflatie. Wat is de reactie van de Nederlandse regering?

Historisch gezien is de inflatie niet extreem. Minister Zalm scoorde misschien door op een incidentele component te wijzen, maar waarschijnlijk rollen wij van de ene incidentele component in de andere. Van de minister zou ik de verzekering willen hebben dat de anti-inflatiedoelstelling net zo hoog

genoteerd staat als de andere EMU-criteria. Als dat zo is, hoe wil de minister dat dan waarmaken? De dreiging van overbesteding wordt met forse beleidsintensiveringen en lastenverlichting immers alleen maar door de regering gevoed. Tijdens de algemene politieke beschouwingen heeft de Tweede Kamer gepraat over het gevaar van overbesteding en vervolgens aangedrongen op extra geld voor dit en dat.

Verder kijkend: Financiën heeft het Belastingplan voor de 21ste eeuw gepresenteerd en de regering wil bij de invoering van dat plan 5 mld. aan lastenverlichting geven. Als de hausse aanhoudt, is dat olie op het vuur gooien. Nu kan de minister riposteren: als u, als woordvoerder van de CDA-fractie, bij het begin van uw verhaal gelijk zou krijgen en de hausse in 2000 omslaat, dan is de extra impuls die uitgaat van de begroting en daarna van het belastingplan dus juist goed getimed. De les zou dan zijn dat wij al sinds de jaren vijftig weten dat timing zo moeilijk is dat een actief begrotingsbeleid niet goed mogelijk is, zodat een structureel begrotingsbeleid wenselijk is. Die woorden leg ik dus in de mond van de minister; dan heeft hij het makkelijk in zijn eerste termijn. Waar de regering echter iets aan timing en dosering kon doen, zijn wij niet gelukkig met de keuzen. Van Ewijk en Tang wijzen er in de Volkskrant van 8 oktober op dat het de regering niet aan te rekenen valt dat het belastingplan qua timing op een conjunctureel ongunstig moment komt. Zij schrijven: "Ook nu is nog lang niet zeker dat in 2001 de lastenverlichting slecht uitkomt." Maar ook: "Dit ontslaat het kabinet natuurlijk niet van de plicht om dit risico zo klein mogelijk te houden."

Dan nog een opmerking over die arbeidsmarktspanningen. In de zorg treden die heel duidelijk op, maar ook bij de lagere overheden. De Staatscourant van 24 september schrijft: "Het werk van lokale overheden komt in het geding doordat veel vacatures moeilijk te vervullen zijn _ Afgelopen jaar had 62% van de onderzochte gemeenten, provincies en waterschappen moeite nieuwe mensen te vinden voor openstaande vacatures. In 1997 was dat nog 54%." Een verscherping dus van de krapte op de arbeidsmarkt. Hoe denkt de regering eigenlijk de voorgenomen beleidsintensive-

ringen, de extra in de Tweede Kamer toegezegde gelden, te realiseren? Dit is volgens mij nog niet naar voren gebracht. Extra budgettaire middelen worden meestal voor het volle pond verwerkt in de cijfers voor het begrotingsjaar, maar de kans op vertragingen in de uitgaven groeit alleen maar. Hoe die extra gelden om te zetten in meer mensen?

De arbeidsmarktspanningen zullen leiden tot looneisen, niet alleen van het contractloon, maar ook van het incidentele loon. De Raad van State waarschuwt ervoor dat de loonsverhogingen snel kunnen leiden tot begrotingstegenvallers van miljarden guldens. De minister zelf schrijft ook dat de overschotten bij de sociale fondsen daardoor snel kunnen verdwijnen.

Mijnheer de voorzitter! De minister heeft zelf vaak genoeg aangegeven wat het belang is van een verdere reductie van de schuldquote. Daardoor kan immers het beslag van de rentelasten dalen, waardoor ruimte wordt vrijgemaakt voor de budgettaire noden van de toekomst: de gevolgen van de vergrijzing voor zowel de AOW als de zorg.

Het zou getuigen van goed rentmeesterschap als wij dat in voldoende mate doen. Van de minister zou ik tentatief willen horen in welke mate wij thans voldoen aan de afdekking van de toekomstige extra last ten gevolge van de vergrijzing. Uiteraard moet er dan een aantal rekenvooronderstellingen worden gehanteerd over de periode waarover wij praten. De minister met zijn ambtelijk apparaat lijkt mij echter creatief genoeg. In elk geval menen wij dat het streven naar verdere tekortreductie met dat oogmerk alle steun verdient. Tevens menen wij dat de kabinetten Kok I en II in deze jaren van hoogconjunctuur te weinig hebben gedaan aan reductie van de schuldquote. Ik citeer Syt Winia uit een artikel met de veelzeggende kop "Te veel borstklapperij" in de Elsevier van 25 september: "Maar anders dan in Engeland, Ierland en de Scandinavische landen hebben de (paarse) kabinetten die voorspoedige situatie niet benut om een begrotingsoverschot te scheppen."

Terzijde merk ik het volgende op. Enkele jaren geleden heb ik mee mogen doen aan een discussie in Ierland over het budgettaire beleid in Europa. Ierland had toen een duidelijke achterstand. Dat maakt een eenvoudig lid van de Eerste Kamer

Boorsma

nieuwsgierig hoe Ierland erin is geslaagd om in de gewenste situatie terecht te komen.

Ik maak nog enkele kanttekeningen. In welke mate is de reductie van de schuldquote gerealiseerd dankzij de aanwending van de kapitaalsopbrengst van privatiseringsacties, door de verkoop van tafelzilver? Met welk bedrag zou de absolute schuld verder zijn gestegen, zonder die verkoopopbrengsten? Wij spreken dan niet eens over het aardgas. Zonder aardgas zouden wij net zo'n slechte schuldpositie hebben als België.

De thans vigerende spelregel voor inkomstenmeevallers, waarbij een deel wordt aangewend voor lastenverlichting zou wat ons betreft herzien moeten worden. Lastenverlichting is ook door onze fractie zeer systematisch verdedigd als structureel goed voor de werkgelegenheid. Maar waar conjuncturele timing enigszins mogelijk is, zou het kabinet dat moeten toepassen. De voortgaande lastenverlichting tijdens de hausse mag wat ons betreft ophouden. Alleen nog gerichte lastenverlichting, wat macro-economisch natuurlijk ook de consumptie stimuleert, heeft onze voorkeur. Wat ons betreft zou het dus moeten gaan om een veel geringer bedrag, waarna de schuldreductie absolute prioriteit zou krijgen.

Ik wijs erop dat het EMU-tekort door het Rijk wordt veroorzaakt. Het saldo van de overige sectoren is immers al positief. Als voorts de conjunctuur omslaat en de economische groei met 2% duikelt, kan het tekort snel oplopen met, zeg, 1,5 procentpunt. Dat betekent ook een verder oplopen van de schuld.

Vervolgens kom ik bij een punt dat niet iedereen bekend is, maar de minister bekend in de oren zal klinken. Wij praten over het EMU-vorderingensaldo, dat de ook te financieren financiële transacties buiten beschouwing laat. Anders dan velen – zoals bijvoorbeeld VNO/NCW – menen, is een EMU-overschot niet voldoende om de absolute schuld te reduceren. Een EMU-overschot kan nog steeds een financieringstekort inhouden. Hoe groot moet bij de huidige stand van zaken een EMU-vorderingenoverschot zijn wil de schuld in absolute bedragen dalen?

In dit verband wil ik een internationaal uitstapje maken. Nederland

maakt deel uit van de EMU en zal daardoor via het Europese rentebeleid ook de gevolgen ondervinden van spanningen in andere lidstaten. Minister Zalm was voor de toetreding tot de EMU nogal scherp over de situatie in Italië, en terecht. Verbazingwekkend was daarom zijn lauwe reactie begin dit jaar op de negatieve budgettaire ontwikkeling in Italië. Lezen we het ESB-artikel van Heeringa van De Nederlandsche Bank van 12 november dan is de conclusie: "Veel lidstaten lijken de verplichtingen uit het Stabiliteitspact vooralsnog zo minimaal mogelijk te willen interpreteren. Dit is teleurstellend: de programma's zijn een belangrijk instrument voor de geloofwaardigheid van het budgettaire beleid in de EMU." Hoe ziet de minister deze conclusie? Als er spanningen binnen de EMU ontstaan, kan een lidstaat zelf niet meer het rente-instrument gebruiken. Het Verdrag van Maastricht stelt dat elk land zelf zijn eigen problemen moet oplossen bijvoorbeeld bij een excessief tekort. Maar dat excessieve tekort kan via de Europese rente gevolgen hebben voor de overige lidstaten, externe effecten dus. Om nu de flexibiliteit van het systeem te vergroten en goed gedrag te belonen, is door Casella een systeem van verhandelbare tekortrechten binnen de EMU voorgesteld. Dit is in de ESB van 29 oktober jongstleden besproken door De Haan en Inklaar. Wat vindt de minister van deze interessante gedachte, waarop onlangs ook in de Wall Street Journal van 23 november werd ingaan?

Nog enkele ontwikkelingen wil ik noemen. De bezuiniging op de post Incidenteel wordt waarschijnlijk niet gehaald. Wat is de ervaring met dit soort bezuinigingen over het lopende jaar? De regering hanteert voor de contractloonstijging voor de komende jaren van 1,35%. De regering meent dat die raming verantwoord is, omdat de koopkracht verbeterd wordt via de geplande lastenverlichting. Zowel de Raad van State als de FNV voorspellen hogere loonsverhogingen dan verondersteld. Wat betekent dit nu voor de begroting, voor de zorg en voor de sociale zekerheid? En wat betekent dit per saldo voor het EMU-tekort?

Nog een opmerking over de uitgaven. De minister krijgt een compliment voor wat ik noem het microbudgettaire beleid: de

uitgavenbeheersing en de herziening van de inrichting van de begrotingsstukken. Wat de uitgaven betreft: de drie groepen houden zich aan de kaders, mede dankzij de budgettaire verruiming bij de zorg en dankzij de gunstige conjunctuur bij de sociale zekerheid. De herziening van de begrotingsstukken die wordt uiteengezet in de nota Van beleidsbegroting naar beleidsverantwoording en waaraan thans op de departementen wordt gewerkt, heeft onze hartelijke instemming. Dit zal het sluitstuk vormen op de ontwikkeling die in gang is gezet bij de indiening van de Comptabiliteitswet 1976. De ideeën van de Planning Programming Budgeting Systems uit de jaren zestig – in Nederland geïntroduceerd door het ministerie van Financiën – zijn "still alive and kicking"!

Wij komen te zijner tijd natuurlijk over die nieuwe begrotingsinrichting te spreken, maar nu alvast enkele opmerkingen. Eerst een waarschuwing: het is niet mogelijk voor alle uitgaven prestatie-indicatoren te formuleren welke voldoende eenduidig, homogeen en meetbaar zijn. Ik wil de minister oproepen om te voorkomen dat al te grote studiegroepen op de departementen aan het werk worden gezet om de steen der wijzen te vinden. De minister is pragmatisch genoeg.

In dit kader is ook de informatievoorziening aan het parlement via de Miljoenennota en de begrotingsstukken veranderd. Zo mis ik toch de bijlage met de indeling naar functionele categorieën. Waarom is die weggelaten? Hoeveel Kamerleden moeten daar om vragen, wil die weer worden opgenomen? Dat de informatievoorziening in de begrotingsstukken en de Miljoenennota niet zo transparant is, wordt schitterend geïllustreerd in een stukje in het Financieele Dagblad van 23 september.

Nog een andere opmerking over de financiële informatievoorziening. Als de minister in de zevende regel van de Miljoenennota schrijft dat de investeringen van de overheid zijn verhoogd, waar blijkt dat dan? De economische classificatie van bijlage 11 levert een zeer gemengd beeld op. En uiteraard heb ik daar ook de MEV naast gelegd, maar het gaat mij erom dat de Miljoenennota die helderheid niet kan verschaffen. Over transparantie gesproken!

Boorsma

Dan de geraamde bezuinigingen. In het regeerakkoord zijn ombuigingen afgesproken van 1,7 mld. in 1999 via 3,5 mld. in 2000 oplopend naar 7,7 mld. in 2002. De tekst die eraan gewijd is, roept vragen op: een forse besparing door vermindering van het personeelsvolume. Waar? Hoe? Afwachten maar; alleen is parlementaire controle zo niet mogelijk. Beperking van incidentele loonstijging? En dat in een tijd van toenemende krapte op de arbeidsmarkt? Wij zien dat niet zitten. Verbetering van de bedrijfseconomische doelmatigheid in de zorg? Een mooi streven, maar het is net als met bepaalde olievoorraden: economisch onwinbaar. Reductie van de uitgaven voor externe advisering? Daar werkt Financiën volgens mij al enkele jaren aan, maar dat is tot nu toe niet gelukt. De kans van slagen lijkt bij een overspannen arbeidsmarkt nihil.

Maar goed, ik weet dat ook wij verleden jaar de voorgenomen bezuiniging op de afdracht aan de EU bekritiseerden, terwijl de minister daar prima in geslaagd is. In dat verband wil ik overigens blijk geven van onze ergernis over de Europese financiën. De Europese Rekenkamer heeft voor de vijfde achtereenvolgende keer geweigerd, de jaarrekening van de Europese Unie goed te keuren; 5% van de bestedingen is onrechtmatig. En op grond van eerdere rapporten is het waarschijnlijk dat van dat grote bedrag 10% frauduleus is, aldus het Financieel Dagblad van 17 november jongstleden.

In de begrotingsstukken worden de bedragen nu niet alleen in gulden, maar ook in euro's aangegeven. Dat is goed. Maar verder wordt er in de Miljoenennota geen aandacht geschonken aan de komende operatie. Ik zou het plezierig vinden als de minister de Kamer kon informeren over de stand van zaken bij de voorbereiding, en niet alleen bij het Rijk, maar ook bij de ZBO's en de lagere overheden. Volgens de Staatscourant neemt Nederland bij de invoering van de euro de laatste plaats in. De minister en ik weten beiden aan welk groot kleinbedrijf dit ligt.

Tot slot een enkele opmerking over de belastingen. Allereerst de plannen voor een BTW-compensatiefonds. Dit lijkt ons een goed voorstel, maar wij vragen op voorhand aandacht voor de werkingssfeer ervan. Is die beperkt

tot gemeenten en provincies, zoals de Staatscourant van 22 november jongstleden ons wil doen geloven? Het lijkt ons dat dit fonds zou moeten gelden voor alle publiekrechtelijke lichamen.

Verder heb ik namens onze fractie wel eens een enkele opmerking gemaakt over fiscaal onrecht, verbonden aan het bodemrecht ex artikel 22, derde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting. Het woord "bodemrecht" suggereert dit misschien al, maar dit ter zijde. In de Staatscourant van 22 november jongstleden is een nieuw Besluit leaseregeling gepubliceerd. Het is goed dat de voorwaarden weer eens worden aangescherpt om een operationele van een financiële leaseconstructie te kunnen onderscheiden. Maar betekent dit besluit een zekere beperking van de toepassing van het bodemrecht bij leaseobjecten? Wij hebben te weinig tijd gehad om deze zaak echt te kunnen bestuderen, dus vraag ik om een nadere uitleg.

Voorzitter! Ik sluit mijn betoog af. Bij de laatst gehouden algemene politieke beschouwingen heeft de voorzitter van de CDA-fractie woorden van lof gericht tot de bewindslieden van Financiën. Die waren gemeend en dat is nog steeds zo. Er blijft evenwel, zo heb ik namens onze fractie duidelijk gemaakt, voldoende ruimte voor kritiek, ook aanstonds voor mijn collega Stevens.

□

De heer **Stevens** (CDA): Voorzitter! Gaarne begroet ik de bewindslieden bij deze laatste financiële beschouwingen in deze eeuw. Wij staan aan de vooravond van belangrijke fiscale ontwikkelingen: het belastingstelsel voor de 21ste eeuw, dat de bewindslieden zo voortvarend hebben gelanceerd. Onze fractie zal er nu niet op preluderen, wij vertrouwen erop dat wij in het voorjaar voldoende tijd zullen krijgen om er met de bewindslieden over te debatteren. Wij zien daarnaar uit.

Thans liggen voor ons het Belastingplan 2000, een wetsvoorstel met technische aanpassingen en het wetsvoorstel tot wijziging van de regulerende energiebelasting en de inkomstenbelasting met het oog op het bevorderen van energiezuinig en milieuvriendelijk gedrag. Wij complimenteren de bewindslieden

en hun achterban met hun uithoudingsvermogen. De samenloop van het Belastingplan 2000 en de Wet op de inkomstenbelasting 2001 legt een grote druk op hen en hun gezinnen. Bovendien zijn zij net terug van een zware Ecofin in Helsinki, after acrimonious talks, als ik de Financial Times mag geloven. In vergelijking daarmee moet het splitsen van het Belastingplan 2000 in vier aparte wetsvoorstellen op advies van de Raad van State een lichte rimpeling zijn geweest. De Raad van State merkt op in zijn rapport dat samenvoegen van wetsvoorstellen van verschillende aard en belang druk legt op de besluitvorming. In het oorspronkelijke belastingplan stonden maatregelen die niet direct betrekking hadden op het budget en het koopkrachtbeleid van 2000. Op advies van de Raad van State zijn deze gesplitst. Wij zijn de bewindslieden daar zeer erkentelijk voor, al is het maar omdat zij hiermee invulling geven aan de motie-Boorsma, zes jaar nadat deze in deze Kamer kamerbreed was aangenomen. Toch nog voor het begin van de volgende eeuw! Wij vertrouwen erop dat deze lijn ook in de toekomst door de bewindslieden gevolgd wordt.

Het totale fiscale pakket 2000 is nu verdeeld over vier wetsvoorstellen: het kernbelastingplan, de technische aanpassingen, de maatregelen aangaande het loon en de wijziging van de belastingen van rechtsverkeer en de natuurschoonwet 1928. Het kernplan behelst geen opmerkelijke bepalingen in de tariefsfeer van de inkomstenbelasting, de loonbelasting en de vennootschapsbelasting. Des te interessanter is het om eens te kijken naar de neerslag in het kernplan van, als ik het zo mag noemen, de in het regeerakkoord gekozen strategie van verschuiving van directe naar indirecte belastingen in het kader van de vergroening, althans van wat er onder dit etiket wordt gepresenteerd.

Het kernplan bevat maar liefst acht maatregelen in het kader van de vergroening. Die maatregelen zijn gericht op het terugsluizen naar gezinnen en bedrijven. Daar tegenover staan slechts acht maatregelen in de algemene tariefsfeer. De terugsluis leidt overigens niet alleen tot generieke belastingverlaging in de IB- en VBB-sfeer, maar ook tot specifieke maatregelen, oftewel positieve prikkels, zoals is afgesproken in het

Stevens

regeerakkoord. Het is de moeite waard om dit terugsluisfenomeen eens nader te bezien, omdat hiermee een nieuw hoofdstuk wordt geschreven in de Nederlandse rondpompgeschiedenis. Het resultaat daarvan leidt tot zeer complexe wetgeving met verontrustende vormen van instrumentalisme. Dit laatste is gedwongen, want dat brengt het onderwerp met zich.

Ik noem een enkel voorbeeld. Bij de uitvoeringsregeling bij de wet tot wijziging van de regulerende energiebelasting (26532) is een brief gevoegd aan de voorzitter van de Tweede Kamer, gedateerd 10 december. Uit die brief blijkt dat er maar liefst drie ministers (VROM, EZ en Landbouw) en één staatssecretaris (Financiën) gezamenlijk aan te pas moeten komen om de Tweede Kamer mede te delen dat met betrekking tot de in bijlage 1 opgenomen vaatwasser, de bekende M1002, nu ook eisen zijn gesteld ten aanzien van het afwas- en droogresultaat. Volgens de uitvoeringsregeling betreft het een apparaat, bestemd voor het reinigen van huishoudelijk vaat met een capaciteit van minder dan vijftien standaardcouverts. Een mini dus! Daarvoor is een subsidie van f 100 beschikbaar. Een goede prikkel! Bij een gelijktijdige aanschaf van twee of meer apparaten bedraagt de premie het cumulatieve bedrag van deze premies, eenmalig vermeerderd met f 50, voor de aangeschafte combinatie. Dat is dus f 150 voor twee minivaatwassers in één gezin. Wie wordt er nu nog geprikkeld? Degene die er twee koopt, heeft waarschijnlijk geen subsidie nodig. Ik vrees dat de uitvoeringskosten vele malen hoger zijn.

De Stichting Gaskeur betwijfelt terecht of een subsidie van f 100 voor een hoogrendementsketel voldoende is om de consument over te halen, al dan niet vervroegd over te gaan tot de aanschaf van zo'n ketel. Zou het, zo vraagt de stichting zich af, niet verstandiger zijn om maatregelen die veel energiebesparing en CO₂-reductie opleveren, meer te stimuleren dan maatregelen die minder effect hebben, gezien de doelstelling van het wetsvoorstel, namelijk het bevorderen van energiezuinig en milieuvriendelijk gedrag? Wij maken deze vraag tot de onze. Wij vragen in ons in gemoede af waar deze vergaande instrumentalisering toe moet leiden.

Wij hebben ook gezien dat er een compleet nieuwe industrie op ons afkomt: de EPA-industrie. EPA is energieprestatieadvies en daarvoor zijn weer energiepremies beschikbaar. Dat gebeurt alleen, indien het advies feitelijk tot energiebesparende maatregelen heeft geleid. Wie controleert dat? Dat zullen waarschijnlijk EPA-inspecteurs zijn, die zijn opgeleid aan de EPA-academie. Bovendien is ons meegedeeld dat er ook E-teams op ons afkomen. Waarschijnlijk zijn dat dreamteams. Ik noem ook zachte leningen (soft loans) met het oog op het beschikbaar stellen van milieuvriendelijke producten voor de lagere-inkomensgroepen.

Het verheugt ons tegen deze achtergrond dat de staatssecretaris een nieuwe vergroeningscommissie heeft ingesteld die in 2001 rapporteert. Wij verzoeken hem met klem, het milieueffect van deze vergaande maatregelen en instrumentalisering, alsmede de extra administratieve lastendruk mee te nemen in deze studie. Dat moet mogelijk zijn, want de staatssecretaris heeft reeds aangekondigd dat deze commissie breed is en vrij breed mag adviseren.

Bij de financiële beschouwingen vorig jaar in dit huis heeft onze fractie aandacht gevraagd voor de problematiek van de invoering van het hoge BTW-tarief voor water, waarbij de eerste zestig gelden van de waterrekening onder het verlaagde tarief zou blijven vallen. Wij hebben toen gewezen op het feit dat bij twee tarieven mogelijkerwijze sprake is van strijd met de Zesde Richtlijn. Bovendien hebben wij gesteld dat water als eerste levensbehoefte niet onder het hoge BTW-tarief thuishoort. Wij zijn nu een jaar verder en wij zijn verheugd dat het kabinet tijdig op zijn schreden terugkeert en thans voorstelt water onder het verlaagde BTW-tarief te brengen, zij het dat dit uit budgettaire overwegingen gebeurt, in samenhang met de invoering van een algemene waterbelasting. Aan de overzijde van het Binnenhof is uitgebreid gedebatteerd over deze ingreep. Opgemerkt is onder meer dat de waterbelasting niet reguleert, omdat er geen gedragseffect van uitgaat en het geen milieueffect geeft. Als dat zo is, valt deze ingreep veeleer te rubriceren in de categorie "verschuiving van direct naar indirect", ofwel in een robuuste benadering. Het lijkt

mij daarom zinvol, in de toekomst een onderscheid te maken tussen echte vergroening, gericht op regulering, milieueffecten en dergelijke, en onechte ontgroening. Dit voorkomt dat het begrip "vergroening" wordt uitgehold en de bevolking, waaronder begrepen politici, op het verkeerde been worden gezet. Wellicht kan onechte vergroening dan beter worden aangeduid met het woord "robuusting", want dan weten wij allemaal waar wij het over hebben.

In het belastingplan zijn ook maatregelen genomen met het oog op invoering van de wet Inkomstenbelasting 2001. Die betreffen de aftrekbeperking van vooruitbetaalde kosten terzake van onderhoud van een onroerende zaak en het vervallen van de mogelijkheid tot terugwenteling van betaalde lijfrentepremies. De Raad van State adviseert dat in deze situaties corrigerende maatregelen nodig zijn, als de inwerkingtreding van de wet later plaatsvindt. Het doet mij deugd dat de bewindslieden deze suggestie opvolgen en dit soort maatregelen toezeggen. Ik neem aan dat zij dezelfde policy ook toepassen met betrekking tot de begrenzing van de renteaftrek in anticipatie op de stelselwijziging die vorig jaar aan de orde was.

Een ander puntje dat aan de orde kwam en dat niet onbelangrijk is voor de praktijk in het kader van het belastingplan, is de economische eigendom. Bij de behandeling van de derde nota van wijziging, op 12 november jongstleden, is een ingrijpende wijziging in de definitie van economische eigendom tot stand gekomen, bij wijze van reparatiewetgeving. Reparatie was nodig op grond van een arrest van de Hoge Raad, al was er niet meteen iets nieuws aan de hand. Tijdens de Kamerbehandeling in 1995 was namelijk reeds gewezen op het manco in de definitie van economische eigendom. Dat neemt overigens niet weg dat onze fractie alle begrip heeft voor de reparatie als zodanig. Waar het om gaat, is dat waarschijnlijk door de haast de nieuwe definitie van economische eigendom aanleiding geeft tot onduidelijkheden die belastend zijn voor de dagelijkse praktijk. Ingevolge de definitie is het voor de heffing voldoende indien de koper een belang en daarmee enig risico van waardevermindering verkrijgt. Het probleem is nu dat

Stevens

onder deze definitie in beginsel ook de zogenaamde voorlopige koopovereenkomst zou kunnen vallen. De staatssecretaris zegt dat dit ongewenst is. In de toelichting meldt hij dat dit niet de bedoeling is. De wet krijgt een extra bepaling waarin staat: De verkrijging van uitsluitend het recht op levering wordt niet aangemerkt als verkrijging van economische eigendom. Daar zit nu de crux, want de verkrijging van uitsluitend het recht op levering kan weinig anders betekenen dan het verkrijgen van een kale koopoptie. Een standaard voorlopige koopovereenkomst houdt veel meer in, zoals opschortende en ontbindende voorwaarden en garantiebedingen. Het gaat dus verder dan uitsluitend het recht op levering. De conclusie dringt zich op dat de wettekst niet spoot met de oorspronkelijke bedoelingen van de staatssecretaris. Het lijkt in de praktijk nu reeds tot verwarring te leiden. Van diverse kanten worden er vraagtekens geplaatst bij de houdbaarheid van deze definitie. Men zou deze problemen kunnen ondervangen door de laatste zin te vervangen door een bepaling waarin wordt vastgelegd dat het afsluiten van de koopovereenkomst als zodanig niet aangemerkt wordt als de verkrijging van economische eigendom. Ook kan men denken aan een bepaling waarbij de overgang van de macht om als eigenaar over de onroerende zaak te beschikken, het heffingsmoment is. Kortom, er zijn mogelijkheden om, zonder te kort te doen aan de reparatie die nodig was, de onduidelijkheid die nu bestaat over de voorlopige koopovereenkomst, uit de wereld te helpen. Ik hoop dat de staatssecretaris zich in deze zienswijze kan vinden. Mocht dit zo zijn, dan is aanpassing altijd nog mogelijk, overigens met instandhouding van de terugwerkende kracht, in het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet op de belastingen van rechtsverkeer, dat nu nog bij de Raad van State ligt.

In het kader van het belastingplan en ter afronding van dit onderdeel van mijn betoog geef ik zoals gebruikelijk aandacht aan vereenvoudiging van de wetgeving. Ik heb opnieuw een juweeltje van een tekst gevonden in het overigens relatief korte plan dat ons is voorgelegd. Het gaat om een zin over artikel III die 150 woorden telt, het record van deze eeuw:

“Voor de toepassing van artikel 11, eerste lid, eerste volzin, onderdeel c, van de Wet inkomstenbelasting 1964 worden voorts niet tot de bedrijfsmiddelen gerekend bedrijfsmiddelen terzake waarvan voor de datum van inwerkingtreding van artikel II door een natuurlijk persoon of lichaam verplichtingen zijn aangegaan of voorbereidingskosten zijn gemaakt, en welke daarna door de belastingplichtige zijn verworven en bestemd zijn om – direct of indirect – hoofdzakelijk ter beschikking te worden gesteld aan de persoon die of het lichaam dat voor de datum van inwerkingtreding van artikel II verplichtingen is aangegaan of voorbereidingskosten heeft gemaakt, dan wel aan een natuurlijk persoon of lichaam waartoe degene die voor de datum van inwerkingtreding van artikel II verplichtingen is aangegaan of voorbereidingskosten heeft gemaakt in een verhouding staat als is omschreven in het achtste lid van voornoemd artikel 11 of in artikel 8, derde lid, onderdeel b of c, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969.”

Dit was één zin, voorzitter. Het blijkt nog moeilijk te zijn de zinnen wat korter te houden, al is het mij ergens in de stukken opgevallen dat het kabinet voornemens is, ter bevordering van de uitstroom uit de zogenaamde in- en doorstroombanen een uitstroomprenie in het leven te roepen.

Wij hebben het afgelopen jaar met de staatssecretaris mogen debatteren over de kapitaalverzekering met pensioenclausule. Tijdens de mondelinge behandeling in april van het wetsvoorstel Fiscale behandeling van pensioenen hebben wij uitvoerig gesproken over kapitaalverzekeringen met pensioenclausule die zijn afgesloten ter uitvoering van een pensioentoezegging op salarisdienstijdbasis en de werking van artikel 18a, derde lid en negende lid, van de Wet op de loonbelasting 1964. De staatssecretaris heeft toen toegezegd in een brief op dit onderwerp terug te komen. Hij heeft dit gedaan; zes maanden later, op 29 oktober mochten wij deze brief ontvangen.

Tijdens de mondelinge behandeling had ik de staatssecretaris een aantal vragen gesteld. In het bijzonder vroeg ik hem, te bevestigen dat dit soort kapitaalverzekeringen met pensioenclausule

onder het negende lid van artikel 18a kunnen vallen, dat zij geen beschikbarepremieregelingen zijn en dat zij niet in strijd zijn met de PSW. In de brief van de staatssecretaris wordt jammer genoeg niet expliciet ingegaan op de vragen die ik heb gesteld. Wel constateert de staatssecretaris dat er sprake kan zijn van hybride vormen die noch als beschikbarepremie- noch als eindloonregeling kunnen worden beschouwd. Op zich is dit winst, want tijdens de mondelinge behandeling was de staatssecretaris nog niet in de gelegenheid, deze conclusie te trekken. Vervolgens stelt hij echter dat gedurende de overgangperiode moet worden bezien hoe dergelijke verzekeringen binnen het kader van de Wet fiscale behandeling van pensioenen kunnen worden gebracht. Ik maak hierbij de volgende aantekeningen.

Er lopen, naar verluidt, vele duizenden polissen van dit soort, waaraan een pensioentoezegging ten grondslag ligt en die niet eenzijdig door de werkgever kunnen worden gewijzigd. Al deze polissen zouden dus individueel aan de kennisgroep van de belastingen moeten worden voorgelegd. Dit lijkt mij ondoenlijk. Bovendien wijs ik erop dat de brief van de staatssecretaris alleen soelaas biedt aan verzekeringen die bestonden voor 1 juli 1999, mits partijen er bevredigend uit komen, en geen oplossingen biedt aan verzekeringen die na die datum afgesloten zijn. Ook hierbij schijnt het om aanzienlijke aantallen te gaan. Voorts vraag ik de staatssecretaris waarom hij reeds in dit stadium een wijziging van artikel 18a, negende lid, heeft voorgesteld. Ik heb dit teruggevonden in de invoeringswet voor de wetsvoorstellen voor 2001. Op grond van die wijziging wordt dat negende lid alleen van toepassing verklaard op beschikbarepremieregelingen. Is dit niet wat prematuur, gezien het in de brief van de staatssecretaris toegezegde overleg tussen de belastingdienst en de pensioen-uitvoerders? Dit klemt temeer nu de wetswijziging aan de Tweede Kamer werd voorgelegd voordat wij de brief van 29 oktober hebben ontvangen. U kunt zich waarschijnlijk voorstellen dat ik hierover verbaasd ben, temeer daar de brief van 29 oktober niet rept van dat wetsvoorstel.

Het knelpunt bij deze verzekeringen zit eigenlijk in de uitvoering, in

Stevens

het bijzonder in de vraag of deze verzekeringen kunnen vallen onder artikel 18a, lid 9, zodat de 100%-toets alleen bij het begin en bij het eind hoeft te worden toegepast. Dit is de regel die ook bij beschikbare-premieregelingen geldt. De vraag is: zijn er geen methoden om dat op te lossen binnen de huidige wetstekst? Dit, omdat hier sprake is van een groot probleem in de praktijk.

Men zou bijvoorbeeld kunnen denken aan een oplossing waarbij kapitaalverzekeringen met pensioenclausule in fiscale zin wel worden beschouwd als beschikbare-premieregelingen, die dan automatisch vallen onder artikel 18a, negende lid. Gezien het feit dat de onderliggende regeling afwijkt of kan afwijken van de veronderstellingen die gelden voor beschikbare-premieregelingen als neergelegd in het derde lid, zouden zij dan collectief worden aangewezen als pensioenregelingen in de zin van artikel 18a. Een dergelijke aanwijzingsmogelijkheid is vastgelegd in de wet; artikel 19d biedt die mogelijkheid. Bij mijn weten hebben er al eens eerder aanwijzingen plaatsgevonden. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de C-polissen, enige tijd geleden. Op deze wijze zou kunnen worden bereikt dat de 100%-toets alleen aan het begin en aan het eind van toepassing is en dat het eindresultaat per definitie niet meer kan bedragen dan het eindresultaat van een eindloonregeling. Dat strookt overigens ook met de toelichting op het aan de overzijde aangenomen amendement-De Vries/Van Zijl met betrekking tot artikel 18a, negende lid, dat uitdrukkelijk met zoveel woorden gericht was op beschikbare-premieregelingen en kapitaalverzekeringen met niet-gegarandeerde winstbijbeschrijving.

Voorzitter! Ik kom bij een ander onderwerp, betreffende de Commissie voor de verzoekschriften. Deze Kamer wordt geregeld geconfronteerd met adressen van belastingplichtigen die zich beklagen over invorderingsmaatregelen ten aanzien van aanslagen IB en premieheffing, die voortvloeien uit het feit dat ten onrechte voorlopige teruggaven worden verleend op grond van opgelegde negatieve voorlopige aanslagen. Dit is veelal het gevolg van vergissingen van adressanten, maar het kan ook het gevolg zijn van een intoetsfout bij de belasting-

dienst. Adressanten begrijpen vaak niet dat het om een voorlopige teruggave gaat. Ze besteden het geld en komen vervolgens in de problemen, wanneer bij de definitieve aanslag een correctie plaatsvindt. De commissie realiseert zich dat voor deze werkwijze, zonder controle maar met waarschuwing, is gekozen om tot een spoedige uitbetaling te komen van de teruggave en dat er inmiddels een soepel uitstelbeleid bestaat met een maximale looptijd van 24 maanden. Desondanks komen regelmatig belastingplichtigen in moeilijke betalingssituaties, hetgeen in zijn uiterste consequentie zelfs heeft geleid tot publieke executie van inboedels. De vaste commissie voor Financiën heeft mij als voorzitter verzocht deze problematiek onder de aandacht van de bewindslieden te brengen.

De commissie vraagt zich af of met behoud van het oogmerk van spoedige uitbetaling er toch mogelijkheden zijn in de uitvoerings sfeer om schrijnende gevallen te voorkomen. Enerzijds kan men dan denken aan een betere voorlichting, anderzijds kan een marginale toets of een voorlopige teruggave in redelijkheid wel voor de hand liggen, bijvoorbeeld bij een eerste afwijking in vergelijking met vorige jaren en/of boven bepaalde bedragen in relatie tot het inkomen. Ik zeg dit overigens zonder daarmee het voordeel van de snelle teruggave over boord te willen zetten. Namens de voltallige commissie verzoek ik de staatssecretaris te onderzoeken of daartoe mogelijkheden zijn en de Kamer dienovereenkomstig te verwittigen.

Voorzitter! Ik rond af met nog enkele kleine capita selecta. Ik zou het op prijs stellen, indien de bewindslieden hun visie kunnen geven op de Ecofin die zojuist heeft plaatsgevonden en met name op de houding van Engeland ten aanzien van belastingharmonisatie, meer in het bijzonder betreffende de belastingheffing op rente, en op de positie van Nederland ten aanzien van de bevindingen van deze Ecofin en de stellingnames die daar zijn ingenomen door andere landen.

Een tweede puntje, voorzitter, betreft de beleggingen in de Nederlandse scheepvaart en filmindustrie. Zou de staatssecretaris kunnen aangeven wat de laatste stand van zaken is ten aanzien van bestaande en nieuwe beleggingen in

CV's in het kader van de overgang naar de Wet 2001, alsmede onder de voorgestelde nieuwe wetgeving 2001?

Ten slotte, voorzitter, een laatste vraag over de papier- en kartonindustrie die ingevolge hun eigen stelling van oordeel zijn dat het Belastingplan 2000 milieuvriendelijk recycleren van oud papier straft met extra miljoenenheffing. Zijn de bewindslieden het daarmee eens? Met name zijn wij geïnteresseerd om te horen of hier sprake zou zijn van het schenden van afspraken die gemaakt zijn in het kader van convenanten.

Voorzitter! Indien en voorzover de bewindslieden voornemens zijn schriftelijk vragen te beantwoorden die hier zijn gesteld, stellen wij dat zeer op prijs.

□

De heer **Hilarides** (VVD): Mijnheer de voorzitter! De financiële beschouwingen bieden een goede gelegenheid om het te voeren financiële beleid voor het jaar 2000 in een ruimer kader te plaatsen. De eeuwwisseling staat voor de deur. Een terugblik over de afgelopen periode en een beschouwing over het te voeren beleid voor de komende tijd mag dan ook niet ontbreken.

In financieel opzicht is er de laatste jaren veel bereikt. Ik noem de sanering van de collectieve uitgaven, de terugdringing van het financieringstekort, de matiging van arbeidskosten en de sterke toename van het aantal arbeidsplaatsen, waardoor de werkloosheid flink kon dalen.

Problematisch blijft echter de staatsschuld. Verlaging van de staatsschuld is voor de VVD-fractie een zeer belangrijk punt. Een iets uitgebreidere beschouwing hierover is dan ook zeker op haar plaats.

Wil het echter mogelijk zijn in de volgende eeuw blijvend voldoende geld voor overheidstaken – zoals bijvoorbeeld onderwijs, zorg en infrastructuur – beschikbaar te stellen, zullen daartoe structureel middelen gevonden moeten worden. In het steeds meer integrerend Europa behoort een structureel hogere belastingdruk dan in de andere lidstaten niet tot de mogelijkheden. In de onlangs verschenen nota "Toets op het concurrentievermogen 2000" van het departe-

Hilarides

ment van Economische Zaken, lezen wij, dat zelfs na de introductie van het nieuwe belastingregime per 1 januari 2001, de Nederlandse belastingdruk internationaal aan de hoge kant blijft. Wat wel kan en moet gebeuren is een verlaging van de staatsschuld. Door de staatsschuld – nu zo'n 520 mld. – in guldens of euro's jaarlijks te laten toenemen en dus ook de rentelast te laten stijgen, belasten wij de toekomstige generaties met de jaarlijkse verplichting een groot bedrag aan rente te betalen waar niets tegenover staat, want onze generatie heeft die schuld de laatste 25 jaar doen toenemen. Diezelfde generatie zal vervolgens door de dubbele vergrijzing een extra beroep doen op zorg. Wij belasten op die manier de volgende generatie dubbel: zij moet onze schuld en de rente daarover betalen plus de zorg voor de voorafgaande generatie voor haar rekening nemen.

Het uitdrukken van de staatsschuld in een percentage van het BBP is in zekere zin bedrieglijk, omdat het dan lijkt alsof de staatsschuld afneemt terwijl zij in werkelijkheid toeneemt. Daarmee neemt ook de jaarlijkse rentelast toe. Het gaat nu al om 30 mld. per jaar, méér dan welke departementale begroting dan ook, OCW uitgezonderd. En dat terwijl de rentevoet zich sedert de Tweede Wereldoorlog op een historisch laagtepunt bevindt. Een eventuele rentestijging zou ernstige gevolgen kunnen hebben.

Nu een begrotingsevenwicht of zelfs een begrotingsoverschot in het verschiet ligt, moeten wij eerst oude verplichtingen aflossen voordat wij de uitgaven verder opvoeren dan in het regeerakkoord is afgesproken. Toen is naar de best mogelijke schattingen terecht extra geld voor de eerder genoemde overheidstaken uitgetrokken. Wij zullen weerstand moeten bieden wij aan de altijd levende wens om meer uitgaven te doen. Elke aan rente betaalde gulden zal bijvoorbeeld niet aan onderwijs of zorg besteed kunnen worden. Het gaat om het duurzaam maken van de mogelijkheid voldoende middelen beschikbaar te krijgen voor de kwaliteit van de samenleving. Deze duurzaamheid kan worden bereikt door de rente-uitgaven omlaag te brengen.

Aflossing van de staatsschuld is ook om een andere reden aan te bevelen: het gevaar van inflatie

steekt de kop op. De gunstige internationale economische ontwikkelingen hebben het spook van de deflatie – een jaar geleden nog een actueel onderwerp – verjaagd, met uitzondering wellicht van Japan.

Het algemene beeld op dit moment is zonnig. De groei in Europa neemt toe. De economische groei in de VS loopt niet significant terug. De conjuncturele verbetering in Japan lijkt duurzamer dan aanvankelijk was voorzien. Het herstel in Azië wint aan kracht; alleen de landen van Oost-Europa en Latijns Amerika vormen een uitzondering op deze algemeen gunstige ontwikkeling. Natuurlijk zijn er enkele wolven. Het Amerikaanse handelsbalanstekort kan niet zonder risico worden gecontinueerd en de overwaardering van een aantal aandelenmarkten, met name de Amerikaanse, kan voor een gevoelige correctie zorgen. In Nederland komt daar nog de overwaardering van de huizenmarkt bij. Nu dreigt er bovendien aan de horizon de donkere wolk van de inflatie.

De laatste cijfers voor de Amerikaanse economie beginnen er steeds meer op te wijzen dat de inflatoire druk daar aan het toenemen is. Ook in Europa begint dit onderwerp weer actueel te worden. Tot op heden blijft de inflatie in de Eurozone echter beperkt. In de twee belangrijkste landen, Duitsland en Frankrijk, blijft de inflatie laag. In Nederland is het beeld wat ongunstiger en beweegt de inflatie zich boven de 2% per jaar, de doelstelling van de Europese Monetaire Unie. In dit verband zou een iets meer terughoudend budgettair beleid op zijn plaats zijn, nu wij geen eigen monetair beleid meer kunnen voeren.

Gezien de omvang van de staatsschuld is er dan ook geen reden om het regeerakkoord aan te passen teneinde nieuwe afspraken over de besteding van de zogenaamde meevallers te maken. Als wij het over de staatsschuld hebben, blijft er nog een interessante vraag over: tot hoever moet de staatsschuld dan afnemen? Hier en daar worden op dit punt enkele nuttige opmerkingen gemaakt. Een eerste gedachte is een directe relatie tot stand te brengen tussen de hoogte van de investeringen en de hoogte van de staatsschuld oftewel een betere verhouding op de staatsba-

lans. Een andere mogelijkheid zou kunnen zijn het beleid in de nabije toekomst te richten op een jaarlijks begrotingsoverschot van bijvoorbeeld minimaal 1%. Als dit beleid een groot aantal jaren consequent wordt voortgezet, daalt niet alleen de staatsschuld in absolute zin, maar zullen ook de rentelasten flink dalen. Misschien kan de minister hier een nieuwe, ook succesvolle, Zalnorm introduceren. De VVD-fractie vraagt de minister uitvoerig in te gaan op de problematiek van de staatsschuld en met name de mogelijkheden die hij ziet om te komen tot een reductie daarvan.

Ik kom nog even terug op de ontwikkeling van de inflatie. Op dit moment zitten wij in ons land enkele tienden van procenten boven de EMU-norm van 2%, terwijl enkele andere landen lager zitten dan die 2%. Natuurlijk spelen diverse factoren daarbij een rol: niet alleen externe factoren zoals de dollarkoers en de oliepijzen, maar ook tal van incidentele factoren zoals de wintercollecties, om een uitspraak van de minister hier te herhalen. De indruk bestaat dat het inflatiecijfer vooral nadelig wordt beïnvloed door overheidshandelen, met name in de sfeer van de tarieven. Het punt van de inflatie baart ons toch zorgen. Graag vernemen wij een reactie van de minister.

In de vorige kabinetsperiode, Paars I, is uitgegaan van een nieuw begrotingsbeleid, hetgeen tot uitdrukking kwam in behoedzame uitgangspunten zoals een voorzichtigte raming van de economische groei en een reëel uitgavenkader voor de gehele kabinetsperiode. Dit beleid is in Paars II voortgezet. Als wij zien naar de rijksbegroting voor 2000, constateert de VVD-fractie met instemming dat het behoedzame financiële beleid ook nu wordt voortgezet. Het kabinet gaat uit van een economische groei van 2,25% voor het komende jaar, een en al passend in het behoedzame financiële kader. Het is van groot belang dat het kabinet vasthoudt aan deze uitgangspunten en zich niet laat verleiden tot aanpassing van het groeipercentage. Immers, allerlei instituten en instanties voorspellen de laatste tijd een hogere economische groei voor ons land. De hogere groeipercentages vliegen je als het ware om de oren. Je ziet weer: het kan allemaal snel veranderen.

Hilarides

Vorig jaar waren de rollen omgekeerd. Tijdens de financiële beschouwingen ging men er al van uit dat de groei beneden de 2% zou kunnen uitkomen. Zelfs werd er al gesproken over de noodzaak van extra ombuigingen en aanpassing van de begroting voor het jaar 1999. Daarom is het heel verstandig gewoon vast te houden aan de uitgangspunten die in het regeerakkoord zijn overeengekomen, inclusief de zogenaamde mee- en tegenvallerformule. De euforie rond Prinsjesdag, waarbij op aandrang van de Tweede Kamer in snel tempo allerlei toezeggingen door het kabinet werden gedaan voor extra uitgaven in met name de consumptieve sfeer, was bepaald niet bevorderlijk voor het handhaven van een strak financieel beleid. De VVD-fractie gaat ervan uit, dat deze uitgaven passen binnen de overeengekomen financiële randvoorwaarden. Kan de minister dit bevestigen?

Kijken we naar de recente begrotingsdebatten aan de overzijde, dan zien we globaal hetzelfde beeld. De moties en amendementen met het verzoek extra geld beschikbaar te stellen, vliegen over de tafel. Alles overziende, moeten we strak vasthouden aan een stringent begrotingsbeleid. Anders komen we weer terecht in oude situaties van de jaren zeventig en dat kan en mag niet de bedoeling zijn.

Er is nog een zaak die in het kader van het begrotingsbeleid nadere aandacht verdient. Hoe gaan wij om met de voorgenomen ombuigingen en beleidsintensiveringen van respectievelijk 7,75 mld. en 9,25 mld. gedurende de gehele kabinetsperiode? Het uitgeven aan nieuw beleid, zoals onderwijs en zorg, zal geen problemen opleveren. Maar hoe staat het met de voorgenomen ombuigingen? De laatste tijd is daar weinig over naar voren gekomen. Begin dit jaar is melding gemaakt van de beperking van de Nederlandse afdracht aan de Europese Unie. De genoemde bedragen komen minimaal overeen met de voorgenomen bedragen. Maar hoe staat het thans met de andere onderdelen van het ombuigingspakket? Is er de nodige voortgang, lopen we al of niet achter op het destijds gepresenteerde schema? Met name is van belang of de zogenaamde efficiency-kortingen, ingeboekt voor 1,6 mld., kunnen worden gerealiseerd. En zo niet, wat zijn dan de alternatieven?

Een strakke planning gedurende de gehele kabinetsperiode is in dezen noodzakelijk. Kan de minister ons hierover nader informeren?

Naast het eigen begrotingsbeleid is ook de gang van zaken op dit gebied binnen de Europese Unie van belang, althans de landen die deelnemen aan de EMU. Bij de toetreding tot de EMU bestond er van Nederlandse kant enige twijfel over de bereidheid van enkele landen om de begrotingstekorten bij te stellen. De indruk bestaat, dat de deelnemende landen voldoen aan de afspraken inzake het financieringstekort. De jaarlijkse stabiliteitsprogramma's doen hun werk dus goed.

Verder is van belang de positie en het beleid van de ECB. Het gevoerde rentebeleid, zoals wij dat tot nu toe hebben gezien, wekt vertrouwen en laat ons zien dat de ECB onafhankelijk optreedt. Zowel de ontwikkeling met betrekking tot de EMU-criteria als de wijze waarop de ECB zich presenteert, wordt door de VVD-fractie positief beoordeeld. In dit verband nog een zaak die ons bezighoudt en dat is de verhouding tussen de Euro en de dollar. Hoe beoordeelt de minister dit?

Als onderdeel van de beleidsintensiveringen is ook een extra bedrag beschikbaar gesteld voor investeringen in de infrastructuur. Een bescheiden bedrag dat onvoldoende is om tegemoet te komen aan de noodzakelijke investeringen op dat gebied, die volgens planning een veel hoger bedrag noodzakelijk maken. Het kabinet blijft dan ook zoeken naar mogelijkheden om een oplossing te vinden voor de financieringsproblematiek.

In het verleden heeft de VVD-fractie aangedrongen op het weer instellen van een gewone en buitengewone dienst met onderscheid tussen gewone uitgaven en investeringen. Nu het begrotingstekort in de buurt van 0 komt, zou een kapitaaldienst in zicht komen, maar gelet op de Europese regels over begrotingsdiscipline is een dergelijk onderscheid wellicht wat minder zinvol geworden. Graag een uiteenzetting van de minister over de mogelijkheden, onmogelijkheden en wenselijkheden van het invoeren van een kapitaaldienst.

Niettemin is het van belang na te gaan of publiekprivate financiering mogelijk en zinvol is. De discussie

daarover is nog in volle gang. Het ministerie van Financiën heeft inmiddels een kenniscentrum opgericht om een en ander in studie te nemen en te begeleiden. Kijken wij naar de buitenwacht, dan wordt er nogal verschillend gereageerd. Enkele krantenkoppen voorspellen weinig goeds, zoals "Private financiering is geen wonderolie" en "Zin en onzin van publiek private samenwerking".

Vooropgesteld, het gaat hier ook om een ingewikkeld proces, met overheid en bedrijfsleven ieder met eigen belangen en eigen inzichten. Het zal dan ook niet eenvoudig zijn constructies te bedenken om grootschalige projecten te financieren. De particuliere financier vraagt rendement of overheidsgarantie. Hoe moet men omgaan met de risico's en de verdeling daarvan? Het blijft echter de moeite waard, door te gaan met het onderzoeken van de mogelijkheden om te komen tot vormen van privaat-publieke financiering. De VVD-fractie spreekt de wens uit dat er meer vooruitgang wordt geboekt op dit punt. Ik hoor graag de reactie van de minister.

In het kader van de financiële beschouwingen ligt een bijdrage over de belastingen voor de hand, temeer nu de Belastingherziening 2001 voor de deur staat. Aangezien binnenkort het wetsvoorstel inkomstenbelasting 20001 ook in deze Kamer wordt behandeld, zal ik mij beperken tot het maken van een enkele opmerking. De VVD-fractie is van oordeel, dat het Belastingplan 2001 een van de meest belangrijke wetsvoorstellen is van deze kabinetsperiode. Het is in algemene zin een uitstekend en goed doordacht voorstel. Traditionele uitgangspunten van het huidige belastingstelsel worden verlaten en daar komen nieuwe voor in de plaats.

Het nieuwe stelsel gaat uit van een neutrale belastingheffing waarbij overwegingen van fiscale aftrekbaarheid van veel minder belang zijn. Ingewikkelde constructies om belastingen te vermijden, gaan verdwijnen. De VVD-fractie kan de doelstellingen onderschrijven, onder meer het aantrekkelijker maken van arbeid door vergroting van het verschil tussen werken en niet-werken; verlaging van de tarieven voor de inkomstenbelasting over de gehele linie; de verschuiving van directe naar indirecte belastingen;

Hilarides

het invoeren van een vermogensrendementsheffing.

Tot slot wil ik hierbij nog een opmerking maken van procedurele aard. Het is van belang dat de behandeling van het wetsvoorstel met voortvarendheid ter hand wordt genomen. Sommigen denken dat het nieuwe belastingplan zo maar uit de lucht is komen vallen. Maar dat is natuurlijk niet zo. Er is een zeer lange tijd aan voorbereiding voorafgegaan. De eerste nota over dit onderwerp, te weten Belastingen in de 21e eeuw/een verkenning werd aangeboden op 11 december 1997. De hoofdlijnen van deze nota zijn nog eens bevestigd in het regeerakkoord. Er is geen enkele reden om de behandeling van het belastingplan uit te stellen of te vertragen. Veel belangrijker is, dat er na de parlementaire behandeling voldoende tijd over is om de nodige voorbereidingen te treffen voor een zo soepel mogelijke invoering per 1 januari 2001.

Voorzitter! Van het belastingplan 2001 naar het belastingplan 2000 en de daarmee samenhangende voorstellen. Na de uitvoerige behandeling aan de overzijde heeft mijn fractie geen behoefte hierop nader in te gaan. De VVD-fractie kan deze voorstellen ondersteunen.

Ik rond af. Met pijn en moeite zijn wij zover dat het financieringstekort nadert tot nul. Wij moeten teruggaan naar het begin van de jaren zeventig, toen er voor het laatst een begrotingsevenwicht was. Hoe stonden wij er toen voor en hoe staan wij er nu voor? Begin jaren zeventig waren economie en overheidsfinanciën bepaald niet gezond. De opwaartse druk op de collectieve sector was groot en vaak moeilijk te beheersen. Men ging nog steeds uit van hoge groei-verwachtingen uit de oude tijd. Het begrotingsbeleid was vaak ontoereikend.

Nu, rond de eeuwwisseling staan wij er beter voor. In de eerste plaats is bij velen het besef doorgedrongen dat men niet bij voortduring boven zijn stand kan leven. Er is sprake van een veel beter begrotingsbeleid en behoedzame financiële uitgangspunten. Bovendien is er meer controle op de overheidsfinanciën. Met dit beleid voor ogen kunnen wij verder investeren in de samenleving, met dien verstande dat wij de komende jaren ervoor zorgen dat in elk geval de staatsschuld naar beneden wordt

gebracht, waardoor er inderdaad ruimte ontstaat voor nieuwe uitgaven, zoals onderwijs, zorg en kenniseconomie om slechts enkele voorbeelden te noemen.

De VVD-fractie steunt het beleid, zoals dat door beide bewindslieden van Financiën wordt gevoerd en wacht verder met belangstelling de antwoorden op de gestelde vragen af.

□

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Voorzitter! Mijn bijdrage valt in twee delen uiteen: ik zal eerst een aantal opmerkingen van algemeen-financiële aard maken en in het tweede, wat kortere deel zal ik ingaan op het Belastingplan 2000. "Een gelukkig land" kopte de Economisch-Statistische Berichten boven een commentariërend artikel over de Miljoenennota 2000. Uit de artikelen die volgden, bleek dat deze kop ook enige ironie verraadde. Ironie zal men in de Miljoenennota zelf tevergeefs zoeken; wel vindt men veel enthousiasme, want de Miljoenennota steekt de vlag uit voor het paarse beleid: de werkgelegenheid is gestegen en de werkloosheid loopt terug; er is een groot consumentenvertrouwen; er is een forse vermogenstoename als gevolg van de stijgende huizenprijzen; er komt na 25 jaar een begrotings-evenwicht in zicht; de staatsschuld beweegt zich in de richting van de EMU-norm, 60% van het BBP.

Sinds de publicatie van de Miljoenennota lijkt het met de week beter te gaan. Nederland wordt steeds gelukkiger! De meevallers buitelen over elkaar heen, de economische groei is hoger dan verwacht, de inflatie daarentegen wat lager en de werkloosheid neemt steeds sneller af. De onlangs gepubliceerde Najaarsnota geeft de laatste cijfers: een meevaller van 2 mld. en een begrotingstekort voor 1999 van 0,2%; onlangs werd bekend dat over de eerste 10 maanden zelfs sprake is van een overschot van 0,35%. Eerder dan verwacht is een begrotings-evenwicht dan wel een overschot bereikt. Kortom: de paarse heilstaat lijkt in zicht te komen. Het Nederland van Paars is bijna af. De Miljoenennota rept daar op blz. 19 over: "De gunstige ontwikkeling vanaf medio jaren negentig biedt een solide basis voor het aanpakken van de problemen die resteren." Die resterende

problemen zijn dan milieu, mobiliteit en scholing, zo meldt de Miljoenennota. Als die worden opgelost, zijn er geen belemmeringen meer voor verdere duurzame economische groei. Zijn er dan geen andere problemen, zoals onveiligheid, wachtlijsten, onvoldoende zorg, armoede, internationale spanningen, oorlog en armoede? Heeft de aanpak van die problemen dan geen invloed op hoe de uitdagingen van de Nederlandse economie geformuleerd moeten worden?

Met enige goede wil zou je kunnen zeggen dat die aanpak van de resterende problemen bewijst toch dat Paars ambities heeft en dat maakbaarheid als politieke inzet weer terug is. Dat is een oude ambitie van onder andere de sociaal-democratie. Uitgerekend 13 bladzijden verder is echter weer de klassieke VVD-opvatting te lezen: "De snelheid en aard van de trends vragen om een bescheiden opvatting over de maakbaarheid van de samenleving." Hoe zit dat nu? Is de samenleving niet, maar de economie wel maakbaar? Denkt de regering echt dat het karwei, op de genoemde resterende problemen na, geklaard is?

Wellicht is het antwoord dat de Miljoenennota in zekere zin ook – dat is eigenlijk onvermijdelijk – een politiek pamflet is waarin de vermeende successen van dit kabinet breed worden uitgemeten. Politiek-psychologisch is dat natuurlijk een reflex van alle tijden. Ik kon wel verder tellen, maar ik ben bij 10 toch maar opgehouden met tellen hoe vaak wordt verkondigd dat het poldermodel heeft geleid tot lastenverlichting, economisch herstel en groei van werkgelegenheid. Wij weten allemaal dat herhaling zowel in het onderwijs als in de propaganda een veel gehanteerde methode is. Omdat de Miljoenennota ook een politieke geloofsbelijdenis is, vertelt zij niet het hele verhaal. Aan een aantal belangrijke ontwikkelingen wordt nauwelijks aandacht besteed; laat staan dat een analyse van causale verbanden gemaakt wordt tussen deze ontwikkelingen en het beleid van Paars. Ik noem er zeven, ten eerste de enorme zelfverrijking in de vermogenssfeer. Ten tweede noem ik de voortgaande denivellering, onder andere veroorzaakt door een systematische verschuiving van directe naar indirecte belastingen en door de

Platvoet

voortgaande loonmatiging van CAO-lonen, afgezet tegen de dynamiek van grootverdieners. Ten derde: langzaam maar zeker wordt afscheid genomen van het draagkrachtbeginsel, waarmee een sluipmoord wordt gepleegd op sociale verhoudingen en solidariteit. Ten vierde: werk is topsport geworden en geld en materie domineren het denken: er is nauwelijks aandacht meer voor arbeidstijdverkorting, vervroegde uittrekking, onthaasting en humanisering van de arbeid. Ten vijfde noem ik de toenemende spanning tussen economische groei en milieu. Ten zesde zijn er de risico's van de explosieve situatie op de onroerend-goedmarkt en de druk van hypotheeken op huishoudens. Ten zevende, "last but not least", zijn er de gevolgen voor de derde wereld van de globalisering van de economie. Ik neem aan dat de minister brandt van verlangen om hierop morgen te reageren!

Ik behandel nu enkele thema's, te beginnen met de werkgelegenheid. Werk, werk, werk is nog steeds het motto van Paars II. Ook de Miljoenennota getuigt ervan. Daarbij is de regering er zich van bewust dat er knelpunten op de arbeidsmarkt zijn. In een groeiend aantal sectoren dreigt een tekort aan arbeidskrachten. In plaats van de markt zijn werk te laten doen, wat toch een dogma van Paars is en wat zou leiden tot een hogere prijs voor het schaarse goed arbeid, is "beleid gericht op vergroting van het arbeidsaanbod noodzakelijk" om "mogelijke risico's voor de loonontwikkeling te voorkomen". Dit valt te lezen op blz. 19. Als de tijd rijp zou zijn voor marxistische agitatie – ik geef toe dat de Eerste Kamer daarvoor niet de meest geschikte plek is – zou je kunnen stellen dat ouderen, arbeidsongeschikten en asielzoekers de arbeidsmarkt opgejaagd worden om de lonen laag te houden en de winsten daarmee hoog.

De regering houdt vast aan een gemiddelde loonstijging van 1,4% per jaar en rekent zich daarmee rijk. Terecht dat het FNV zich niet laat paaien met lastenverlichting – in feite een paarse vorm van geleide loonpolitiek – maar zich het recht voorbehoudt om met looneisen te komen als de schaarste op de arbeidsmarkt aanhoudt en, een ander criterium, de arbeidsproductiviteit stijgt. De FNV zet in op 4%. Wat zijn

de gevolgen voor de door de regering gepresenteerde cijfers als de gemiddelde loonontwikkeling niet op 1,4% uitkomt, maar pakweg op 3%?

De Miljoenennota steekt de loftrumpet over de gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid. Deze is mede te danken aan de groei van het aantal deeltijdbanen. Hoeveel strijd is er in de jaren tachtig niet geleverd om deeltijdbanen te realiseren? Hoeveel tegenstand en vooroordelen moesten er niet overwonnen worden? En dan nog zijn de meeste deeltijdbanen te vinden in de zorg en bij de overheid. Als het bedrijfsleven zich maatschappelijker had opgesteld, zou die gunstige ontwikkeling eerder zijn ingezet.

Lastenverlichting is een ander belangrijk credo van dit kabinet. Deze bedroeg tussen 1994 en 1998 een kleine 20 mld. en ging gepaard met lage loonontwikkeling. Volgens de Miljoenennota komt daar de komende drie jaar nog 7 mld. aan lastenverlichting bij. Recente meevallers hebben dit bedrag, gezien de consequentie van de Zalmnorm, opgestuwd tot 10 mld. Het groeit met de week, zo heb ik de indruk. Lastenverlichting is in zekere zin een sigaar uit eigen doos, want het gaat ten koste van collectieve uitgaven die nodig zijn om kwaliteit van zorg en onderwijs te vergroten of eigenbijdrageregelingen tegen te gaan. Het axioma dat er eerst bezuinigd, "geloonmatigd", "gemarktwerkt" of geprivatiseerd moet worden om een gezond financieel-economisch klimaat te scheppen, waarna er weer in zorg en onderwijs geïnvesteerd kan worden, is kortzichtig. Het leidt tot kwaliteitsverlies en achterstallig onderhoud, die met forse financiële inspanningen naderhand weer rechtgebreid moeten worden. De sociale schade: wachtlijsten, onderwijsachterstanden, verlies van kennis en afbraak van structuren, is niet in geld uit te drukken. Erkent de regering dit effect?

Lastenverlichting, zoals doorgevoerd door dit kabinet, heeft door zijn algemene, ongerichte karakter geen bijdrage geleverd aan een meer evenwichtige, meer genivelleerde verdeling van inkomens. Waarom weigert het kabinet te kiezen voor lastenverschuiving, waardoor de gegroeide denivellering ongedaan gemaakt kan worden?

Tegelijkertijd met de lastenverlichting en de loonmatiging is de werkgelegenheid gegroeid. Het verband daartussen wordt door het kabinet opgeëist. Maar evenmin als in de jaren zeventig de te hoge lonen en lasten de oorzaak waren van crisis en werkloosheid – dat waren internationale ontwikkelingen, zoals de oliecrisis – is het omgekeerde nu zonder meer juist. Nederland heeft immers een open economie, een economie waarin de kapitaalintensieve, hoogproductieve industriële activiteiten steeds meer plaats maken voor de arbeidsintensieve, minder productieve dienstverlening. Daar zit een verklaring voor de groei van de werkgelegenheid. Daar zit een verklaring voor de lagere stijging van de arbeidsproductiviteit in Nederland. Lastenverlichting is om nog een andere reden een twijfelachtig instrument om de huidige werkloosheid te bestrijden. Die kenmerkt zich door een grote groep laaggeschoolde langdurig werklozen. Het vinden van werk blijkt voor langdurige minima nauwelijks soelaas te bieden. Een klein deel vindt werk, maar dat is vaak slechts van korte duur. Andere instrumenten, zoals scholing en begeleiding moeten daarvoor worden ingezet. Het kabinet doet daar ook voorstellen voor, maar te weinig. Meer inspanningen, meer maatwerk op individueel niveau is daarvoor nodig, maar dat kost ook meer. In haar tegenbegroting doet GroenLinks daar ook voorstellen voor: in totaal 650 mln. naar onderwijs en arbeidsmarkt. Ook de FNV komt in zijn rudimentaire tegenbegroting tot ongeveer datzelfde bedrag.

Een ander deel van het arbeidspotentieel bestaat juist uit hoger opgeleiden: 900.000 mensen in Nederland hebben een hoge opleiding, maar werken niet. Hiervan is maar liefst 72% vrouw. Om hen te verleiden toe te treden tot het arbeidsproces zijn variabele werktijden, deeltijd, kinderopvang en bijscholing nodig. Zo is met name de kinderopvang in Nederland nog steeds verre van voldoende in vergelijking met ons omringende landen. Er is juist een verhoging van collectieve uitgaven, dus minder lastenverlichting, nodig om daarvoor de goede voorwaarden te scheppen.

Door lastenverlichting en loonmatiging neemt de vraag naar arbeid alleen nog maar toe, zo betoogt de econoom Nico Klene in

Platvoet

het ESB. En dat in een situatie waarin de arbeidsmarkt al overspannen raakt. En dat met een nabije toekomst waarin landen uit Midden-Europa met lage lonen de EU komen versterken, waarmee niet op prijs kan worden geconcurrerd, wel met innovatie en kwaliteit. Een stijging van arbeidsproductiviteit en loonsverhogingen zijn daarvan de logische componenten. Deelt de minister deze analyse, zo is mijn brandende vraag?

Voorzitter! Ik heb in dit verband nog een treffend citaat uit een brief van de Raad van Kerken die wij hebben mogen ontvangen: "De werkelijke lasten voor deze en de toekomstige tijd zijn immers bekend: de zorg voor onderen en gehandicapten, de gezondheidszorg in het algemeen, sociale zekerheid, veiligheid, het behoud van natuur en milieu, een democratisch burgerschap en het kwetsbare evenwicht tussen individualisering en sociale samenhang. Ook de nog steeds groeiende armoede in grote delen van Europa en in de Derde Wereld zal offers blijven vragen. Bij zoveel publieke prioriteiten zouden burgers alleen in aanmerking moeten komen voor gerichte lastenverlichting. De groeiende groep welvarende en zeer rijke burgers mag, behalve op hun ruime mogelijkheden tot particuliere liefdadigheid, allereerst worden aangesproken op hun voorrecht en burgerplicht om naar draagkracht bij te dragen aan de groeiende kosten van het algemeen welzijn."

Voorzitter! Ik heb een vijftal argumenten tegen de voortgaande paarse algemene lastenverlichting genoemd en ik nodig de regering uit deze stuk voor stuk te weerleggen.

Voorzitter! Hardnekkige armoede en wassende rijkdom vormen een andere "achterkant" van de economische voorspoed, waar in de Miljoenennota niet over wordt gesproken. Ik haal wat gegevens uit de Armoedemonitor 1999. Ruim 10% van de huishoudens heeft een inkomen op of onder het sociaal minimum; in absolute zin is er sprake van toename; eenderde van deze mensen leeft zelfs van een benedenminimaal inkomen.

Een andere conclusie uit de Armoedemonitor is dat de sterke groei van de werkgelegenheid het armoedepercentage nauwelijks heeft gedrukt. Tegenover de hardnekkige armoede staat een uitdijende rijkdom aan de bovenkant. Spectaculaire

loonsverhogingen in voormalige verzelfstandigde overheidsorganisaties, de opties die de steeds groter wordende groep van managers zich zelf in de schoot werpt, het onstuimig groeiende aantal miljonairs. Ik volsta met één cijfer. Volgens het blad Quote hebben de 500 rijkste Nederlanders een vermogen van 156 mld. Dat staat gelijk aan het inkomen van 4 miljoen Nederlanders aan de onderkant van het loongebouw. Nu erken ik dat vermogen nog geen inkomen is, maar ook als je alleen het rendement neemt – ik neem dat dan maar laag; gemiddeld 8% – praat je nog over een verhouding 500:320.000 gulden. Overigens loopt Vermeend met een forfaitair rendement van 4% 186 mln. aan belasting mis.

Politiek is ook een kwestie van moraliteit. Wat vinden de minister en de staatssecretaris eigenlijk van deze groeiende tweedeling? Hoe beoordelen zij de opvatting van minister-president Kok in dat "vulkaaninterview"? Er is veel aandacht uitgegaan naar die vulkaan, maar minder naar iets anders dat hij heeft gezegd, namelijk dat het patroon van inkomensverhoudingen rechtvaardiger moet worden en er instrumenten moeten worden ontwikkeld die grenzen stellen aan de vermogensongelijkheid.

Ik kom nu op de werkloosheid. De Miljoenennota heeft ook het karakter van een politiek pamflet. Dat is haast onvermijdelijk en ik bestrijd dit ook niet, maar je moet wel kijken waar zij ontspoord. Dit geldt bijvoorbeeld voor de lage werkloosheidscijfers. Die zijn mede afhankelijk van de definities die worden gehanteerd. De regering gaat uit van CBS-cijfers die zijn gebaseerd op een taxatie van de Enquête beroepsbevolking: werkzoekenden die niet of minder dan 12 uur per week werken en meer dan 12 uur per week willen werken. Het laatste cijfer is dan 211.000 werklozen of 3%. De minister hamert hierop in de Miljoenennota. Het CPB gaat uit van het aantal mensen dat een WW-uitkering ontvangt en komt op een getal van 604.000 of 8%. De Arbeidsvoorziening hanteert twee definities: ingeschreven werkzoekenden – 863.000 – en niet-werkende werkzoekenden – 657.000. Bij iedere andere definitie valt het aantal werklozen behoorlijk hoger uit en dan laat ik de WAO nog even buiten beschouwing. Ik zou het op prijs

stellen als die nuance voortaan in de Miljoenennota wordt meegenomen.

Een volgend onderwerp waarover ik wil spreken is de dreigende oververhitting. De consumptieve bestedingen van huishoudens in Nederland groeien explosief. Deze ontwikkeling is het gevolg van de inkomensgroei van een deel van de bevolking, met name van de tweeverdieners en grootverdieners. Maar ook de verleidingen van het persoonlijke krediet worden steeds moeilijker weerstaan. Het consumptief krediet is in vier jaar tijd met 35% gestegen van 22 naar 30 mld. Overigens staan daar macro-economisch gezien spaartegoeden tegenover van zo'n 278 mld. Die zijn in vier jaar met 20% gestegen. Op het niveau van de individuele huishoudens zijn er echter grote verschillen. Als je dit positief wilt zien, zeg je dat er een groot consumentenvertrouwen is. Als je het zorgwekkend vindt, praat je over een vulkaan of een luchtbel. Dit zijn twee geheel verschillende natuurkundige verschijnselen die echter één overeenkomst hebben: als het mis gaat, spatten zij uiteen en blijkt veel ineens niets te zijn, waardoor menigeen op de blaren moet zitten.

De algemene lastenverlichting jaagt deze conjunctuur verder aan. Een van de gevolgen daarvan is een stijging van de consumentenprijzen. De inflatie is weliswaar in absolute zin niet hoog te noemen, maar is wel het hoogst in Euroland, ongeveer 0,5% boven het gemiddelde. Mijn indruk is dat dit na 2001 nog verder zal stijgen door de verhoging van de indirecte belastingen. Opvallend is dat overheid behoorlijk bijdraagt aan deze prijsontwikkeling. Uit de consumentenprijsindex van het CBS blijkt dat huisvesting met 17,5% de grootste stijger is sinds 1995. De heer Hilarides wees hier ook al op. Ik roep de regering en in het bijzonder staatssecretaris Remkes op tot matiging. De heer Remkes doet echter nog steeds erg moeilijk over voorstellen tot matiging van de huurverhoging. Hoe beoordeelt de minister de graad en het gevaar van deze oververhitting? Of is dit koudwatervrees?

Van de huurverhoging is het maar een kleine stap naar de hypotheekrente. De totem van de groei is de voortgaande gekte op de hypotheek- en huizenmarkt. De hypothecaire kredietverlening is gestegen van 15 mld. in 1990 tot 60 mld. in 1999. In

Platvoet

totaal staat er ruim 340 mld. aan woninghypotheken uit, dat wil zeggen een gemiddelde hypothecaire schuld van f 23.000 per inwoner van het Koninkrijk der Nederlanden! De huizenprijzen zijn in negen jaar tijd verdubbeld. De risico's mogen bekend worden verondersteld: stijgende rente, waardedaling, ontoereikende waarde van het onderpand en ondergraving van de financiële positie van honderdduizenden huishoudens. Naar schatting – gerekend met een gemiddeld marginaal tarief van 50% – kostte de hypotheekrenteaftrek de schatkist in 1998 14 mld.

De aftrek van de hypotheekrente is een zwart schaap of een witte raaf in fiscaal Euroland. Aanvankelijk werden alleen door GroenLinks, SP en een enkele PvdA'er die daarmee de gram van Kok riskeerde, de ongelimiteerde hypotheekrenteaftrek bekritiseerd. Nu is de kwestie bijna verheven tot een brede maatschappelijke discussie, met één opmerkelijk back-bencher: het kabinet, dat zwijgt in alle talen, en dat het verschrikkelijke H-woord niet over de lippen kan krijgen. Maar net als bij de basisverzekering in de gezondheidszorg zal het kabinet er in weerwil van afspraken in het regeerakkoord niet omheen kunnen. Vergelijk de hypotheekrenteaftrek eens met een ander instrument om wonen betaalbaar te maken, namelijk de individuele huursubsidie (IHS), die wel gekoppeld is aan de huurwaarde van de woning en het inkomen van de huurder. Wie zou voorstellen, elke huurder individuele huursubsidie te geven, ongeacht de hoogte van het inkomen en van de huur, zou voor gek worden versleten.

Wanneer kunnen wij een regeringsnota tegemoet zien met een inventarisatie van soortgelijke belastingvoordelen in de EU, met een historische beschouwing over het hoe en waarom van de hypotheekrenteaftrek, een analyse van de financiële gevolgen en een beoordeling van de verschillende alternatieven? GroenLinks heeft een dergelijk alternatief ontwikkeld, maar ook anderen hebben zich niet onbetuigd gelaten: fiscalisten, belastingwetenschappers, politieke partijen. Ik las bijvoorbeeld dat de SGP in de schriftelijke behandeling een grens bij f 500.000 wenst aan te brengen. En wat ons betreft kan bij de alternatieven ook het voorstel van prof. dr. W.A. Vermeend betrokken

worden, die in 1992 gepleit heeft voor hypotheekrenteaftrek door middel van een heffingskorting op het niveau van het tarief van de eerste schijf. Kom op, minister, doe uw naam eer aan en zwem eens tegen de stroom op om samen met de staatssecretaris een dergelijke nota te paaien.

Ten slotte bij deze algemene beschouwingen een paar opmerkingen over de begrotingssystematiek en de staatsschuld. Laat ik ook eens iets positief zeggen; ik relativeer dit overigens meteen door eraan toe te voegen dat het al eerder is gezegd. De bewindslieden hanteren een goede begrotingssystematiek, met schotten tussen inkomsten en uitgaven, met afspraken over meen tegenvallers en met ijklijnen en ijklaten. Deze laatste twee waren voor mij geheel nieuwe Nederlandse woorden, maar dankzij de handige verklarende woordenlijst bij de Miljoenennota begrijp ook ik nu wat ze betekenen. En zelfs behoedzaamheid zou ik niet per definitie als een ondeugd willen beschouwen. Toch moet de vraag worden gesteld, wat de feitelijke betekenis van dit behoedzame scenario in deze tijd van forse economische groei is. De meevallers, die als manna uit de lucht lijken te vallen, zijn georganiseerde droppings, die dankzij de afspraken in het regeerakkoord hierover worden gebruikt voor lastenverlichting en reductie van het financieringstekort. Maar de lastenverlichting schiet haar doel voorbij en vuurt de oververhitting aan, terwijl er een begrotingsevenwicht is bereikt. De combinatie van het toepassen van een behoedzaam scenario en de gevolgde begrotingssystematiek leidt ertoe dat de collectieve lasten – en daarmee de kwaliteit van de samenleving – steeds meer onder druk komt te staan. Publieke armoede en private rijkdom is daarvoor de treffende typering. Het wordt hoog tijd voor een trendscenario, gebaseerd op reële cijfers voor economische groei, inflatie en loonontwikkeling, waardoor er welhaast automatisch meer ruimte komt voor de noodzakelijke kwaliteitsimpulsen. Ijklijnen en ijklaten krijgen daardoor nieuwe dimensies. De houdbaarheidsdatum van het regeerakkoord is sneller verstreken dan verwacht werd. En daarover behoeven wij niet te treuren! Dit geldt met name voor

mensen met een laag inkomen, zo hopen wij!

Kortom, het wordt tijd voor de ook door de SER bepleite midterm review of een discussie bij de Voorjaarsnota waarbij de financiële uitgangspunten van het regeerakkoord op de helling gaan. Milieu, zorg, onderwijs, arbeidsmarktbeleid en veiligheid vragen om nieuwe impulsen, die in het kader van zo'n tussenbalans aan de orde moeten komen. Graag een reactie hierop.

Dat bij die discussie ook de vermindering van de staatsschuld betrokken moet worden, lijkt me onvermijdelijk. Het CDA is begonnen met een discussie over het aflossen van de staatsschuld bij een begrotingsoverschot. In een oppositionele reflex zou je haast zeggen: liever dat dan doorgaan met lastenverlichting. Maar GroenLinks kiest, alles overwegende, toch eerder voor de zojuist genoemde impulsen. Volgens de verwachting kruipt de staatsschuld toe naar de EMU-norm en is de toename lager dan de inflatie, waardoor de reële staatsschuld in feite afneemt. Bovendien schommelt de rente tussen de 4% en 4,5%, waardoor er heel veel moet worden afgelost om een substantieel bedrag aan rentebaten binnen te halen.

Overigens is de recente mededeling over de verkoop van 30% van de goudvoorraad van De Nederlandsche Bank (300 ton, 6 mld.) in dit kader ook interessant. Hoe groot is de meevaller voor 's rijks financiën van deze verkoop? En wat vindt de minister van de opvatting van een econoom van de Rijksuniversiteit Groningen, Scholtens, dat met de komst van de euro en de Europese Centrale Bank de klassieke verhouding tussen geld en goud losgelaten kan worden en de hele voorraad verkocht kan worden, waarmee een deel van de staatsschuld kan worden afgelost?

Ik kan niet nalaten, erop te wijzen dat twee jaar geleden dit punt bij de financiële beschouwingen door de heer De Boer namens GroenLinks naar voren is gebracht. Toen werd hij op beleefde wijze weggehoond. Ik doel op de verkoop van de goudvoorraad. Wij moeten constateren dat er gelukkig ook af en toe voortschrijdend inzicht is. Wij zien overigens af van het vindersloon.

Van De Nederlandsche Bank is het nog maar een klein stapje naar de Europese Centrale Bank en de lichte

Platvoet

val van de euro. Heeft de minister eigenlijk een opvatting over die lichte val van de euro en zo ja, welke? Hoe schat hij de kans op een verhoging van de inflatie in? Hoe is hier bij de laatste Ecofinraad over gesproken? Deelt de minister de opvatting van Duisenberg dat vooral de steun van de rood-groene regering-Schröder aan enkele noodlijdende Duitse bedrijven het vertrouwen in de euro ondermijnt? Wat vindt de minister daarvan?

Ik ga nu over naar de belastingen, met name het belastingplan 2000. Ik zal ook enige aandacht besteden aan het belastingplan 2001 en de Europese dimensie. Het belastingplan 2000 loopt met een aantal voorstellen vooruit op goedkeuring en tijdige inwerkingtreding van het "grote" belastingplan. Welk risico wordt hiermee genomen? Iets over de procedure: wederom is toch een reeks van wijzigingen van verschillende wetten in één wijzigingswet gevangen? Er is nu weliswaar een tweedeling ontstaan tussen inhoudelijk en technisch. Het inhoudelijke wetsvoorstel is echter toch nog steeds een optelsom van een aantal verschillende wetten. Dat maakt afzonderlijke afweging onmogelijk. Vandaar dat ik erop aandring dat een volgende keer elke wijziging in een aparte wet wordt aangeboden.

Ik loop de belangrijkste punten even kort na. Over de afschaffing van de omroepbijdrage wordt volgende week een inhoudelijke discussie gevoerd. Wij neigen naar "ja", maar zijn er nog niet helemaal uit.

De verhoging van het arbeidskostenforfait met f 390. Het argument hiervoor is dat het voor niet-werkenden aantrekkelijker wordt om zich actief aan te bieden op de arbeidsmarkt. Daar kunnen vraagtekens bij gezet worden, met het oog op het karakter van de huidige werkloosheid. Ik sprak daar zojuist al over. Een ander argument van de regering hierbij is dat het bijdraagt aan een evenwichtiger inkomensbeleid. Als dat de belangrijkste reden is, kan er niet veel beter worden gekozen voor een budgettair neutrale, vaste heffingskorting voor werkenden of, nog beter, voor de door de fractie van GroenLinks in de Tweede Kamer voorgestelde early income tax? Deze leidt tot een beduidend evenwichtiger inkomensverdeling en maakt de stap naar een deeltijdbaan, zowel van een

bijstandssituatie als van een voltijdbaan, aanmerkelijk makkelijker. Waarom is dat niet overwogen?

Dan de verlaging van de vennootschapsbelasting van 35% naar 30%; die past natuurlijk in het streven naar lastenverlichting voor kleine ondernemers, maar dit wordt nauwelijks onderbouwd door de bewindslieden. In de wetstoelichting staat ook: het percentage en de bovengrens van f 50.000 zijn arbitrair. Mede daarom spreekt deze verlaging ons niet aan.

De vergroening van het belastingstelsel is een mooie, welhaast GroenLinkse term, maar bij nader inzien, vanwege de terugsluizing naar het bedrijfsleven van maar liefst 175 mln. in 2000 en 365 mln. over drie jaar, levert dat voor hen aanmerkelijk meer op dan zij moeten betalen. Daarom plaatsen wij daar vraagtekens bij. Dit geldt ook voor de vrijstelling voor grootverbruikers met betrekking tot aardgas en elektriciteit. Wat dat met groen te maken heeft, blijft voor ons ten enenmale duister. Misschien kan de minister op dit punt wat licht in de duisternis brengen.

Het argument van de regering, namelijk dat je de grootverbruikers alleen maar kunt laten betalen als dat minstens – let wet, minstens – op Europees niveau gebeurt, is toch niet bijster sterk, aangezien even verderop met voldoening wordt geconstateerd dat Nederland relatief lage energieprijzen heeft. Dus er kan nog wel een schepje bovenop zonder uit de pas te lopen, lijkt mij. Ook het degressieve tarief blijft ons een doorn in het oog. Beide zijn douceurtjes voor de grootverbruikers en ontmaskeren de suggestie die de naam van de belasting herbergt.

Voor gas en elektra wordt een belastingvrije voet ingevoerd van 800 kuub en 800 kWh. Terecht werd er door verschillende fracties in de Tweede Kamer op gewezen dat belastingvrije voeten noch stroken met groene, noch met rode uitgangspunten. Sommigen bepleiten een staffeling op basis van omvang van het huishouden. Volgens de regering is dat niet mogelijk, althans het betekent een "aanzienlijke verzwaring van de administratieve lasten voor de energiebedrijven om na te gaan hoeveel mensen achter de meter wonen". Maar dat hoeft niet, want de gemeentelijke afvalstoffenheffing kent ook de mogelijkheid tot een

differentiatie naar omvang van het huishouden, waar veel gemeenten gebruik van maken. Is de regering bereid, deze optie nader te bekijken?

Verleden jaar was er veel debat over het omstreden voorstel om op waterverbruik het hoge BTW-tarief te heffen. Nu wordt voorgesteld, weer het lage tarief in te voeren met daarbovenop een belasting op leidingwater, ter vervanging van het gat dat nu wordt geslagen. Ook hiervoor worden alleen de kleinverbruikers aangeslagen. Wederom gaan de bedrijven, de grootverbruikers vrijuit. Een argumentatie hiervoor ontbreekt.

De eerste 47 kuub, dat wil zeggen f 25, is vrijgesteld. Dit komt overeen met het gemiddelde verbruik van één persoon. Dat zou voordelig zijn voor kleine huishoudens, maar dat zijn niet per definitie de minst draagkrachtige. Waarom niet gekozen voor geen belastingvrije voet, maar een lager tarief? Wat is eigenlijk het milieueffect van deze belasting? Kortom, volgens ons zijn deze belastingvoorstellen rood noch groen.

Niet bepaald paars was de vrijstelling van monumentale kerkgebouwen. Maar de wet is na behandeling in de Tweede Kamer gewijzigd. Mijn bezwaar, namelijk waarom wel kerken en niet andere non-profitorganisaties, is daarmee ondervangen. Maar tegelijkertijd is het criterium van het beschermde monument geschrapt. Dat kan ik niet volgen, want het was nu juist een te billijken argument dat monumentale gebouwen, al of niet gewijd, door hun aard nu eenmaal moeilijk tot energiebesparing zijn te bewegen. Is dat criterium alleen geschrapt om alle kerkgebouwen eronder te laten vallen?

Dan de verhoging van de afvalstoffenheffing ten behoeve van de oudpapierverwerkende industrie. De heer Stevens stelde hier ook een vraag over. Ik sluit mij bij die vraag aan. Zij zien dit niet als een groene prikkel. Is het mogelijk c.q. is het niet gewenst om afvalstoffen die vrijkomen bij een recyclingproces, met een lager tarief te belasten?

Wat de belastingvoorstellen voor 2000 betreft is er ten slotte het verlaagde BTW-tarief op arbeidsintensieve diensten. Dat vinden wij een goed voorstel. Het is ook verwerkt in een door Nederland bepleite EU-richtlijn. Ik las dat het onder andere betrekking heeft op het

Platvoet

schilderen en stuken van de eigen woning. Het is een detail, maar ik vraag toch waarom het alleen de eigen woningen betreft. Denkt de regering dat huurders nooit eens uit eigen beweging een muur laten stuken of een deur laten sausen? GroenLinks deelt de scepsis van het Tweede-Kamerfractie van het CDA met betrekking tot de doorberekening van het verlaagde BTW-tarief aan de klant. De toegezegde monitoring wordt door ons op dit punt met bijzondere belangstelling tegemoet gezien.

Dan een paar opmerkingen over het Belastingplan 2001. Wij komen daar natuurlijk nog uitgebreid over te praten. Een zorgvuldige parlementaire procedure is van groot belang. Ook in dit opzicht luidt het parool: geen oververhitting. De gehele oppositie in de Tweede Kamer heeft het overleg met de regering vorige week geboycot. Na het afhaken van werkgevers, werknemers, boeren en milieubeweging komt de coalitie nu ook in het parlement behoorlijk geïsoleerd te staan. Maar is de fout niet door het kabinet zelf gemaakt, namelijk door op 19 mei 1999 de Wet inkomstenbelasting 2001 en pas twee maanden later, op 19 juli 1999, de Invoeringswet Wet inkomstenbelasting 2001 bij de Raad van State in te dienen? Dat betekende een gat van twee maanden. terwijl men kon weten dat de Raad van State beide wetten in hun samenhang wilde bekijken. Zo is bij de start van het parlementaire wetgevingstraject al een behoorlijke vertraging werd opgelopen. Het lijkt steeds meer op de "Arrogantie van de macht", zoals de Volkskrant in oktober kopte boven een stuk van Paul Kalma, directeur van het wetenschappelijke bureau van de Partij van de Arbeid. Ik citeer een treffende zin: "Vermeend trekt als een opgevoerde stoomwals door Nederland, zinnige en minder zinnige kritiek op zijn plannen gelijkelijk verpletterend." Nu hoorde ik verleden week dat de balkons in deze zaal met ijzeren spoorrails aan de muren zijn bevestigd, maar om daar nu een stoomwals over te laten rijden, dat past toch niet in de ambiance van dit huis!

Het is een open deur, maar de Eerste Kamer bepaalt zelf haar snelheid van werken. Desalniettemin vraag ik de bewindslieden welke planning zij in het hoofd hebben voor de behandeling in de Eerste Kamer. Toen ik gisteren de website

van het ministerie van Financiën raadpleegde, zag ik daar een tijdbalk voor de behandeling van de belastingwetten. Websites beloven echter vaak meer dan er werkelijk staat. Toen ik die tijdbalk eens goed bekeek, zag ik dat alles leeg was voor de Eerste Kamer. Wat is voor de bewindslieden de uiterste datum waarop de Eerste Kamer goedkeuring moet geven om de plannen op 1 januari 2001 te kunnen invoeren?

Onaangenaam verrast werden wij door de mededeling van minister Zalm aan de VVD-ledenvergadering in Schoorl in november dat meevallers van 1999 worden gebruikt om de middeninkomens, die er na 2001 bekaaid van zouden afkomen, voor 750 mln. tegemoet te komen. Zo worden voortdurend de financiële kaders van het Belastingplan 2001 en van de meerjarenramingen opgeschoven. Aan deze schuivende panelen heeft GroenLinks geen behoefte. Een begroting is zo geen sturingsinstrument meer, maar een speelbal van de conjunctuur, waarbij de spelers aan politieke klantenbinding doen.

Ten slotte maak ik enkele opmerkingen over Europa. Het EU-rapport over oneerlijke belastingconcurrentie heeft nogal wat publiciteit getrokken. Nederland staat hierin op de eerste plaats met tien van de in totaal 66 geconstateerde oneerlijke heffingen. Het gaat om het rapport van de commissie met de fraaie naam Primarolo. Ik dacht eerst dat dit een Italiaan was, maar het is een Engelse mevrouw. Al die heffingen zijn ondernemersvriendelijk. Het tegenoffensief van de staatssecretaris was niet mis. Hij stelde in de andere lidstaten een eigen onderzoek in. Was dat in het geniep, is mijn vraag. Dit onderzoek leidde tot een tweede lijst van een kleine honderd concurrentievervalsende heffingen, waaronder alleen al 58 in Frankrijk. Echt verbaasd kon fiscaal rechercheur Vermeend hierover niet zijn geweest. Immers, in zijn hoogleraarrede in 1993 merkte hij al op dat het perspectief op Europese harmonisatie van directe belastingen klein is omdat er "binnen de Gemeenschap een verscherpte fiscale beleidsconcurrentie tussen de verschillende lidstaten valt te signaleren". Op fiscaal gebied lijkt het Europa zonder grenzen verder weg dan ooit. Daar lijkt overigens niemand echt spijt van te hebben. Geldt dit ook voor de

Nederlandse regering? Is het instellen van dat onderzoek door de heer Vermeend niet een impliciete erkenning van het gelijk van mevrouw Primarolo met haar conclusies over de Nederlandse heffingen?

Het rolt allemaal niet zo prima meer. Een argument voor het Belastingplan 2001 was om meer in de Europese pas te lopen, door minder lasten. De belastingdruk ligt echter nu al op het Europese gemiddelde, de hypotheekrenteaftrek is een vreemde eend in de Europese bijt en bij nader onderzoek blijken tien heffingen te ondernemersvriendelijk. Hoe dominant is de VVD-lijn toch in de financiële politiek!? Of de laatste zin een retorische vraag, een juiste conclusie of politieke vooringenomenheid is, dat hoop ik na de beantwoording van de regering duidelijk te hebben.

□

De heer **Wöltgens** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Hoewel het na het voorafgaande bijna onwaarschijnlijk klinkt, zeg ik toch dat naar mijn indruk minister Zalm en zijn staatssecretaris werken aan een ijzersterke binnenlandse reputatie. Dit ligt voor de hand nu er na dertig jaar een begrotingsoverschot in zicht komt. Aan het einde van een eeuw kunnen wij voortdurend over historische momenten praten, maar het is toch wel een prestatie. Uiteraard komt daar altijd een beetje geluk bij kijken. De conjunctuur doet het goed, maar zoals ze in Duitsland zeggen: je hebt ook das Glück des Tüchtigen nodig. Of, een beetje Rooms gezegd: je moet met de genade meewerken om uiteindelijk daar te komen waar je wilt zijn, en deze aardse hemel bestaat dus uit een hemel waar begrotingsoverschotten bestaan. Ik heb overigens sterk de indruk dat de minister vooral houdt van de voorvreugde op het begrotingsoverschot en dat hij het moment waarop de historische mededeling kan worden gedaan, zover mogelijk aan het uitstellen is. Het zou op zichzelf voor de betekenis van deze Eerste Kamer een ongelooflijke versterking en een impuls zijn, als dit hier werd gezegd. Ik nodig de minister dan ook uit om die historische woorden hier uit te spreken, bijvoorbeeld morgen vroeg.

Wöltgens

Het lijkt me echt een goede dag voor een historisch moment.

Mijnheer de voorzitter! Bij die ijzersterke binnenlandse reputatie zijn er natuurlijk ook dissonanten. We hebben wat dat betreft zonet de heer Platvoet gehoord; maar in de economenwereld is dit ook het geval en een ervan komt van De Nederlandsche Bank, die al in april de minister gewaarschuwd heeft voor inflatieverhogende lastenverlichting. Nu heeft De Nederlandsche Bank een moeilijke positie op dit moment, omdat het een bank is geworden waarvan helaas de onbeduidendheid sterk is toegenomen in Euroland. Gelukkig hebben de betrokkenen dat psychisch leed monetair weten te compenseren, maar de onbeduidendheid komt helaas ook tot uitdrukking in de wijze waarop de minister de kritiek van de heer Wellink naast zich neer heeft gelegd. Daarmee bevestigt de minister nog eens dat De Nederlandsche Bank een wat andere positie heeft gekregen intussen dan zij in het verleden had.

Alvorens ik inga op de serieuzeheid van de waarschuwingen die vanuit De Nederlandsche Bank en ook door anderen zijn gegeven, zou ik nog twee opmerkingen willen maken. Op de eerste plaats merk ik op dat ik de vorige week buitengewoon verheugd was, daarbij denkend aan zoiets als vindersloon. Immers, jaren geleden heb ik met collega K.G. de Vries, tegenwoordig minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, er al vragen over gesteld of het niet mogelijk was het goud te verkopen. Dat is intussen, zo heb ik het idee, een eeuwigheid geleden: begin jaren tachtig. Wat was het goede van die vragen van ons? Wij stelden die op het moment dat de goudprijs nog iets voorstelde. Het gekke is dat wij verhoord worden op het moment dat de goudprijs een historisch dieptepunt heeft bereikt, hetgeen je niet de indruk geeft dat De Nederlandsche Bank nu de beste beleggingsmaatschappij is die je je kunt voorstellen.

Maar nu gebeurt er iets buitengewoon raars. Wat gaat De Nederlandsche Bank ermee doen? Je zou zeggen: die bank heeft te veel voor zijn doen, zeker voor zijn rol binnen Euroland, en die gaat herkapitaliseren. Sommige ondernemingen herkapitaliseren door kapitaal aan te trekken, maar hier kun je het tegenovergestelde doen. Je kunt het kapitaal teruggeven aan diegenen die

het kapitaalbezit hebben verschaft. Dat zou De Nederlandsche Bank moeten doen, maar dat doet hij niet. De bank verkoopt het goud en koopt daarvoor waardepapieren die iets van rente of dividend of wat dan ook moeten opleveren. Die rente komt dan tot uitdrukking in de winst die De Nederlandsche Bank afdraagt aan de regering. Ik vind dat een heel merkwaardige U-bochtconstructie, als ik het zo mag zeggen, zeker voor een bank die zegt dat het primaat dient te liggen bij de verlaging van de overheidsschuld. Wat zou zo'n bank moeten doen? Die zou al dat geld rechtstreeks aan de regering moeten overdragen om daarmee de overheidsschuld te verlagen en de rentewinst te creëren die daarvan het gevolg is.

Ik vrees toch, eerlijk gezegd, dat we bij De Nederlandsche Bank te maken hebben met de beroemde institutionele traagheid. Het is heel lastig om te beseffen dat je sommige taken overleefd hebt. Dat is heel erg moeilijk voor mensen in het algemeen en voor instituten nog eens dubbel en dwars. Hier had natuurlijk een bijdrage kunnen worden geleverd aan in één klap de vermindering van de nationale schuld. Ik zou in elk geval zelf absoluut geen voorstander ervan zijn, als De Nederlandsche Bank een soort staatsbeleggingsmaatschappij zou worden, waar andere reserves, ook nog onder een wat minder democratisch te controleren leiding, worden gecreëerd dan via de minister van Financiën het geval zou zijn. Ik wil echter wel mijn vreugde uitspreken over het feit, dat het nu eindelijk zo ver is!

De Nederlandsche Bank adviseert de voorkeur te geven aan schuldreductie in plaats van bijvoorbeeld aan belastingverlichting. Het is natuurlijk schoolboekenwijsheid om in een tijd van opgaande conjunctuur te stellen, dat het veel verstandiger is te werken aan afbouw van de schuld dan met dat geld andere dingen te doen die mogelijk anderszins de bestedingen kunnen aanwakkeren en daarmee inflatie tot stand brengen.

Maar er zijn ook tegenargumenten te geven, bijvoorbeeld dat belastingverlichting kan meewerken aan loonkostenmatiging en op die manier de kosteninflatie drukt. Als ik echter hoor wat er aangekondigd wordt met betrekking tot de loonontwikkelingen, lijkt mij dat niet zo vreselijk waarschijnlijk. Ik wil daarop beslist

niet vooruitlopen, maar een en ander doet mij zeer denken aan het Oort-jaar 1990, toen lastenverlichting gepaard ging met hele sterke loonsverhogingen. Als het goed gaat, wil immers iedereen dat het goed gaat: degenen die onderhandelen over lonen, degenen die belastingverlichting geven, enz., enz.

De tweede mogelijkheid is dat de belastingverlichting meehelpt aan vergroting van de capaciteit, niet alleen de bestedingscapaciteit maar ook de productiecapaciteit. In dit geval moet dat vooral neerkomen op het uitlokken van extra arbeidsaanbod. Eerlijk gezegd moet ik nog zien of dat wel gebeurt. Het is immers de vraag, hoe sterk de prikkel van het arbeidskostenforfait etc. werkt om mensen aan de slag te helpen. Bovendien staat er een compenserende beweging tegenover. Er zullen mensen zijn die wanneer zij dankzij de lastenverlichting met minder werken hetzelfde kunnen verdienen, minder gaan werken. Persoonlijk kan ik mij dat goed voorstellen. Wat aan de onderkant eventueel aan extra aanbod erbij komt, gaat er misschien aan de bovenkant af en dan is er sprake van het inflatoire effect. Ik kan mij wel enigszins kan voorstellen dat men beducht is voor inflatie.

Ik kan mij echter ook voorstellen dat de minister en de staatssecretaris hechten aan de belastingstructuur en er daarom op aandringen dat de discussie over het belastingplan van de 21ste eeuw afgehandeld wordt. Hoewel ik begrijp dat de ik bewindslieden in een duivels dilemma breng als zij een antwoord moeten geven op mijn volgende suggestie, zou ik die hun toch willen voorleggen. Ik zou mij kunnen voorstellen dat de belastingstructuur behandeld wordt in de Tweede en in de Eerste Kamer, doch dat de invoeringsdatum een beetje bepaald wordt door de vraag of het conjunctureel wel of niet goed uitkomt. Ik zou daarop graag een reactie horen, hoewel ik mij realiseer de minister hiermee voor een niet gering dilemma te plaatsen. Dit biedt echter ook de kans om eens te kijken naar de gigantische grenseffecten die optreden als wij de kostprijsverhogende belastingen sterk verhogen ter dekking van de verlaging van de loon- en inkomsten. De minister weet beslist nog wel hoe dat gegaan is met de benzinstations in de grensstreek toen hij gepoogd heeft om langs omwegen – via Brussel en tegen Brussel in – enige

Wöltgens

compensatie te bieden. Ik zie nu echter een veel groter probleem ontstaan óf voor de grensregio óf voor de minister, tenzij de regering over geheime informatie beschikt die zelfs der Spiegel nog niet bereikt heeft, dat in Duitsland in het geniep gewerkt wordt aan een even sterke stijging van de kostprijsverhogende belasting als voorzien is in het belastingplan voor de 21ste eeuw.

Voorzitter! Ik zei net dat het mogelijk is dat het de minister en de staatssecretaris vooral gaat om het wijzigen van de structuur van de belastingen. Ik wil er toch nog aan herinneren waarover wij vorig jaar hebben gediscussieerd. Wat de betere werking van de arbeidsmarkt betreft, zou ik mij ook een totaal andere weg kunnen voorstellen, die weliswaar niet fiscaal is, maar waarvoor de minister wel budgettair belangstelling zal hebben. Wat is het probleem op de arbeidsmarkt? Als prijsprikkels echt werken, verhindert toch vooral de hele reeks van inkomensafhankelijke regelingen op en boven het minimumniveau dat de arbeidsmarkt aan de onderkant goed functioneert. Belastingverlichting betekent dat duur geld wordt uitgegeven – het is duur geld, omdat het niet alleen bij de minima, maar bijvoorbeeld ook bij ons terecht komt – om via fiscale instrumenten de prikkel aan de onderkant te vergroten. Zou het niet veel beter zijn om geld te verdienen door bij wijze van spreken alle inkomensafhankelijke regelingen rond en op het minimum af te schaffen en daarbij ook de gemeenten te verbieden om inkomensbeleid te voeren? Ik kom daarmee terug op een oude hobby. De heer Vermeend weet dat ik jarenlang heb geprobeerd om dat tegen heug en meug vol te houden: geen lokaal inkomensbeleid. Nu zijn wij zover dat wij dat weer open mogen zeggen. Weg met al die frutsels en fratsels – ik weet er alles van – van bijzondere bijstand, kwijtscheldingen en dergelijke en compenseer dat in één klap door een structurele verhoging van het minimum. Dan krijg je een schoon effect en heb je niet meer te maken met de armoedeval. Tegelijkertijd kan door een structurele verhoging van het minimum, dat immers behoorlijk is achtergebleven ten opzichte van de wijze waarop dat volgens SER-rapporten zou moeten worden aangepast, rechtvaardigheid worden verbonden met een betere werking

van de arbeidsmarkt. Ik herinner mij dat ik dit de minister vorig jaar ook heb voorgehouden. Toen ik hem erop wees welke gigantische balansverkorting welke besparingen op de uitvoeringskosten dat met zich zou brengen, meende ik iets van gretigheid in de ogen van de minister te zien. Ik zie dat nu niet onmiddellijk terugkomen, maar het lijkt meer tot een soort discussie met zijn staatssecretaris te leiden. Als die discussie erop gericht is om het plan positief te bejegenen, zou ik dat graag morgen horen.

Voorzitter! Ik ga terug naar het fiscale beleid en met name het internationale fiscale beleid. De invoering van de euro staat voor de deur. Ik stel weer een vraag waarvan ik mij afvraag of de minister die zonder bijgedachten kan beantwoorden. Hij loopt een grote kans om tot een van de beste ministers van Financiën van deze eeuw te worden uitgeroepen. Hij heeft de Zijlstranorm gedupliceerd in de Zalmnorm, maar dan wel met overschotten. Ik zou van hem nu graag ook een adept van Lieftinck maken, want de invoering van de euro biedt een unieke kans voor een geldzuivering zoals na de oorlog die in één klap een gigantisch voordeel voor de belastingmoraal kan opleveren. Als de minister dat ook vindt, zal de euro wel dalen. Dat is echter de prijs die wij moeten betalen voor een prachtige morele start van de euro.

De heer Platvoet heeft al gevraagd hoe de minister aankijkt tegen de opmerkingen van een andere voorganger van de minister, de heer Duisenberg, over het beleid van de Duitse regering, met name in verband met de overname van Holzmann en het verzet tegen de overname van Mannesmann door Vodafone. Dat brengt mij op een aparte vraag. Het ministerie van Financiën is bezig te kijken naar de regels die in Nederland gelden voor overnames, naar de beschermingsconstructies, naar de SER-fusiecode en al wat dies meer zij. Ik vraag mij af in welke richting die heroverweging plaatsvindt. Ik ben zelf niet zo vreselijk enthousiast over dat Angelsaksische model, waar iedereen kennelijk op af wenst te gaan en dat ertoe leidt – ik wil de uitspraak van de minister-president hierover graag onderstrepen – dat er op dit moment op de beurs allerlei dingen gebeuren waarvan ik mij bijna niet kan voorstellen dat ze

überhaupt nog iets met de realiteit te maken hebben. Ze hebben helaas wel vaak te maken met het inkomen van de betrokken directies, die immers via opties of weet ik wat allemaal de mogelijkheid hebben om bij fusies of zelfs grote saneringen zelf in een klap tot een arbeidsloos inkomen te komen. Echter, of ze iets met de waarde van de betrokken bedrijven te maken hebben, betwijfel ik zeer. Het bedrijf Amacon, de eerste boekhandel die via internet verkoopt, is op de beurs ongeveer 60 mld. waard, terwijl dat bedrijf nog geen jaar winst heeft gemaakt. Mijns inziens is dit er een voorbeeld van dat wij hier te maken hebben met een regelrechte gekte. Ik probeer voortdurend na te gaan hoe iemand daar toe komt. Ik kan alleen maar bedenken dat in dezen op dezelfde wijze te werk wordt gegaan als in de 16de of 17de eeuw in Nederland, toen mensen bereid waren hun huizen te verkopen om een tulp te kopen, omdat weer andere gekken twee huizen ervoor wilden verkopen, waardoor het dus leek alsof die vreselijk veel waard was. Zoals wij weten, heeft dat maar een paar jaar geduurd en toen was het snel afgelopen.

Nu kom ik meteen op een punt waarop ik de minister zou willen oproepen om niet alleen op het binnenlands front een ijzersterke reputatie op te bouwen maar om ook eens te kijken of dat op het buitenlandse front zou kunnen. Ligt er niet ruimte voor hem om internationale alternatieven terzake te nemen?

Ik ben erg teleurgesteld in het optreden van Nederland in de gehele discussie over de fiscale harmonisatie. Ik herinner mij nog de opmerking destijds van de minister over Italië en de waardigheid van de Italianen om toe te treden tot de EMU. Ik weet niet of dat verstandig of positief heeft uitgepakt. Misschien dat de Italianen daardoor zo braaf zijn geworden, zei iemand zo-even. Dat lijkt mij wat onwaarschijnlijk, maar goed, het zou kunnen.

Hoewel de minister veel succes heeft gehad ten aanzien van de weg naar Berlijn, naar de structuurfondsen en wat dies meer zij, wringt het toch bij mij als Nederlandse bewindslieden in het Europese concert de valse tonen van Thatcher blazen: "ik wil mijn geld terug", respectievelijk "het gaat vooral om mijn belang". Ik meen dat dit ook

Wöltgens

geen groot gezag voor Nederland met zich brengt binnen de EU.

Echt teleurgesteld ben ik over de Nederlandse houding in Europees verband als het gaat om de fiscale harmonisatie, althans zoals dat in de pers overgekomen is. Samengevat komt die houding erop neer, dat de minister en de staatssecretaris maar wat blij zijn dat de Engelsen hun poot stijf houden met betrekking tot de euro-bonds, zodat er geen compromissen behoeven te worden gesloten in dat gehele fiscale dossier. Ze zijn blij dat ze een zwartepiet hebben in de persoon van de Engelse minister. Dat is natuurlijk ook een zwartepiet, maar er zitten op z'n minst grijze pietjes bij die blij zijn dat ze zich achter de brede rug van die zwartepiet kunnen verbergen. En dat vind ik heel jammer, omdat het beeld blijft hangen dat Nederland zelf misschien wel eens een van de grootste aanjagers zou kunnen zijn van de fiscale concurrentie. Als dat zo is – nu spreek ik echt als sociaal-democraat – dan vind ik dat wij helemaal op de verkeerde weg zijn. Prof. Daniëls, de opvolger van staatssecretaris Vermeend op zijn leerstoel internationaal belastingrecht, heeft aan de hand van een veelheid aan literatuur laten zien, dat fiscale concurrentie uiteindelijk alle betrokkenen schaadt. Het holt de grondslagen uit van belastingen, bijvoorbeeld als het gaat om de belasting van vermogen. Het betekent dat allen die aan de concurrentie meedoen, nadeel ondervinden. Uiteindelijk heeft niemand voordeel. Het doet mij denken aan de tijd voor de Tweede Wereldoorlog en de fatale devaluatierondes waardoor het ene land probeerde zich in een betere positie te brengen dan het andere land. Dat heeft alle landen geschaad, totdat er later afspraken kwamen zoals nu in Bretton Wood, waarna zomaar devalueren niet meer kon. Precies hetzelfde doet zich voor bij deze tredmolen van fiscale neerwaartse aanpassingen. Je holt de belastingopbrengsten uit, dwingt daarmee de regeringen te bezuinigen. Ik vind het nog veel erger dat de regeringen ertoe worden gedwongen de belastinggrondslag daar te zoeken waar zij die nog kan vinden. Dat is dus niet bij mobiele eenheden zoals kapitaal of de bovenklasse, maar bij de midden-groepen en de laagste inkomens. Als wij meewerken en meedraaien aan

dat rad, zou ik dat jammer vinden. Het is onze plicht, dat rad op alle mogelijke manieren tot stilstand te brengen. Wij mogen niet heimelijk denken dat het maar goed is dat op dit dossier geen overeenstemming is bereikt. Ik hoor graag het commentaar van de minister en de staatssecretaris.

Mijn volgende punt brengt mij bij de voorgangers van deze minister van Financiën. Ik herinner mij dat de heer Witteveen op het internationale monetaire vlak een grote rol heeft gespeeld. Ik herinner mij eveneens dat de heer Duisenberg toen hij nog minister was het idee heeft gelanceerd van de euro-doelzones, een voorloper van hetgeen waarover wij nu praten. Ik zou het bijzonder leuk vinden als onze minister van Financiën, omdat Nederland volgens onlangs gepubliceerde cijfers een echte beleggingsmarkt is, na grote landen als Engeland en de Verenigde Staten, de voorhoede zou willen vormen met degenen die pleiten voor het realiseren van een internationale financiële architectuur. Ik bedoel daarmee dat wij ervoor moeten pleiten dat het vrije kapitaal- en geldverkeer aan controles onderworpen wordt. Een of andere overheid in deze wereld, een of ander verdrag, een of ander gezag, bijvoorbeeld het IMF, moet in staat zijn, op wereldschaal datgene te doen wat De Nederlandsche Bank vroeger op nationale schaal deed. Dat moet gebeuren om te voorkomen dat de incidenten van de laatste tijd, zoals in Azië, Brazilië en Mexico zich voortzetten. Dit moet er op den duur toe leiden dat de woorden van de premier dat wij op een vulkaan leven, niet meer opgaan. Het zou goed zijn als Nederland het initiatief daartoe nam om het voortduren van de eerder genoemde incidenten te helpen voorkomen.

□

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Denkend aan dit debat stelde ik mij voor dat de staatssecretaris op de fiets naar Den Haag komt, op zijn achterhoofd valt en door een ouder echtpaar wordt opgeraapt. Zij houden hem een vinger voor en vragen of hij die nog ziet en of hij nog weet wie hij is en wat hij doet. Ik vroeg mij af wat zijn antwoord dan zou zijn. Zou hij zeggen: ik maak de kinderopvang betaalbaar, ik verminder het watergebruik in

Nederland, ik maak het jongeren mogelijk tegelijkertijd te werken en te studeren, ik in de omroepbijdrage, zorg ervoor dat vuilophaalauto's goedkoper zijn en maak jacht op katvangers? Voorzitter! De ambulance zou allang gebeld zijn. Toch doet de staatssecretaris dit allemaal tegelijk, erger nog, hij dwingt ons daarmee hetzelfde te doen.

Wij staan dus weer in een kort tijdsbestek voor een grote hoeveelheid kabinetsvoorstellen op een veelheid van beleidsterreinen. Dat komt omdat het kabinet ervoor gekozen heeft in toenemende mate het belastingstelsel instrumenteel te gebruiken. Daarmee worden andere doeleinden door middel van de belastingheffing gediend dan uitsluitend het zorgen voor voldoende inkomsten voor de collectieve voorzieningen. Zoals men weet, zijn collectieve voorzieningen voorzieningen waarvan je nooit weet waarvoor je ze nodig hebt en waarvoor je ze betaalt, zoals vuurtorens, politie, onderwijs en zorg. Dat maakt niet uit, want het vergroot onze kennis op ieder denkbaar overheidsterrein, maar ik hoop wel voortdurend dat mijn collegae met de betrokken vakministers al in een eerder stadium de grote lijnen van de voorstellen zullen hebben behandeld.

Met het principe van grondslagverbreding voor de belastingen, zeg maar de vergroening van het systeem en het goedkoper maken van arbeid, zijn wij het eens. Het valt mij overigens op dat bij de verbreding van de grondslag op het terrein van milieubelastingen het onderscheid tussen grondslagverbreding op het punt van de regulerende heffingen en de grondslagverbreding op het punt van de bestemmingsheffingen een beetje verdwenen is. De minister weet precies waarover ik het heb, want hij speelde in 1992 een rol bij het WRR-advies. Als wij de grondslagverbreding tegelijkertijd gebruiken als regulerende heffing en als de burger dan doet wat wij hopen, komt er echter geen cent belasting meer binnen. Vorig jaar heb ik dat volgens mij gezegd over de accijns op sigaretten: als iedereen echt met roken stopt, komt er geen cent accijns meer binnen. Wij moeten ons echter wel afvragen of het bereiken van andere doelstellingen op fiscale wijze even verstandig is als het bereiken van die doelstellingen via doelgerichte subsidies.

Ter Veld

Ik begin met de kinderopvang. Van het bevorderen van kinderopvang gaat geen enkel effect uit voor bijvoorbeeld studerende ouders of ouders in de bijstand. Een gewone subsidiestroom zou zich daar veel beter op kunnen richten. Ik ga ervan uit dat de voor de kinderopvang verantwoordelijke bewindspersonen er in ieder geval voor zullen zorgen dat met de nog wel bestaande subsidies de kinderopvang beschikbaar en toegankelijk blijft voor niet-werkenden met een laag inkomen. Met andere woorden: ik vertrouw erop dat het belastingbeleid volgend is en past binnen het beleid van het betrokken vakdepartement.

Met betrekking tot de fiscalisering van de omroepbijdrage heb ik dat vertrouwen niet. Dat wetsvoorstel moet in deze Kamer nog in behandeling worden genomen. De schriftelijke inbreng vanuit de Eerste Kamer moet de staatssecretaris nog bereiken; het debat is hier dus nog niet gevoerd. Ook binnen mijn fractie kan zeer wel sprake zijn van gemengde gevoelens over dat wetsvoorstel. Ook in de Tweede Kamer speelde ook enig faseverschil een rol. De minister zei in dat verband dat, als de wet met betrekking tot de omroepbijdrage zou worden verworpen, de burger dus twee maal voor hetzelfde bedrag zou worden aangeslagen. Die opmerking vind ik niet gepast. Het besluit tot fiscalisering moet immers nog worden genomen en de uitvoering daarvan in een belastingplan behoort dus volgend te zijn. Kan, als dit huis zou besluiten tot een andere keuze dan het kabinet, de belastingheffing nog worden aangepast aan dat besluit? Het kan toch niet zo zijn dat door de behandeling van het belastingplan het debat van volgende week overbodig is geworden? Het kan evenmin zo zijn dat ik vandaag met deze bewindslieden een debat zou moeten voeren over deze omroepkwestie. Ik zou het ongepast vinden als mijn collegae volgende week voor een voldongen feit staan; dan kunnen zij volgende week net zo goed kinderliedjes gaan staan zingen met de staatssecretaris van OCW.

In de verhouding tussen het fiscale beleid en het inhoudelijk beleid kunnen altijd spanningen ontstaan. Ik heb in eerdere debatten al opgemerkt dat de keuze voor aftrekposten en subsidiemaatregelen vaak erg

makkelijk wordt gemaakt op basis van een soort papieren overweging: subsidie is verhoging van collectieve lastendruk en belastingaftrek is een verlaging; wij doen dus belastingaftrek. Ik acht de doeltreffendheid van het subsidie-instrument groter, maar het risico van het via de belastingen laten lopen van veel zaken is dat de beleidsbeïnvloeding vanuit de fiscaliteit kan toenemen. Daarover wens ik deze keer meer opmerkingen te maken en die ook met concrete voorbeelden te onderbouwen.

Een eerste voorbeeld kan zijn dat daar waar de belastingdienst de premie int, de staatssecretaris geneigd kan zijn om de wet inhoudelijk te beoordelen en te willen veranderen. Los van de goede intenties merk ik op dat dit onlangs duidelijk geschiedde bij de Ziekenfondswet voor zelfstandigen. Dat was zeker begrijpelijk, want ook in het belastingplan wordt nog uitsluitend juichend gedaan over de positieve inkomenseffecten van dit besluit voor met name zelfstandigen met een laag inkomen. Het is waar dat het inkomenseffect voor hen zeer goed is, maar de werkelijkheid is inmiddels wat scherper aan het licht gekomen. Het gekozen inkomensbesluit pakt voor anderen niet zo goed uit en de negatieve inkomenseffecten voor middengroepen kunnen fors zijn, zeker als de ene partner in het ziekenfonds en de andere in de particuliere verzekering blijft. Wij hebben dat in de Eerste Kamer expliciet naar voren gebracht, waarbij wij hebben gewezen op het najleffect en de schokeffecten; wij hebben gevraagd of dat niet tot reparatie zou moeten leiden. Dat is op dit moment geen discussiepunt. Als de staatssecretaris van Financiën aankondigt dat hij iets wil gaan verbeteren, is dat natuurlijk heel goed. Ik heb echter de indruk dat het overleg tussen deze staatssecretaris en de minister van VWS beter had gekund. Dat is een understatement.

Een tweede voorbeeld, waarop ik wel inhoudelijk wil ingaan, betreft de fiscale behandeling van de pensioenopbouw. De fiscale benadering houdt terecht een verantwoordelijkheid in van deze staatssecretaris voor de fiscale ruimte die mag worden benut. Tot mijn verbazing leidt dat ertoe dat de staatssecretaris ook inhoudelijk uitspraken doet over de inhoud van pensioenregelingen. Collega Stevens heeft er al over gesproken dat wij bij de behandeling van de Witteveen-

wetgeving in deze Kamer hebben gevraagd of de staatssecretaris nogmaals wilde bevestigen dat pensioenregelingen gebaseerd op een salaris/diensttijd-verhouding, maar met een toezegging in de vorm van een beschikbaar kapitaal, zogenaamde "defined capital"-systemen, gelijk behandeld zouden worden voor de beoordeling van de overschrijding van 100%-norm met andere salaris/diensttijd-regelingen, waarbij niet het kapitaal, maar de rente, de uitkering als toezegging is vastgelegd, zogenaamde "defined benefits".

Een en ander was conform de expliciete toelichting op het amendement terzake in de Tweede Kamer. In de stukken aan deze Kamer werd er echter nogal warrig over geschreven. Ik merk ook – daar komen wij echter bij het Belastingplan 2001 over te spreken – dat het in het plan wordt weggeschreven. In de brief van 29 oktober van de staatssecretaris stond dat salaris/diensttijd-afspraken gebaseerd op een kapitaalverzekering met pensioenclausule voor nieuwe gevallen niet meer zouden mogen, omdat zij hybride zijn. Lopende pensioentoezeggingen zouden moeten worden omgezet in een beschikbare premieregeling.

Hier komt de staatssecretaris op inhoudelijke aspecten, die volgens mij niet meer te maken hebben met zijn verantwoordelijkheid voor het fiscale ruimtebeslag of de meting van de overschrijding van de toegekende ruimte. In essentie is de staatssecretaris hier vergaand bezig met het aantasten van de vrijheid van onderhandelen tussen werkgever en werknemers, zonder dat daarvoor een dringende noodzaak aanwezig is.

Ik geef het volgende kort aan. Kapitaalverzekering met een pensioenclausule zou men eerder eindloon- of wellicht nog eerder middelloonregelingen kunnen noemen. Ik noem hen liever bepaalde kapitaaltoezeggingen. Het zijn in ieder geval geen beschikbare premieregelingen. Ik wijs voor het gemak op een uitspraak van het Hof van Amsterdam op 6 juni 1996, nr. 556/93. Bij een kapitaalverzekering met pensioenclausule kan het beschikbare kapitaal geacht worden voldoende te zijn voor de toezegging, die gerelateerd zal zijn aan zowel het salarisniveau als het aantal dienstjaren. De deelnemer heeft echter zelf het recht om voor dat

Ter Veld

kapitaal een rente, de uitkering, in te kopen bij een verzekeraar naar keuze. Er is dus sprake bij een dergelijke verzekering van "backservice" en de pensioentoezegging moet zijn "afgefinancierd". Het gaat hier niet om een beleggingsverzekering. Het gaat zeker niet om een beschikbaar premiesysteem. Het omzetten van een kapitaalverzekering met pensioenclausule naar een beschikbare premieregeling zou zeer nadelig zijn voor werknemers. De "backservice" gaat verloren. De beschikbare premieregelingen kennen alleen "coming service". De verplichting tot "affinanciering" zou dan vervallen.

Het is mij een groot raadsel hoe naar aanleiding van een vraag over de toetsing van een eventueel pensioentevueel – de inhoud van een regeling die binnen de PSW zonder meer tot de mogelijkheden behoort en die zeer veelvuldig voorkomt – de staatssecretaris een dergelijk verstrekkend standpunt kan innemen. Het heeft bovendien ook nog eens inhoudelijk gevolgen voor duizenden werknemers. Ik verzoek de staatssecretaris, de brief in te trekken en een nieuwe brief te schrijven. Er zijn een aantal vragen door collega Stevens gesteld. Die kunnen er uitstekend in mee worden genomen. Ik ben overigens best bereid tot een langer college over pensioenen. Gelukkig krijg ik volgende week de kans om met staatssecretaris Hoogervorst een volgende pensioenwet te behandelen.

Mijn pleidooi is vooral dat de staatssecretaris er zich naar mijn opvatting voor dient te hoeden, zich inhoudelijk te bemoeien met beleidsterreinen, los van zijn collega en de medewetgever, omdat hij bij uitvoering betrokken is of bij de fiscale ruimtebepaling. Ik zie het straks al voor mij als de omroepbijdrage wordt gefiscaliseerd. Moet ik dan hier bij een belastingdebat debatteren over de vraag of een bepaalde voetbalwedstrijd van dusdanig algemeen belang is dat die moet worden uitgezonden? Dat is ons pakkie-an niet. Wij kijken uitsluitend naar voetbal en gaan er verder niet over.

Maar mag deze staatssecretaris zich dan niet met andere zaken bezigouden dan uitsluitend de fiscaliteit in enge zin? Natuurlijk wel. Er zijn terreinen waarop ik meen dat hij een grotere verantwoordelijkheid tentoon kan spreiden dan hij thans tot gelding brengt. Ik wijs op zijn

mogelijke inbreng als het gaat om zaken als "het inkomensbegrip", de definitie van "ondernemer" en dergelijke. Daarbij zou hij veel proactiever kunnen zijn. Nog vorige week behandelde mijn collega die zich met sociale zaken bezighoudt met minister De Vries van Sociale Zaken een wetsvoorstel met betrekking tot het stimuleren van het zelfstandig ondernemerschap vanuit de bijstandswet. Het inkomensbegrip dat daar wordt gehanteerd en de opmerkingen die daarbij zijn gemaakt over afschrijving en forfaitaire aftrekposten hadden wat ons betreft beter kunnen sporen met de fiscale werkelijkheid. Trouwens, ook als het gaat over "draagkracht" en de hantering daarvan in de uitvoering – opnieuw wijs ik op de Ziekenfondswet zelfstandigen, maar ook op de huursubsidiëwet en de wetgeving met betrekking tot de studiefinanciering – zou een proactieve betrokkenheid van deze staatssecretaris zeer positief hebben kunnen uitwerken, maar dat kan het alsnog! Nu krijgt een zelfstandige in een huurwoning met een studierend kind driemaal een bericht van de belastingdienst waarin op basis van drie verschillende peiljaren zijn draagkracht aan de hand van zijn belastbaar inkomen wordt aangegeven. En dan blijkt hij, los van zijn huidige inkomenssituatie, op basis van inkomsten uit een korter of langer verleden, te rijk voor de ene wet en te arm voor de andere, terwijl in principe toch steeds wordt beoogd uit te gaan van eenzelfde draagkrachtbegrip. Dat is simpelweg het gevolg van peildata, naijleffect en dat soort zaken. Ik vraag de staatssecretaris dan ook of hij, gezien de toenemende behoefte aan een duidelijke inkomensdefinitie, waarbij op handzame wijze met de draagkracht rekening wordt gehouden voor de toepassing van inkomensafhankelijke subsidies, bij het grote belastingplan een nadere analyse kan geven. Op het bevorderen van eenheid van het overheidsbeleid meen ik overigens ook de minister te mogen aanspreken.

Nu ik toch de minister aanspreek, vraag ik hem ook of hij een eerder gedane toezegging gestand wil doen, namelijk een overzicht te verstrekken van de verschillende toezichthouders op financieel- en sociaal-economisch terrein met hun verschillende instrumentaria. Vanuit de verschillende departementen worden soms

zelfs dezelfde toezichthouders aangestuurd. Die toezichthouders komen elkaar regelmatig op verschillende terreinen nog tegen ook. Ik denk onder meer aan de Verzekeringskamer, het CTSV en de CTU. De minister zal ongetwijfeld direct denken aan de STE en De Nederlandsche Bank. Verschillen kunnen inhoudelijk best terecht en gewenst zijn, maar als ze op elkaars terrein komen, kan het ook merkwaardige gevolgen hebben. Het eerder toegezegde overzicht kan daar inzicht in bieden.

Voorzitter! Ik kom nu op het belastingplan in engere zin en de terugsluizing van de regulerende energiebelasting die overigens vorig jaar reeds was aangekondigd, dus op enkele capita selecta. Laat ik beginnen met te zeggen dat wij zeer goed kunnen instemmen met dat deel van de wetgeving waar het gaat over het voorkomen van anticiperend gedrag op de aangekondigde belastingherziening, ook al moet die nog worden behandeld. Anticipatie nu kan latere knelpunten in ieder geval voorkomen. Mijn fractie steunt ook de verdere vergroening van het belastingstelsel. Ik merkte al iets op over het onderscheid tussen grondslagverbreding, regulerende heffingen en bestemmingsheffingen. Ook de verlaging van de kosten van de factor arbeid heeft onze instemming. Als er nog wat meer informatie kan worden gegeven over de stand van zaken met betrekking tot het onder een lager BTW-tarief brengen van arbeidsintensieve diensten – schoenlappers, kappers, glazenwassers – horen wij dat graag.

Waar het gaat over de verhoging via de invoering van een belastingaf trek van de Wajong-uitkering had ik de neiging mijn mond te houden, want ik gun deze mensen graag een hogere uitkering. Sinds de relatieve ontkoppeling, zeg maar koppeling op afstand, is het immers zo dat de uitkeringen lager liggen dan in 1979 werd beoogd. Ze zijn namelijk niet meer netto gelijk aan of afgeleid van datgene wat een kostwinner op het minimumloon overhoudt. De argumentatie voor verhoging van de Wajong-uitkering vind ik zeker aansprekend. Vroeg gehandicapten zullen veelal nooit hun inkomen kunnen verhogen en ook geen aanvullingen op het inkomen kunnen verkrijgen als ze niet werken in een werkgever-werknemerrelatie. Maar de instroom in de Wajong is wel

Ter Veld

hoger dan destijds de instroom van jong-gehandicapten in de AAW en de uitstroom is lager dan vroeger uit de AAW. Dus ik hoop dan maar dat naast deze positieve inkomensmaatregel voor hen die een beroep moeten doen op deze regeling, er ook weer aandacht ontstaat voor de negatieve effecten als iemand die toch geschikt is voor arbeid, uit de WAJONG moet uitstromen.

Misschien kan hierover nu iets worden gezegd en wellicht kan dit bij de evaluatie van de REA worden verbreed. Ik zou niet graag weer in een situatie komen dat een maatregel moet vervallen, omdat de blijffactor binnen een arbeidsongeschiktheidsregeling te groot wordt. Ik heb nog onaangename herinneringen aan dergelijke argumenten die in het begin van de jaren negentig hebben geleid tot vrij drastische ingrepen in de WAO. Met andere woorden: ik zie graag dat de overheid kan zeggen dat garanties gegeven in het verleden ook een garantie zijn voor de toekomst.

Dat dit niet altijd het geval is zal door velen worden betoogd bij de maatregelen om het zogenaamde baksteenarrest met terugwerkende kracht van zijn werking te ontdoen. Mijn fractie kan echter instemmen met deze kabinetsvoornemens. Maar om alvast een schot voor de boeg te geven voor het komende grote belastingplan en de kapitaalverzekeringen: de overheid moet er wel voor waken dat zij niet hoeft uit te spreken dat garanties in het verleden gegeven, geen rendement bieden in de toekomst.

Mijnheer de voorzitter! De heffing op water was vorig jaar een hoofdpunt, niet zozeer inhoudelijk als wel in spreektijd. Wij hebben hierover toen uitgebreid gesproken en geconstateerd dat het systeem dat dit jaar vigeert, geen goed systeem is. De staatssecretaris heeft toegezegd dit te zullen wijzigen. De Tweede Kamer heeft nu in haar wijsheid vastgesteld dat er een vaste heffing moet komen op iedere verbruikte duizend liter, dat is wat een gezin van vier personen ongeveer in twee dagen verbruikt. We hebben gediscussieerd over watermeters en verschillende tarieven per regio. Ik heb vorig jaar gevraagd om de heffing op water te plaatsen in het brede kader van het "waterspoor". Die wens herhaal ik. De prijs van water maakt niet uit bij de gelukkig wel optredende

vermindering van het schoon drinkwaterverbruik. De verschillen in tarieven tussen de regio's zijn nu al heel groot, terwijl het watergebruik per regio nauwelijks verschilt. Die verschillen zijn er wel tussen de huishoudens. Een heffing op het gebruik is in ieder geval gemakkelijker uit te leggen dan een BTW-verhoging. De heffing is nu tenminste afhankelijk van het verbruik en niet van de prijs. Maar nogmaals, het breed waterspoor is natuurlijk veel efficiënter voor een goed waterverbruik. Tenzij de waterheffing uitsluitend is bedoeld als een verbreding van de grondslag van de belastingen. Dan is water geen juiste keus.

De terugsluizing van de energiebelasting is vorig jaar al aangekondigd. Ik heb de bijlage doorgelezen en blijf het een vreemde regeling vinden. f 100 terughalen bij het energiebedrijf voor een wasmachine met een A-label – wie dat kan en wil betalen zal die f 100 veelal niet als doorslaggevend zien en wellicht vaak zelfs niet terughalen – of voor een HR-ketel. Ik heb zelfs gezien dat voor een wasdroger f 350 wordt teruggegeven. Dat vind ik absurd. Gezien de prijs van een HR-ketel en de milieueffecten kon het wel eens beter zijn een HR-ketel hoger te subsidiëren. Ik laat een gedetailleerde bespreking van die lijst echter met liefde over aan mijn collegae in de Tweede Kamer, temeer omdat ik niet weet waarover ik het heb als ik zou spreken over de investeringsaftrek op een aantal landbouwmachines.

Ik ben echter wel geïnteresseerd in het effect. Welke mensen uit welke inkomenscategorieën zullen straks gebruikmaken van deze regelgeving? Heeft dit inderdaad effect op het milieu? Onze algemene aarzeling bij deze maatregel ligt bij het vermoedelijk geringe positieve effect voor juist de lagere inkomens en ouderen. Zij zullen enerzijds – gezien bijvoorbeeld de energetische kwaliteit van de woning en het relatief veel thuis zijn – volop meebetalen aan de heffing, maar aan de andere kant zullen zij er – gezien de vormgeving van de terugsluizing – wel eens erg weinig effect van kunnen ondervinden. De e-teams bestaan al jaren en uitbreiding ervan zou heel zinvol zijn. De heer Schutte heeft in de Tweede Kamer gevraagd hoe de zachte leningen zich straks zullen verhouden tot box III. Ik vind dit heel interes-

sant. Wij proberen het consumentenkrediet af te schaffen, maar nu komen de zachte leningen terug. De staatssecretaris heeft geantwoord dat een werkgroep zich over dit vraagstuk buigt. Ik ben benieuwd wanneer wij informatie krijgen over de werking van die zachte leningen, want als zij alleen voor de hoge inkomens beschikbaar zijn, vind ik dit niet zo'n goede gedachte.

Mijnheer de voorzitter! Ik kom nu op het vervallen van de assurantie-resisicoreserve. Ik had de indruk dat juist door de privatisering van de sociale zekerheidsrisico's voor het eerste ziektejaar in de Pemba, de behoefte aan een dergelijke assurantiereserve zou kunnen toenemen. Het is natuurlijk aardig voor de verzekeraars om te stellen dat iedereen zich dan maar moet verzekeren. Maar bovendien is mijn waarneming thans dat juist in het ziektejaar werkgevers met meer dan 50 werknemers die zich verzekerd hadden – ik denk aan de volksgezondheidssector in verhouding tot de bouwsector – veel minder hebben gedaan aan preventie dan werkgevers die zich niet verzekerd hadden, maar een assurantiereserve hadden opgebouwd. Het kan een naijleffect zijn; misschien moet men er nog aan wennen dat men de deur niet open moet laten staan, omdat een diefstalverzekering daar niet tegen helpt.

Bij de WAO/Pemba had ik de toezegging dat er een assurantiereserve zou kunnen worden opgebouwd, aangezien de meerderheid van de bedrijven binnen het collectieve systeem verzekerd bleef, zodat eigenrisicodragers dat zouden kunnen doen. Deze toezegging blijft in de praktijk een beetje in het vage. Klopt het dat deze mogelijkheid nu vervalt? Ik weet niet of het wel echt logisch is in het licht van het zelf meer verantwoordelijk maken van de werkgever voor de kosten, juist in de sociale zekerheid. Dus graag een nadere uiteenzetting, waarom het in dat licht toch wijsheid wordt geacht te zijn.

Dan de aanpassing van de belastingen aan de wet-BEU. De bijzondere lastenaftrek voor kinderen in landen waarmee geen sociaal zekerheidsverdrag is afgesloten, had in deze wet moeten worden opgenomen, dus de aanpassing is een logische stap. Ik vertrouw erop dat in de overgangsperiode de bijzondere lastenaftrek blijft bestaan

Ter Veld

voor kinderen die in de overgangperiode van het KB-systeem zouden overgaan naar de belastingafrek. Ik ga er dus van uit dat eerbiediging van lopende rechten ook inhoudt dat degenen die nog niet onder de belastingafrek vallen, maar onder de kinderbijslag, binnen de overgangstermijn die overgang kunnen maken. Graag een bevestiging. Verder zou ik het op prijs stellen als de staatssecretaris van Financiën zijn collega van Sociale Zaken wilde bijstaan in het snel afsluiten van verdragen. Ik zag in het overzicht van de sociale zekerheid en van de fiscale verdragen dat er meer fiscale verdragen zijn dan socialezekerheidsverdragen. Misschien is het dus goed, elkaar te ondersteunen. Ik vertrouw erop dat in de meeste gevallen de maatregelen in het Belastingplan passen in het beleid van andere departementen en dat ze daar ook keurig worden besproken.

Ik wil tot slot nog een aantal opmerkingen maken over de Belastingdienst, want het zijn juist al die medewerkers van de staatssecretaris die de burger ontmoeten als het gaat om nieuwe of andere regelgeving. Zij krijgen, simpel gezegd, de huilende mensen aan de telefoon als die in of juist uit het ziekenfonds moeten gaan. En ik vind de Belastingdienst toch een voorbeeld van een goed functionerende overheidsdienst. Er wordt expliciet aandacht besteed aan diversiteit in het personeelsbeleid. Er wordt gelukkig nog steeds gewerkt met eigen bedrijfsmaatschappelijk werk. Houd dat ook zo, zou ik zeggen. En er is een goed contact en een goed contract met een externe Arbodienst. Al met al een bedrijfscultuur waarin aandacht wordt besteed aan de veiligheid, gezondheid en het welzijn van de medewerkers.

De **voorzitter**: Ik maak u er wel op attent dat u uw spreektijd, die u zelf heeft opgegeven, nu ver overschrijdt.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dan moet ik sneller praten, voorzitter.

De **voorzitter**: Minder kan ook...

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): In dit geval niet, voorzitter. Ik heb nog één aandachtspunt, de uitvoering van de wetgeving inzake de fiscale behandeling van de pensioenen. In het voorjaar zei de staatssecretaris vol vertrouwen dat de kennisgroep

pensioenen van de Belastingdienst snel en adequaat zou handelen als het ging om de beoordeling van de beschikbare premiereregelingen waarvoor immers staffels zouden moeten worden ontwikkeld. Ik heb de indruk dat er zowel inhoudelijk als organisatorisch problemen zijn; inhoudelijk waar het gaat om de beoordeling of een regeling die voldoet aan de invulling van de staffelgedachte, nog wel spoort met de opvatting dat een dergelijk pensioen moet zijn gebaseerd op dienstjaren, terwijl juist door het hanteren van de carrièrestaffel een levensjarenbeginsel wordt ingebouwd; praktisch omdat immers er bij een rigide en te strikte opvatting over de staffels meer staffels moeten worden gemaakt dan er burgers zijn. De fiscale wetgeving geeft de grenzen aan van de fiscale aftrekbaarheid. Ik zou zeggen, als de pensioenregeling sowieso binnen de fiscale regeling past, maak er dan niet te veel technische problemen omheen. Graag verneem ik de opvatting van de staatssecretaris hierover. Het was immers de bedoeling dat de normale pensioenpraktijk niet zou worden belemmerd. Ik verzoek de staatssecretaris dringend, hieraan ondanks zijn drukke bezigheden met andere belastingplannen aandacht te besteden. En wat die werkzaamheden met het grote belastingplan betreft wens ik hem, de minister en al hun medewerkers veel sterkte.

De **voorzitter**: Voordat ik het woord geef aan de heer Van Bruchem, maak ik de Kamer erop attent dat hij zijn maidenspeech houdt.

De heer **Van Bruchem** (RPF/GPV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb het genoegen, mede namens de SGP-fractie te mogen spreken. De heer De Vries zal zich concentreren op het Belastingplan, ik wil de wat meer algemene economische aspecten aan de orde stellen. Deze taakverdeling is ook de reden waarom wij verzocht hebben, af te wijken van de volgorde op de sprekerslijst, waarvoor ik u nog dank zeg, voorzitter.

Voorzitter! In vergelijking met een jaar geleden wordt er nu heel wat optimistischer tegen onze economie aangekeken. Toen werd verwacht dat de crises in Azië, Rusland en

Zuid-Amerika een heel vervelend staartje zouden krijgen voor de economieën van, zeg maar, de westerse landen; de term "geïndustrialiseerde landen" lijkt mij langzamerhand wat achterhaald. Toen werden de prognoses neerwaarts bijgesteld. Nu zien wij het tegenovergestelde: de prognoses worden gunstiger en de minister van Financiën meldt de ene meevaller na de andere.

Hoe komt het dat de gevolgen van de Azië-crisis zo zijn meegevallen? Zijn ze verkeerd ingeschat? Dat zou een reden tot ongerustheid zijn, want het wijst op een tekortschietend inzicht. De tweede mogelijkheid is dat er door de desbetreffende regeringen en de internationale organisaties zo'n adequaat beleid is gevoerd dat de verwachte gevolgen grotendeels zijn afgewend. Dat zou dan aanleiding geven tot de gedachte dat wij de zaken goed in de hand hebben. Welke van deze twee verklaringen acht de minister het meest waarschijnlijk? En – in verlengde hiervan – zijn er inmiddels voldoende mechanismen ontwikkeld om een volgende internationale financiële crisis te voorkomen? Zijn er bijvoorbeeld concrete maatregelen getroffen of bestaan er voornemens om het flitsen van kapitaal enigszins te beperken?

Met de Nederlandse economie gaat het goed; dat is in vele toonaarden bezongen. Er doet zich een stabiele groei voor, de werkloosheid daalt, zelfs de armoede neemt wat af en het tekort van de overheid tendert naar nul en dreigt volgens de laatste berichten zelfs om te slaan in een overschot. Dit zijn uiteraard ontwikkelingen waarmee ook onze fracties content zijn. Met een groot overheidstekort en een olopende werkloosheid is geen enkel doel gediend, ook niet de doeleinden waaraan onze fracties groot belang hechten. Het op orde hebben van de financiën is een niet onbelangrijk aspect van het rentmeesterschap, een centraal uitgangspunt in onze politieke visie. Ik voeg eraan toe dat het daar echter niet mee samenvalt.

Over dat laatste een paar opmerkingen. Het feit dat de economie op orde is, betekent in de ogen van onze fracties niet dat het dus ook goed gaat met de samenleving. Hier en daar proef ik wel eens de neiging om, bij wijze van spreken, een soort is-gelijk-teken te zetten tussen de gang van zaken op

Van Bruchem

economisch terrein en de algemene maatschappelijke ontwikkelingen, maar dat getuigt in onze visie van een eenzijdige, economistische kijk op de werkelijkheid. Ook bij de verdeling van de baten van de economische voorspoed staan onze fracties, zacht gezegd, niet altijd te juichen: aan de ene kant soms zeer schrijnende situaties in de zorg-sector, mede door het te krappe budget en aan de andere kant een uitbundige consumptie en soms een enorme verrijking van een beperkte groep.

Wat ik met deze opmerkingen wil zeggen, is dat economische ontwikkeling geen doel op zichzelf moet zijn, maar gericht moet zijn op het bevorderen van welzijn en gerechtigheid. Naar de mening van onze fracties is dat momenteel onvoldoende het geval.

Tegen deze achtergrond wil ik een kanttekening maken bij een passage op blz. 19 van de Miljoenennota, die ook is geciteerd door de heer Platvoet, waarin staat dat de gunstige economische ontwikkelingen een solide basis vormen voor het aanpakken van de problemen waar de Nederlandse economie mee wordt geconfronteerd: "Wanneer problemen op het gebied van milieu, mobiliteit en scholing niet ter hand worden genomen, kunnen belemmeringen voor verdere duurzame economische groei optreden." Daar zit natuurlijk een kern van waarheid in, maar er is ook een kritische kanttekening bij te maken. De redenering gaat namelijk niet op voorzover de voortgaande economische groei qua richting en tempo zodanig is dat bepaalde problemen erdoor worden geïntensiveerd. Op het gebied van milieu en mobiliteit is dat verschijnsel naar onze mening onmiskenbaar aanwezig. Daarom zou het aanpakken van de genoemde problemen, terwijl de richting van de economische groei met een sterk accent op verschillende vormen van transport van goederen en mensen niet verandert, wel eens "dweilen met de kraan open" kunnen zijn.

Zoals ik al zei: de overheidsfinanciën zijn redelijk op orde. Dit heeft ongetwijfeld iets te maken met de begrotingsdiscipline, waarvoor de minister zich de afgelopen jaren met succes heeft ingespannen. De vraag rijst echter hoe duurzaam de huidige gunstige gang van zaken is. En dan gebruik ik het woord "duurzaam" niet in ecologische zin, maar in de

betekenis van "voortdurend", net zoals in de zojuist door mij geciteerde zin uit de Miljoenennota, althans als mijn interpretatie op dit punt juist is.

Met betrekking tot deze economische duurzaamheid zijn er, als ik het goed zie, twee, tamelijk tegenstrijdige opvattingen. Enerzijds wordt gewaarschuwd voor mogelijke bedreigingen, anderzijds is er een school die met zoveel woorden stelt dat we een nieuwe economie hebben gekregen waarin – ik chargeer een beetje – inflatie en recessies zijn uitgebannen en waarin altijd hoogconjunctuur heerst. Om met het laatste te beginnen, onze fracties denken dat dat te mooi is om waar te zijn. In de eerste plaats staan wij, op grond van onze overtuiging, bij voorbaat heel sceptisch tegenover iedere vorm van utopiedenken. Van het laatste heeft de idee van de nieuwe economie toch wel veel weg. In de tweede plaats wijs ik op de gang van zaken in Japan, dat in feite in de jaren tachtig een economische ontwikkeling kende die het ideaal van de nieuwe economie vrij dicht benaderde, maar die in de jaren negentig, althans tot voor kort, te maken had met een hardnekkige stagnatie, gecombineerd met deflatie, ondanks een hoge scholingsgraad, een goede infrastructuur en enorm veel technologische kennis. Ik kan me voorstellen dat door de snelle verspreiding van nieuwe technologie, zoals de mobiele telefoon en internet, de periode van hoogconjunctuur wat langer duurt dan we gewend zijn. En ook andere ontwikkelingen kunnen ertoe leiden dat conjunctuurremmende knelpunten zich wat later voordoen dan in het verleden. Ik denk aan het betrekkelijk geringe beroep dat sommige snel groeiende sectoren doen op grondstoffen, op de verminderde noodzaak om grote voorraden aan te houden en aan de overvloed aan kapitaal die beschikbaar is, mede door de reductie van de overheidstekorten. Toch spelen, gelet op de gang van zaken in Japan, andere factoren blijkbaar evenzeer een rol.

Eigenlijk past de economische ontwikkeling in de VS nog het beste bij de denkbeelden van de nieuwe economie, maar ook daar zijn enkele onevenwichtigheden te onderkennen. Dan denk ik vooral aan het enorme tekort op de lopende rekening – dat ligt inmiddels in dezelfde orde van

grootte als het hele Nederlandse nationaal inkomen – in combinatie met een stijgende dollar. Je zou zeggen: dat moet een keer misgaan. Anderen hebben het ook gezegd. Ik hoor graag van de minister wat hij vindt van de idee van de nieuwe economie en of we naar zijn mening inderdaad in het recessieloze tijdperk zijn aangekomen.

In elk geval is lang niet iedereen overtuigd van dat laatste. Onder andere de Raad van State wijst op knelpunten op de arbeidsmarkt en de mogelijk daaruit voortvloeiende stijging van de loonkosten. Ook anderen noemen het risico van een oplopende inflatie, die zich geleidelijk begint af te tekenen in de prognoses. Dat gebeurt nog niet in de MEV, maar sinds die tijd zijn de looneisen duidelijk omhoog gegaan en is ook de dollar behoorlijk geapprecieerd. Beide verschijnselen hebben in beginsel een opwaarts effect op de inflatie. Hogere looneisen zullen de arbeidsinkomensquote ongetwijfeld verder doen stijgen. De MEV gaf daarvoor al een stijging aan. Bij een krappere arbeidsmarkt kun je dat ook gewoon verwachten. Bij de financiële beschouwingen in de Tweede Kamer deed de minister over deze gevaren tamelijk geruststellend. Is dat nog steeds zijn benadering of begint zich ook bij hem een lichte ongerustheid af te tekenen op dit punt? En zo ja, kan en moet er iets aan gedaan worden?

Iemand die althans een half jaar geleden nog bepaald geen aanhanger was van de nieuwe economie, was minister-president Kok. Hij had het over een vulkaan, over een luchtbel en over sneeuwbal effecten. Dat is andere koek dan de wolkenloze hemel van de nieuwe economie. De minister-president wees daarbij op de hoge koersen van aandelen en op de sterk gestegen huizenprijzen. Bij die stijgingen spelen reële factoren een belangrijke rol, maar zijn ook speculatieve ontwikkelingen te onderkennen. Reële factoren zijn de groei van de inkomens, de daling van de rente, de verbeterde winstgevendheid van het bedrijfsleven en de schaarste op sommige segmenten van de woningmarkt. Daarnaast doen de ruime mogelijkheden om geld te lenen hun invloed gelden. Ik zag laatst in een antwoord van de minister op vragen uit de Tweede Kamer dat de totale hypotheekschuld in Nederland inmiddels is opgelopen tot 520 mld.

Van Bruchem

Dat is een stijging van ruim 60% in 5 jaar. Ik meen dat de heer Platvoet zo-even een ander cijfer noemde, maar misschien bestaan ook van de hypotheekschuld wel verschillende definities. Dat horen wij dan morgen wel. In ieder geval is 500 mld. niet niks. Die antwoorden dateerden van eind augustus, dus ik neem aan dat de hypotheekschuld de staatsschuld inmiddels al ruimschoots overtreft. Bovendien is er volgens het CBS vorig jaar voor 18 mld. meer aan hypothecaire leningen afgesloten dan nodig was voor de aankopen van onroerend goed. Delen de bewindslieden de mening van onze fractie dat hier toch wel enige reden is tot zorg?

Ik ontkom niet aan de indruk dat de koersstijging van de aandelen speculatieve elementen bevat: de koersen stijgen omdat ze stijgen. Hiermee kom ik bij de tulpen van de heer Wöltgens terecht. Er is veel geld in de samenleving, dat een uitweg zoekt en vindt op de effectenbeurzen. Deze tendens kan overigens nog versterkt worden als wij de staatsschuld drastisch verminderen. Via allerlei constructies zoals groei-versnellers en wat dies meer zij, worden er ook nogal wat aandelen op krediet gekocht.

Tegen deze achtergrond waarde- ren onze fracties het positief dat de regering de aftrekbaarheid van rente voor leningen die weinig met de aanschaf van een eigen huis te maken hebben, tracht te beperken. Daarnaast stellen wij met genoegen vast dat langzamerhand een of andere beperking van de aftrekbaar- heid van de hypotheekrente, de "echte" hypotheekrente, uit de taboesfeer komt. Ik zal maar niet vragen hoe de bewindslieden hierover denken, want zolang zij deel uitmaken van dit kabinet, is het antwoord voorspelbaar.

Over de ontwikkeling van de Nederlandse economie zijn er dus wel wat onzekerheden. Ook het Centraal planbureau heft een waarschuwend vinger. Op de bladzijden 18 en 21 van de macro- economische verkenning staat bijvoorbeeld dat een daling van de effectenkoersen en van de woning- prijzen tot een vermindering van de economische groei met 0,25 tot 0,5% leidt. Het CPB voegt hier echter aan toe dat, wanneer deze ontwikkelin- gen samenhangen met een oplopende rente, wat ons geen onmogelijk samenloop lijkt, de

negatieve effecten aanzienlijk groter zullen zijn.

Het geheel overziende kunnen onze fracties zich erin vinden dat er veiligheidshalve wordt uitgegaan van een behoedzaam scenario. Het verdelen van meevallers is voor een minister van Financiën, naar ik aanneem, heel wat aangeneramer dan het voorstellen van ombuigingen bij een tegenvallende ontwikkeling. Deze instemming neemt niet weg dat hier, als ik het goed zie, toch wel een probleem ligt: de meevallers zitten als het ware ingebakken in de begroting, maar de uitgavenplafonds maken het moeilijk om de meevallers aan te wenden voor verbetering van de kwaliteit van de samenleving. Vanuit dit gezichtspunt is een tussentijdse herziening van het regeerakkoord, zoals door sommigen bepleit, niet verkeerd. Of zo'n midterm review leidt tot een midlifecrisis, zien wij dan wel.

De overheid moet de komende tijd nogal wat investeren in infrastructu- rele werken. Het is naar onze mening verantwoord dat de overheid hiervoor geld leent. Ook toekomstige generaties mogen best meebetalen een hogesnelheidslijnen waarvan zij volop kunnen profiteren.

In dit verband maak ik een opmerking over de zogenaamde PPS. Ik heb de aanloop van de discussie erover niet van nabij meegemaakt, maar ik kan mij voorstellen dat de invoering ervan mede werd ingegeven doordat de rijksoverheid krap in de financiële middelen zat. Als dat zo is, kan de PPS althans in financieel overzicht wat minder noodzakelijk worden nu de overheid duidelijk ruimer in de middelen komt te zitten. Is een herbezinning op dit punt daarom niet gewenst? Ik vraag dit mede in het licht van de kritische benadering van privatisering tijdens de algemene beschouwingen in deze Kamer. PPS is, hoe je het wendt of keert, een vorm van privatisering, die meestal gepaard gaat met vrij ingewikkelde constructies. Ik heb ergens in de stukken gelezen dat het departement al een hele tijd bezig is met het opzetten van een kennis- centrum. Een PPS kent ook zelden lagere financieringslasten. Bovendien vinden wij dat de openbare infrastructuur een kerntaak van de overheid is. Bij een sterke afhanke- lijkheid van PPS bestaat het gevaar dat maatschappelijk minder urgente projecten doorgaan terwijl urgentere projecten worden uitgesteld.

Ik wacht met belangstelling de reactie van de bewindslieden af.

De **voorzitter**: Ik wens de heer Van Bruchem graag geluk met het houden van zijn maidenspeech. De heer Van Bruchem heeft een professionele achtergrond op het gebied van de landbouwconomie. Het is uit zijn eerste inbreng echter wel duidelijk dat zijn economische inzichten niet tot de landbouw zijn beperkt.

Het samengaan van de fracties van de RPF en het GPV heeft geleid tot een verdubbeling van het aantal leden ten opzichte van de oorspron- kelijk samenstellende delen. Tot die verdubbeling heeft de heer Van Bruchem zich in zijn eigen woon- plaats met de praktische, toegepaste politiek beziggehouden. Wonende in het dorp Bruchem maakte hij deel uit van de gemeenteraad van Kerkwijk, als fractievoorzitter. Dankzij deze Kamer is er in de Bommelerwaard een gemeentelijke herindeling totstandgekomen. Sinds 1 januari is hij lid van de gemeenteraad van Zaltbommel en daar wethouder.

Mijn hartelijke gelukwensen met deze voortzetting van de politieke loopbaan.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer De Vries. Ook hij houdt zijn maidenspeech.

□

De heer **De Vries** (RPF/GPV): Mijnheer de voorzitter! Van alle landen van de Europese Unie is ons land het enige waar de belastingdruk sinds 1975 is gedaald. Stonden wij 24 jaar geleden nog aan de top van de toenmalige Europese Gemeen- schap, vandaag ligt de belastingdruk blijkens een onderzoek van de Europese Associatie van Belasting- betalers precies op het gemiddelde van de Europese Unie. Mijn fractie en ook die van de SGP, namens wie ik ook mag spreken, achten dat een gelukwens waard, zowel aan de regering, als aan de burgers. Het huidige gunstige economische klimaat in ons land en vooral de lage werkloosheid, is, voorzover het van mensen afhangt, mede aan deze lastendaling te danken.

Maar, zo voeg ik daaraan toe, het doel van de lastendaling is daarmee

De Vries

nu ook wel bereikt. Tegelijk voelen we namelijk her en der de knelpunten die het lang volgehouden stringente beleid heeft veroorzaakt. Op diverse beleidsterreinen liggen onze uitgaven, als percentage van het bruto nationaal product, beneden het gemiddelde in vergelijkbare Europese of OESO-landen; ik denk aan het onderwijs, de gezondheidszorg en de defensie. Weliswaar is zo'n vergelijking niet alles bepalend – het zou immers kunnen zijn dat wij hetzelfde efficiënter doen – maar als tegelijk uit juist die sectoren noodkreten klinken over financiële krapte, dan hebben die toch ten minste het vermoeden van redelijkheid. Voor de homogene groep internationale samenwerking is een vast percentage van het BNP afgesproken. Waarom doen we dat daar wel en niet op andere gebieden? Dat kan een nuttig ijkpunt zijn op terreinen waar de behoeften in beginsel onbegrensd zijn.

Onder deze omstandigheden hechten onze fracties dan ook niet meer zo aan verdere generieke lastenverlichting als doel op zichzelf. De daling van het begrotingstekort zien we wel graag gehandhaafd met het oog op een gezonde financiële situatie op de lange termijn. Bij de huidige economische voorspoed lijkt ons een overschot van 1% BNP een redelijk doel om tot versnelde vermindering van de staatsschuld te komen. Als er middelen beschikbaar zijn voor lastenverlichting, willen we die liever gericht inzetten ten gunste van de mensen met de laagste inkomens en dan is het van secundair belang, of dat gebeurt via de belasting of in de sfeer van overheidsuitgaven. Daarnaast is iedereen gebaat bij een behoorlijk niveau van onderwijs, zorg en publieke veiligheid. Wij willen de regering dan ook aansporen om naast lastenverlichting als automatische bestemming voor bepaalde meevallers of een deel daarvan, ook verbetering van de kwaliteit van publieke voorzieningen op te nemen.

Het zal duidelijk zijn, mijnheer de voorzitter, dat wij niet enthousiast kunnen zijn over de lastenverlichting zoals die vervat is in het Belastingplan 2000. Vooral de verhoging van het arbeidskostenforfait achten we niet de beste besteding van beschikbare middelen. Zeker, er zijn nog steeds te veel mensen die buiten het arbeidsproces staan, maar om hen aan het werk te helpen zijn veel

gerichtere instrumenten nodig dan zo'n voor iedereen geldende verlaging van het bruto loon. Of een ander doel, bevordering van loonmatiging, hierdoor zal worden bereikt, is ook nog lang niet zeker.

Het arbeidskostenforfait was oorspronkelijk bedoeld als aftrekpost voor kosten die mensen in verband met hun werk moesten maken. Voor het gemak van de fiscus werd dat in een forfait gegoten, dat voor de meesten toereikend was. Wie meer kosten had, kon ook die aftrekken met een specificatie. Inmiddels is de wet deze aftrekpost ook als arbeidsmarktinstrument gaan gebruiken en daarmee is hij van karakter veranderd. Hij doet nu geen recht meer aan individuele verschillen in de hoogte van arbeidskosten. Dat heeft zelfs geleid tot een kritische uitspraak van de Hoge Raad. In het Belastingplan 2000 wordt dit oneigenlijk gebruik niet verder opgevoerd, maar de door de Hoge Raad gesignaleerde onbillijkheid voor mensen met veel echte arbeidskosten wordt ook niet ongedaan gemaakt. Dat lijkt ons in een rechtsstaat geen goede zaak. Waarom is het advies van de Raad van State om hieraan grote prioriteit te geven niet opgevolgd? Een beroep op de budgettaire consequenties, zoals in de memorie van toelichting wordt gedaan, is toch niet gepast jegens diegenen die door deze regeling benadeeld zijn? Hetzelfde moet gezegd worden van de differentiatie in het autokostenforfait. "Het kan niet" past niet erg bij de reputatie van deze staatssecretaris als fiscale alleskunster!

Mijnheer de Voorzitter! Ik sprak over de lastenverlichting via het arbeidskostenforfait. Vreemd is dat het effect van deze lastenverlichting op het nettoloon meteen meer dan ongedaan gemaakt door een extra verhoging van het tarief in de laagste schijf met een opbrengst van 1,4 mld. vanwege de fiscalisering van de omroepbijdragen. Wij hebben aan die maatregel op inhoudelijke gronden al geen behoefte, maar dit neveneffect is een extra argument tegen. We spannen ons wel graag in om het laagste tarief laag te houden. Het past ook niet in de doorgaande lijn van dit wetsvoorstel en het wetsvoorstel inzake de belastingherziening 2001. Die zijn er juist op uit om de lasten te verschuiven van directe naar indirecte heffingen. Hier wordt een bestemmingsheffing

vervangen door verzwarende van de loon- en inkomstenbelasting. Hoe moet ik dit rijmen?

Wij hebben in beginsel geen bezwaar tegen verschuiving van lastendruk van het inkomen naar de bestedingen. Dan dient echter wel een rechtvaardige verdeling naar draagkracht extra in het oog te worden gehouden. Het aangewezen instrument voor belastingheffing op bestedingen is de BTW met haar twee tarieven. Willen we speciale producten nog extra belasten, dan moet daarvoor een goede reden zijn. Er zal een motief aangewezen moeten worden waarom het wenselijk is de consumptie van een bepaald goed af te remmen. Dat motief is er als het gaat om zaken die het milieu belasten. Daarom hebben we een Wet belastingen op milieugrondslag. Vandaag stelt de regering ons echter voor, in die wet een belasting op leidingwater op te nemen. In het debat in de Tweede Kamer heeft de regering erkend dat het verband tussen drinkwater en milieu heel dun is. Vanuit milieubelangen valt deze belasting dan ook nauwelijks te verdedigen. Misschien is het tegendeel zelfs het geval. De aanleg van de waterleiding in de vorige eeuw heeft mogelijk meer aan de volksgezondheid bijgedragen dan alle medische uitvindingen samen!

De regering is voor haar verdediging nu teruggevallen op de algemene doelstelling van verschuiving van directe naar indirecte belastingen. Maar waarom dan uitgerekend het leidingwater als object voor een extra heffing? Die kan natuurlijk gemakkelijk geïnd worden en het verbruik zal door de hogere prijs niet of nauwelijks worden beïnvloed. Dat is prettig voor de begroting. Het lijkt erop alsof in het regeerakkoord met een natte vinger een bedrag is ingevuld voor "andere milieubelastingen dan energieheffingen" (700 mln.) en dat de staatssecretaris zich nu in alle bochten moet wringen om dat waar te maken, tot schade van de effectiviteit en de overtuigingskracht. Maar voor een accijns of wat daarmee te vergelijken is, moeten toch méér gronden kunnen worden aangewezen?

Om dezelfde reden plaatsen we ook een vraagteken achter de frisdrankaccijns. Deze heffing verschuiven naar alcoholische dranken lijkt ons een goed idee! Wij verwachten van de drinkwaterheffing

De Vries

geen ander gevolg dan dat er middelen vrijkomen voor terugsluis of positieve prikkels. Maar dat is toch geen doel in zichzelf? En hoe zal de heffing op huishoudelijk afval tot zuinigheid bijdragen, zolang in veel gemeenten elk huishouden een vast bedrag aan afvalstoffenheffing betaalt?

In verband met de verhoging van de afvalstoffenheffing zou ik de regering nog twee vragen willen stellen. Allereerst sluit ik mij aan bij de opmerkingen van de heer Stevens over de recycling van oud papier.

Op de tweede plaats wijs ik erop dat gemeenten die gebonden zijn aan de Afvalverwerking regio Nijmegen, zich ernstig zorgen maken over de lastenverzwaring mede omdat hiermee tegelijk een korting van f 35 per ton vervalt. Deze regio heeft al de hoogste kosten, omdat de ARN op last van hogere overheden een duur concept van afvalverwerking gebruikt, aangeduid met de letters GAVI. Ziet de regering nog mogelijkheden deze gemeenten tegemoet te komen?

Aan het compenseren van verschuivingen van directe naar indirecte belastingen in de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting, zitten haken en ogen. Ik heb er geen moeite mee dat inspanningen die leiden tot een zuinig gebruik van energie en water, beloond worden. Maar niet elk grootgebruik komt voort uit gebrek aan zuinigheid. Het kan ook veroorzaakt worden door de gezinsgrootte en daarmee wordt geen rekening gehouden bij de compensatie. Wat de grote gezinnen betreft heeft het kabinet gewezen op de, overigens geringe, verhoging van de kinderbijslag. Wij zien die echter meer als beperkte ongedaanmaking van de krasse verlaging die onder het vorige kabinet heeft plaatsgevonden. Er zou dus voor de grote gezinnen nog wel wat meer gedaan kunnen worden in verband met de ecotaks.

In verband met de kinderbijslag is er onlangs weer enige discussie geweest of het zinvol is dat alle ouders die krijgen ongeacht hun eigen inkomen. Niet iedereen heeft dat geld immers in dezelfde mate nodig. Dat laatste is waar. Anderzijds is er binnen dezelfde inkomensgroep wel degelijk verschil in draagkracht tussen een huishouden zonder kinderen en bijvoorbeeld een gezin met drie kinderen in het voortgezet onderwijs. Aangezien onze belastingen

hiermee geen rekening houden, zie ik de kinderbijslag als een vorm van correctie daarop. Het is bovendien een groot goed dat de kinderbijslag kan worden aangevraagd en uitgekeerd zonder de administratieve rompslomp van inkomensgegevens. Wel zou naar onze mening een andere ingreep te overwegen zijn die toch recht doet aan het verschil in belang van de kinderbijslag voor rijke en arme gezinnen. Zou het geen overweging verdienen deze bijslag tot het belastbaar inkomen te rekenen en dan de uitkeringen zo te verhogen dat de uitkomst voor de schatkist neutraal is? Netto hebben de laagstbetaalden er dan meer aan dan de hogerbetaalden, terwijl het stelsel eenvoudig blijft.

Kunnen de bewindslieden al meedelen of de verlaging van de BTW op enkele arbeidsintensieve diensten op 1 januari zal ingaan en of Nederland inderdaad drie categorieën mag aanwijzen? Wil de regering erop toezien dat de BTW-verlaging aan de klanten wordt doorgegeven? Wat is het motief om schilderwerk te beperken tot huizen ouder dan 15 jaar? Maakt dat de uitvoering van de regeling niet te gecompliceerd? Laten de Europese regels twee tarieven voor dezelfde dienstverlening toe?

Onze fracties betreuren het dat er op de top van Helsinki nog geen resultaat is geboekt op het gebied van belastingen. Wij denken dan zowel aan de belastingheffing op rente en dividenden als aan de onderlinge concurrentie tussen de lidstaten in de belastingen voor bedrijven. Op het eerste punt heeft Nederland groot belang; op het tweede verwachten onze medeleden in de EU ook een stap van onze kant. Gezien de animo van buitenlandse ondernemingen om hun hoofdkantoor hier te vestigen, zal dat wel niet helemaal uit de lucht gegrepen zijn. Het zou daarom goed zijn als onze regering niet de blanke onschuld speelt, maar zich bereid toont om erover te praten in EU-verband. Eventuele stappen hoeven natuurlijk niet eenzijdig te zijn. Grote landen zoals Engeland en Frankrijk mogen niet buiten schot blijven. Maar uiteindelijk is een begrenzing van deze vorm van concurrentie in ieders belang.

Onze fracties volgen met belangstelling de discussie aan de overzijde over de belastingherziening

2001 en de veranderingen die in de loop van die behandeling in de voorstellen zullen worden aangebracht. Wij spreken de hoop uit dat wij in deze Kamer voor de overweging van deze belangrijke voorstellen de tijd zullen krijgen die ze verdienen.

Tot slot heb ik nog een vraag over de domeinen. Door de veranderingen in de krijgsmacht komen af en toe militaire terreinen vrij voor andere doeleinden. Het Rijk biedt die dan te koop aan. Soms betreft dat terreinen die in het militaire gebruik hun natuurwaarde hebben behouden of in de ecologische hoofdstructuur liggen. Provincies of natuurbeschermingsorganisaties zouden die graag willen kopen, maar hun klacht is dat het Rijk een dusdanige commerciële prijs vraagt dat alleen projectontwikkelaars die kunnen opbrengen. Maar daarmee gaat het terrein voor de natuur verloren. Is de regering bereid in zulke gevallen niet alleen economische, maar ook ecologische overwegingen te laten gelden?

De **voorzitter**: Ik wens de heer De Vries graag geluk met het houden van zijn maidenspeech. Net als de vorige spreker is zijn praktijk in de praktische politiek gelegen geweest in de gemeenteraad, in dit geval van Amersfoort. Daarnaast is zijn belangrijkste professionele bezigheid gelegen geweest in de journalistiek; hoofdredacteur van het Nederlands Dagblad al vanaf 1974. Voor die tijd was hij medewerker van de Tweede-Kamerfractie. Zo luisterend vandaag, moet dat voor die fractie een heel goede tijd zijn geweest. Ik wens de heer De Vries nogmaals van harte geluk.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

□

De heer **Schuyter** (D66): Mijnheer de voorzitter! De lof die de bewindslieden krijgen voor hun beleid wordt breed gedragen, maar zij verdienen het dat ook in dit huis mijn fractie haar beschouwingen begint met die constatering. Vorig jaar bijvoorbeeld was er ook in deze Kamer de twijfel of onderdelen van de dekking uit het regeerakkoord wel haalbaar zouden blijken. Bijvoorbeeld de vermindering die werd ingeboekt door beperking van de afdracht aan Europa werd als boterzacht ervaren. Ook ik heb daar

Schuyer

vorig jaar mijn twijfel over uitgesproken. In de politiek werkt het meestal zo, dat men zich dat slecht herinnert als het tegendeel blijkt. Ik wil daar niet aan meedoen en de minister complimenteren voor de volharding op dit punt die tenslotte ook succes heeft gehad. Het valt overigens op dat in deze Kamer vorige sprekers dat ook hebben gedaan, terwijl er aan de overzijde met geen woord over is gerept. Overigens doe ik dat met de kanttekening dat mijn fractie wat betreft de betalingen aan Europa niet wenst, dat de kruideniersmentaliteit daarbij gaat overheersen. Wij mogen best nettobetaler blijven omdat juist een sterk exporterend land als het onze op vrijwel elk terrein een enorm voordeel heeft aan de uitbreiding van onze interne markt. Ik zou graag van de minister vernemen of ook hij een netto betalingspositie van ons land op zichzelf aanvaardbaar vindt en zo ja waar dan in globale zin voor hem de grens ligt. Als inderdaad binnen enkele jaren de Europese Unie wordt uitgebreid met een aantal landen en op termijn zelfs met dertien, dan is er helemaal reden voor Nederland om daarbij een nettobetalingpositie voor lief te nemen. Immers, de interne markt wordt dan nog veel groter dan op dit moment en als exporterend land heeft Nederland daar uitsluitend veel voordeel bij.

Op blz. 447 van de Handelingen van de overzijde zien we een foto van de minister in een voor hem karakteristieke pose: schaterend. Als je de tekst er naast leest, blijkt het te gaan over de beschouwing van de minister over het begrip "nieuwe economie". Hij betoogt dat hetgeen onder dit begrip verstaan wordt, in ieder geval geen mondiaal verschijnsel is en zelfs niet zonder meer kan worden waargenomen in de landen van de Europese Gemeenschap. Maar hij veegt er ook weer niet helemaal de vloer mee aan. Door de hervormingen die zijn doorgevoerd, is er aanleiding om een verwachting uit te spreken dat ons land op een structureel hoger groeipad zit. De prognoses waarover wij op dit moment kunnen beschikken, geven in ieder geval wel aan dat het groeipad in de komende jaren van deze kabinetsperiode in stand lijkt te blijven. De economische groei komt al bijna 3,5 jaar boven de 3% uit en als inderdaad de groei deze kabinetsperiode in stand blijft, is er ten minste een ononderbroken groei

van 5 à 6 jaar. De laatste periode van hoogconjunctuur van meer dan 3% in 1989, duurde maar twee jaar. Er is met andere woorden geen reden, de middellange termijn met een pessimistische blik te bezien. Maar er zijn wel signalen dat oplettendheid vereist is. Het is de vraag of loonmatiging nog lang een realistisch uitgangspunt is. Ik ben met de heer Platvoet geïnteresseerd naar de effecten op de rijksbegroting van een loonberekening met bijvoorbeeld 3 à 3,5% in plaats van 1,35% die nu wordt gehanteerd. Het is geen realistisch uitgangspunt om met 1,35% te werken.

Met name de bestuurders van de grote bedrijven in dit land hebben het klimaat daarvoor aangetast. Het argument dat topmanagers schaars zijn en gemakkelijk kunnen worden weggekocht door buitenlandse bedrijven heeft er toe geleid dat exorbitante salarisverhogingen en optieregelingen geen uitzondering meer zijn. Het is bekend dat het effect op de economie daarbij weliswaar heel gering is, maar dat kan niet gezegd worden van de gevolgen op de mentaliteit. Daarnaast zijn de salarissen van de directie van voor kort overheidsbedrijven aanmerkelijk gestegen, zoals door mij bij de algemene beschouwingen nog is gememoreerd ten aanzien van de nu geprivatiseerde GAK-bedrijven.

Nu arbeid de komende jaren schaars wordt, kunnen de werknemers en de bonden met dezelfde argumenten forse looneisen stellen. De verwijzing naar de directiekamers is al meer dan eens gemaakt. Ook de bezuinigingen kunnen niet blijven doorgaan en de deregulering is weliswaar niet voltooid, maar de ontwikkelingen verlopen in een langzamer tempo. Alles overziende – er is meer over te zeggen – is er geen reden tot pessimisme, maar het is bepaald te vroeg om de nieuwe economie als een gegeven te accepteren. Ik wijs erop dat ook de fractievoorzitter van D66 aan de overzijde dat niet gedaan heeft. Hij pleitte voor een onderzoek naar de ontwikkelingen op economisch terrein om te bezien of er blijvende elementen zitten in de nu aanhoudende groei.

Het niet accepteren van "de nieuwe economie" betekent uiteraard dat men rekening wenst te blijven houden met golfbewegingen in de conjunctuur. Vanuit dat

perspectief moet dan ook het huidige financiële beleid gezien worden. Er zijn inmiddels steeds meer landen die een begrotingsoverschot hebben, onder andere de Scandinavische landen en de Verenigde Staten. Nederland heeft dat misschien dit jaar al en anders, zo valt te verwachten, binnen afzienbare tijd. Dat lijkt een goede zaak, niet alleen omdat dit een buffer kan bieden voor mindere tijden, maar vooral ook omdat op die manier een instrument in handen komt tot enige sturing vanuit de nationale overheid en het nationale parlement. Immers het monetaire beleid – de heer Wöltgens wees er ook op: het stuurwiel in vroeger tijd – is geen nationale aangelegenheid meer. Bij de uitbreiding van de Europese Gemeenschap en van de Europese Monetaire Unie is er juist op dit gebied veel onzeker inzake de effecten op de korte termijn. Er is voorzover ik dat kan overzien ook een algemene opvatting dat de staatsschuld fors naar beneden moet. Mijn fractie deelt die opvatting zeer, al was het maar omdat juist dan investeringen in onderwijs en zorg een structureel karakter krijgen en ook de AOW op het huidige niveau gegarandeerd kan blijven.

Voorzitter! De minister van Financiën heeft aan de overzijde gezegd naar aanleiding van een pleidooi om bij gewijzigde omstandigheden een tussentijdse analyse te maken – het is onduidelijk waarom dit met de Engelse term midterm review moet worden aangeduid – kijk uit dat je geen doos van Pandora opendoet. Het is op zichzelf wel begrijpelijk dat de minister kiest voor een dergelijke waarschuwing, maar het is de vraag of zo'n opstelling houdbaar blijft. Immers, er kan zich een situatie voordoen bijvoorbeeld bij een begrotingsoverschot, waarin het regeerakkoord niet voorziet. Dan is het verstandig daarover met elkaar van gedachten te wisselen om te bezien of er aanvullende afspraken gemaakt kunnen worden. Gebeurd dat niet, dan kan het kabinet meer onder spanning komen te staan dan wanneer men wel tot zo'n analyse komt. Als de minister dit kabinet een warm hart toedraagt, kan het dus juist verstandig zijn om Pandora onder controle te houden. Bovendien, en daar zou ik graag een reactie van de minister op willen hebben, komt er na dit kabinet een ander kabinet. Het te lang uitstellen van aanpassingen kan ertoe leiden

Schuyer

dat er gemakkelijk wensen worden geformuleerd die veel minder makkelijk te reguleren zijn. Besturen is eeuwig, mensen en dus ook bestuurders zijn tijdelijk, maar zij hebben wel de plicht om de weg zo goed mogelijk voor opvolgers te plaveien. Vanuit dat perspectief kan het juist heel verstandig zijn om een tussentijdse analyse niet met kramp tegemoet te treden, zeker als die bepleit wordt door een partij waarvan het congres vorige maand een motie heeft aangenomen dat het reduceren van de staatsschuld de hoogste prioriteit in toekomstig beleid behoort te hebben.

Nu kan ik mij voorstellen dat de minister de tussentijdse analyse vreest, omdat dan wellicht de in het regeerakkoord afgesproken criteria, de zogenoemde Zalmnorm en de verdeling van meevallers tussen schuldreductie en lastenverlichting, op de tocht komen te staan, maar die vrees lijkt mij vooralsnog niet terecht. Iedereen heeft immers de waarde van die criteria ervaren. Noch de Zalmnorm, noch de noodzaak tot schuldreductie zullen gevaar lopen. Ook de noodzaak om het belastingstelsel te hervormen, is niet bestreden. Waar het om gaat, is de vraag of het deel dat volgens afspraak in het regeerakkoord aan lastenverlichting wordt besteed, niet óók aangewend zou moeten worden voor het doen van investeringen in milieu, onderwijs, zorg, verkeer en vervoer, om mij tot enkele behoeften in de investerings sfeer te beperken. Niet te ontkennen valt immers dat de situatie gewijzigd is. Een minister die de doos van Pandora trouwens zelf in Schoorl op een kiertje zet, zal toch wel begrip opbrengen voor hen die dat met meer waarborgen omgeven willen doen. Komt er nu of over een jaar een overschot, dan is een tussentijdse afspraak nodig omdat het regeerakkoord niet in die situatie voorziet. Op grond van hetgeen ik hiervoor heb gezegd, zou het naar het oordeel van mijn fractie echter zinvol zijn om die evaluatie onder alle omstandigheden uit te voeren. Zelfs de hardnekkigste voorstanders van lastenverlichting moeten immers toegeven dat het allemaal veel harder is gegaan dan verwacht en dat de noodzaak ontbreekt om dit in hetzelfde tempo voort te zetten. De stimulans bijvoorbeeld om via lastenverlichting de factor arbeid goedkoper te maken om op die manier werkgelegenheid te

realiseren, is minder noodzakelijk geworden, gelet op de wijziging die zich op de arbeidsmarkt voordoet. Wij vragen een open opstelling ten opzichte van die gewijzigde situatie.

Het is nu niet het moment om te spreken over de belastinghervorming 2001, al kan daar natuurlijk niet volledig aan voorbij gegaan worden. Ik ben zeer benieuwd welke wet uiteindelijk in deze Kamer besproken zal worden. Niet alleen de minister heeft immers reeds ruimte geboden voor verdere lastenverlichting in de sfeer van de belastingen; ook de staatssecretaris heeft daaraan zijn steentje bijgedragen door de belastingzwaarte van de directeur-groottaandeelhouder aan de orde te stellen. Overigens zij gesteld dat beiden inderdaad een serieus probleem bij de kop hebben, maar het ware verstandiger geweest om de Kamer dat werk te laten doen en in het debat wellicht een handreiking te geven. Nu beide vraagstukken al binnen de oplossings sfeer zijn gebracht, zal de behoefte toenemen om ook enkele andere knelpunten, bijvoorbeeld de kwestie van de koopsompolissen, buiten de marge van het regeerakkoord op te lossen, terwijl de gehele lastenverlichting in de belastingsfeer op een conjunctuureel niet zo gunstig moment lijkt te komen.

Er komt, zoals gezegd, nog voldoende gelegenheid in deze Kamer om over het belastingplan te spreken. Voorzover dat nu te overzien valt, zullen wij daar ook ruim de tijd voor krijgen. Als het plan volgens planning eind februari bij ons ter behandeling voorligt en wij ervan uitgaan dat wij het voor het zomerreces afhandelen, zijn dat ruim vier maanden. Ons past bescheidenheid bij het uitspreken van een oordeel over het behandelingstempo aan de overzijde en over de recente actie van de oppositie om een beleidsdebat te boycotten waarbij uitsluitend de bedoeling voorlag om vragen te stellen, maar verwonderd heeft dat ons wel; ten eerste omdat deze wetsvoorstellen toch waarachtig niet los gezien kunnen worden van de verkenning die ons al geruime tijd geleden ter hand is gesteld en ten tweede omdat het geplande beleidsdebat juist een ideale gelegenheid is om mondeling vragen te stellen. Van het innemen van standpunten zou, zo hebben wij begrepen, helemaal nog geen sprake zijn. Naar nu blijkt, is dat ook zo

gegaan; laat staan van het door de strot duwen van wetsvoorstellen. Het zou echter voor ons best aanvaardbaar zijn geweest als de overzijde een maand meer zou nemen en wij een maand minder tot onze beschikking zouden hebben. Dat de voorstellen nu in een grimmig klimaat worden besproken, is te betreuren. Wij hadden ons kunnen voorstellen dat de regeringspartijen – nu de oppositie blijkbaar zo zwaar tilt aan een op zichzelf onschuldige aangelegenheid – het gebaar hadden gemaakt om deze tussentijdse mondelinge vragenronde dan maar niet te doen plaatsvinden. Ik spreek in ieder geval de hoop uit dat het grimmige klimaat aan de overzijde ten aanzien van de wetsvoorstellen niet een vervolg krijgt in deze Kamer.

Overigens lijkt het mij zinvol om ook in dit debat te herhalen wat ik bij de Algemene politieke beschouwingen heb gesteld, namelijk dat mijn fractie natuurlijk het Belastingplan 2001 in de eerste plaats op zijn eigen merites zal bezien, maar dat daarbij de volgtijdelijkheid waarmee de afspraken uit het regeerakkoord ons bereiken alsmede de afhandeling van wetgeving die ons al geruime tijd heeft bereikt in de overwegingen zullen worden betrokken.

De heer **Wöltgens** (PvdA): De heer Schuyer heeft geleidelijk aan een patent ontwikkeld op een soort van voorwaardenstrategie. Dat hebben wij ook nog niet zo lang geleden weer meegemaakt. Hij spreekt nu wat dreigend. Zo komt het althans op mij over. Dat doet hij ongetwijfeld in de richting van de VVD. Ik voel mij niet zo bedreigd door de mededeling. Ik wil echter precies weten wat hij zegt. Hij zegt dat het belastingplan op zijn eigen merites beschouwd zal worden. Hij wil echter ook zeggen dat de VVD zich netjes zal moeten gedragen bij aangelegenheden die D66 meer aangaan. Is dat een goede vertaling?

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter! Beide onderwerpen maken deel uit van het regeerakkoord. Wij willen onze coalitiepartners daaraan houden. Ik heb bij de algemene beschouwingen reeds gezegd dat ik begrip opbreng voor de opstelling dat de VVD-fractie het wetsvoorstel over deconstitutionalisering van de burgemeester uit de Grondwet wil bezien nadat de commissie-Elzinga haar rapport heeft uitgebracht. Dat

Schuyer

rapport komt er binnen enkele weken. Ik verwacht dat wij dan tot afhandeling van het wetsvoorstel overgaan. Het andere wetsvoorstel heeft te maken met het referendum.

Voorzitter! In de Najaarsnota van 19 november wordt het EMU-saldo bijgesteld tot 0,2%. Dat is een verschil van 0,4% met het staatje uit de Miljoenennota. Ik zou van de minister willen weten of deze aanpassing nu ook gevolgen heeft voor de volgende jaren. Met name voor 2001 is dat natuurlijk van belang. De stijging die voorzien is en die in de Miljoenennota uitkomt op het saldo van 1,2% zou in dat geval bij de nieuwe gegevens slechts 0,8% bedragen en dat ziet er gelijk heel anders uit. Het zou bovendien ook iets betekenen voor de daling van de schuldquote. Misschien kunnen deze vragen worden beantwoord in de schriftelijke reactie die de minister jaarlijks voor ons in petto heeft.

Voorzitter! Nu ik de muntunie heb genoemd, is het ook het ogenblik om daar nog enkele opmerkingen en vragen over te stellen. Ik heb begrepen dat Nederland bij het aangeven van dubbele prijzen in gulden en in euro's op de laatste plaats komt. De heer Boorsma heeft hierover al gesproken. Alle andere deelnemers prijzen de waren nu al dubbel, zodat er een geruime periode ontstaat waarin men aan de euro kan wennen. De minister heeft een of twee jaar geleden in deze zaal betoogd, dat de gewenning aan de euro bij de bevolking vooral tussen de oren zal hebben plaats te vinden. Het technische aspect was naar verwachting minder moeilijk. Dat lijkt een correcte constatering. Juist als de introductie een mentale omslag bij mensen teweeg zal brengen, is het nemen van tijd van belang. Dubbel prijzen is in dat kader van gewicht. Ik heb als reden van onze laatste plaats inzake dubbel prijzen vernomen dat onze grootste kruidentier niet bereid is om voor de zomer van 2001 met dubbel prijzen te beginnen. Bij dat tijdstip schijnt de Raad voor de detailhandel zich aan te sluiten.

Ik heb hierbij twee vragen. Ten eerste, is het juist dat het hiervoor geschetste de reden van de late invoering van dubbel prijzen is? En ten tweede, vindt de minister het in dat geval niet op zijn weg liggen om met betrokkenen te gaan praten teneinde het tijdstip van dubbel prijzen naar voren te halen? In het

dagelijks leven heb ik te maken met chronische patiënten in de psychiatrie, met verstandelijk gehandicapten en met anderen voor wie de omschakeling van gulden naar euro een moeilijk probleem is. Dubbel prijzen zou kunnen helpen om dat wat te vergemakkelijken. Tussen twee haakjes, heeft het ministerie programma's in de maak voor dit type doelgroepen? Het doen ontwikkelen ervan lijkt me van belang. In het psychiatrisch ziekenhuis dat ik bestuur, zijn we bezig, daarvoor een en ander te ontwikkelen en dat zou ook elders dienen te gebeuren. Steun van het ministerie is daarbij functioneel.

Voorzitter! De schommelingen in de koers van de euro is een ander punt van zorg. Die zorg zit niet zozeer in de koersdaling ten opzichte van de dollar en de yen, want vanuit het perspectief van de export naar die landen is die daling een voordeel. Maar ook hier is de psychologie van gewicht. Nu zijn de mogelijkheden van een minister van Financiën op dit gebied beperkt, maar hij kan wel iets doen aan voorlichting. Over het algemeen is mijn fractie daarover wel tevreden. De boodschap "de euro wordt van ons allemaal" heeft zeker de bekendheid van de euro en het tijdstip van introductie sterk vergroot, al zal zeker de 100% nog niet gehaald zijn. Ik heb begrepen dat men de activiteiten op het terrein van de voorlichting nu mindert om deze weer op te pakken en zelfs verheft in het laatste half jaar. Maar nu de eurokoers zo zwakt, is er bij veel mensen een vrees ontstaan wat dat betekent voor hun uitgaven, hun pensioen, hun vakanties. Het lijkt me dan ook dat de voorlichting, juist nu niet kan inzaken. Wij stellen het op prijs als de minister hier zijn licht eens over laat schijnen.

De afgelopen weken zijn we getuige geweest van het mislukken van de voorstellen inzake harmonisatie van de Europese belastingen en van het niet invoeren van een Europese bronbelasting. Dat is te betreuren omdat de race naar de bodem van de schatkist, zoals de staatssecretaris wel eens heeft gezegd, nu niet goed gestopt kan worden. Het lijkt onontkoombaar dat alle energie wordt aangesproken om de problemen op dit terrein en op het terrein van de invoering van een Europese bronbelasting, aan te pakken. Het is immers onontkoombaar

baar dat we werken aan een bepaalde vorm van harmonisatie. Uitstel nu betekent, dat is toch wel als zeker aan te nemen, geen afstel, maar uitstel betekent wel dat de aanpak van het probleem steeds moeilijker wordt. De minister heeft gesteld dat het hem het beste lijkt om nu maar eens even de tijd zijn werk te laten doen. Mijn fractie begrijpt die opstelling, maar misschien kan de minister toch ingaan op de daarna te volgen strategie en met name welke acties en initiatieven Nederland kan nemen en bereid is te nemen. Als de berichten uit de pers juist zijn, dan lijkt het er immers op dat Nederland een centrale positie heeft vanwege de door ons aangebrachte koppeling van fiscale afspraken en de introductie van een Europese bronbelasting. Wil de minister het verband tussen deze zaken nog eens uitleggen? Voor het overige sluit ik mij wat dit betreft aan bij de opmerkingen van de heer Wöltgens.

Voorzitter! Van de criteria waaraan een land moet voldoen om mee te kunnen doen aan de muntunie is op dit moment alleen de inflatienorm een punt van zorg. De minister toont zich hierover opmerkelijk luchthartig en mijn fractie zou graag willen weten waarop die luchthartigheid is gebaseerd. Aan de overzijde heeft de minister gesteld dat de cijfers inzake de inflatie na augustus van belang zijn. Inmiddels beschikt hij over de gegevens over september en oktober en sinds heel kort ook over november, 2,2%. Kortom, reden genoeg om aan de minister te vragen of hij in tegenstelling tot zijn betoog aan de overzijde in september nu wel reden ziet om nog iets te gaan doen. Immers de externe oorzaken van inflatie, de dure dollar en de dure olie, duren voorlopig voort.

Recent werd meegedeeld dat De Nederlandsche Bank eenderde van haar goudvoorraad gaat verkopen en dat dit een geschatte opbrengst voor de Nederlandse schatkist heeft van 6 mld. Het is voor mijn fractie duidelijk dat bij de introductie van de euro de noodzaak tot het aanhouden van een goudvoorraad niet meer aanwezig is. Je kunt natuurlijk altijd blijven twisten over de vraag op welk moment je tot verkoop moet besluiten. De heer Wöltgens sprak daar ook over. Erg gelukkig lijkt het moment niet. De een zal het tijdstip nu wat gunstiger achten dan de

Schuyer

ander. Zo'n discussie is tamelijk onvruchtbaar omdat er nu eenmaal geen onfeilbare glazen bollen zijn die voorspellen wanneer de meest gunstige situatie zich voordoet.

Belangwekkender is de vraag wat er met de opbrengst gebeurt. Als hiermee de staatsschuld wordt verminderd, is er een aardige stap gezet. We willen daar graag uitsluitend over hebben, want een bestemming in de consumptieve sfeer kan niet aan de orde zijn. Ook de bestemming die de heer Wöltgens noemde van een soort staatsbeleggingsmaatschappij, lijkt mij minder aantrekkelijk. Het is wel aardig om van de minister te vernemen of er op dit terrein enige afstemming met de Europese partners plaats vindt en ook wat de plannen zijn met de rest van de goudvoorraad in de toekomst. Als op deze manier de staatsschuld wordt verminderd, kan vervolgens het rentevoordeel onmiddellijk worden ingezet voor investeringen. Belangrijk is dat de opbrengst van de verkoop leidt tot een extra verlaging van het tekort, zo lijkt het mijn fractie.

Voorzitter! Voordat ik overstap op de belastingvoorstellen 2000 nog een opmerking over het rapport van de Rekenkamer inzake het omgaan met vertrouwelijke gegevens bij de belastingdienst. De dienst en de staatssecretaris verdienen een compliment, omdat er duidelijk vooruitgang is geboekt in de afgelopen twee jaar. Het is me echter onduidelijk waarom de staatssecretaris de aanbeveling van de Rekenkamer inzake de aanstelling van een vertrouwenspersoon niet volledig overneemt. Het lijkt toch aannemelijk dat de aanstelling van zo'n figuur op directieniveau de drempel te hoog maakt. Kan de staatssecretaris hier eens op ingaan?

De voorstellen inzake het belastingplan 2000 kunnen uiteraard niet anders worden gezien dan in het licht van wat ons de komende tijd te wachten staat. Voor wat de voorstellen van dit jaar betreft, kan ik kort zijn. De 1,4 mld. lastenverlichting is overeenkomstig de afspraken uit het regeerakkoord. Op het punt van de lastenverlichting als geheel voor deze kabinetsperiode, ben ik al uitvoerig ingegaan. De wenselijkheid ervan moet tegen het licht worden gehouden naast de wens tot investeringen en de vermindering van de staatsschuld.

Maar die discussie moet niet gevoerd worden naar aanleiding van de voorstellen van dit jaar.

Er resten mij nog slechts een paar andere opmerkingen. Ten eerste zouden wij van de staatssecretaris gaarne een reactie willen hebben op de brief van de Nederlandse orde van belastingadviseurs van 24 november jongstleden. Daaraan is een aantal brieven toegevoegd van de heren Ambergen en C.M.S. Derks, handelend over de definitie van het begrip economisch eigendom. De staatssecretaris heeft dit begrip bij een derde nota van wijziging in het wetsontwerp gefietst. Het is niet de eerste keer dat wij opmerkingen moeten maken over oneigenlijke koppelingen met belastingwetgeving en met het ontwijken van het adviestraject, bijvoorbeeld van de Raad van State. Natuurlijk is het onderwerp niet zwaar genoeg om op grond hiervan het belastingplan 2000 af te stemmen, maar er is wel enige irritatie en een keer gaat dat natuurlijk toch mis. De Orde wijst op de overbodigheid en het feit dat de wijziging ook nog eens zijn doel voorbij zal schieten, omdat hij niet dekt wat de staatssecretaris wenst te regelen als een vorm van reparatiewetgeving. In de brief van Derks van 13 december wordt een casus aangegeven waaruit blijkt dat dit ook zeer contraproductief kan werken. Ik zou die graag bij de beantwoording betrokken willen zien. De Orde wijst dus op de overbodigheid. Hoe denkt de staatssecretaris hierover?

Over de fiscalisering van de omroepbijdrage bestaat in mijn fractie aarzeling. Mijn fractiegenoot Kohnstamm zal daarover volgende week het woord voeren. Mocht dit voorstel het in deze Kamer niet halen dan gaan we er uiteraard van uit dat zulks betekent dat de voorgestelde verhoging van tarief 1A met 1,1% ook niet zal worden doorgevoerd.

Voorzitter! De principebeslissing om energiezuinig en milieuvriendelijk gedrag te belonen via het belastingmechanisme, is uiteraard al land genomen. Wij kunnen ons vinden in de wijze van uitwerking, maar toch een opmerking. De actie om belastinggeld terug te ontvangen wordt geheel en al bij de gebruiker van energie gelegd.

De **voorzitter**: Ik verzoek de bewindslieden aan de uiterste zijde van de tafel plaats te nemen, omdat het raam boven hun hoofd na

drieënhalve eeuw niet meer de stabiliteit vertoont die ik nuttig acht.

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter! Op andere terreinen van beleid – bijvoorbeeld bij de sociale diensten – is bekend dat daarvan lang niet altijd gebruik wordt gemaakt. Of omdat men de weg niet kent of eenvoudigweg omdat het fenomeen onbekend is. Er ligt dus nogal een taak voor de voorlichting. Ziet de staatssecretaris daar op toe? Welke middelen heeft hij eigenlijk als die voorlichting naar de consument onvoldoende is? Bovendien lijkt het erop dat het belastinggeld dat niet opgevraagd wordt door de betaler in de energiebedrijven blijft. Dat kan toch ook moeilijk de bedoeling zijn. Mijn fractie heeft behoefte aan enige uitleg. Wij kregen ook nog een brief van Gaskeur – ook daarop is door een vorige spreker gewezen – waarin op basis van argumenten wordt aangegeven dat een hogere subsidie op HR-ketels vanwege de enorme reductie van de uitstoot van CO₂ veruit de meest milieuvriendelijke maatregel is. Wat vindt de staatssecretaris van het pleidooi om de subsidie op dit type ketels te richten, desnoods door die op andere te temporiseren of zelfs af te schaffen?

Voorzitter! Het gehele bouwwerk van afspraken over de belastingen in het regeerakkoord is gebouwd op drie pijlers: ten eerste verlaging van de tarieven, ten tweede vergroening en ten derde stimulering om aan het betaalde arbeidsproces een bijdrage te leveren. Daarnaast wordt er naarstig gezocht naar een middel om de middeninkomens meer tegemoet te komen. In mijn partij worden deze aspecten alledrie van belang gevonden, maar er wordt speciaal gelet op de vergroening van het belastingstelsel, want die voorstellen ondervinden bij anderen vaker kritiek. Ook in de voorstellen voor dit jaar is vergroening dominant. Er wordt nogal eens de opmerking bij gemaakt dat de bijdrage aan het milieu toch wel buitengewoon bescheiden is. Mijn fractie erkent dit, maar het is op zichzelf geen reden om milieubewust gebruik niet extra te belonen. Het gaat om een mentaliteitsomgeving die effect kan hebben op de portemonnee. Dat is een kwestie van lange adem. Je kunt daar vóór zijn, ook al besef je dat het effect gering is. Misschien moet er eens worden nagedacht over een andere naamgeving, want daardoor

Schuyer

wordt eigenlijk snel de verkeerde discussie gevoerd. Ook al zijn de milieueffecten gering, dat is nog geen reden om het adagium dat de vervuiler betaalt, ook bij het gebruik van energie en dergelijke niet te hanteren. En er is niets tegen om het fiscale systeem daar gedeeltelijk op af te stemmen.

Voorzitter! Wij zien de reactie van de bewindslieden met belangstelling tegemoet. Dit geldt ook voor de reactie op de opmerkingen en vragen van de voorzitter van onze commissie, de heer Stevens, namens de gehele commissie.

De beraadslaging wordt geschorst.

Sluiting 23.14 uur

Besluiten en ingekomen stukken

Lijst van besluiten

De voorzitter heeft na overleg met het College van senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op:
14 december 1999

Wijziging van de grens tussen de gemeenten Deventer en Gorssel, tevens provinciegrens tussen Overijssel en Gelderland (26528);
20/21/22 december 1999

Wijziging van de Deconstructiewet in verband met de kosten van onschadelijkmaking van gespecificeerd hoog-risico-materiaal (26357);

Wijziging van de Wet voorzieningen gehandicapten in verband met de tweede evaluatie van die wet (26435);

Wijziging van de Politiewet 1993 en de Wet politieregisters in verband met de overdracht van het beheer van het Korps landelijke politiediensten aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (26461);

Wijziging van de Werkloosheidswet in verband met wijziging van de instroom in de wachtgeldfondsen alsmede enkele andere wijzigingen in de Werkloosheidswet (26726);

b. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden door de vaste commissie voor Justitie
op 18 januari 2000:

Notitie ten aanzien van de implementatie EG-regelgeving (26200

VI, nr. 65);
op 8 februari 2000:

Regels inzake de bescherming van persoonsgegevens (Wet bescherming persoonsgegevens) (25892).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de voorzitter terzake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2000 (26800 XV);

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het gemeentefonds voor het jaar 2000 (26800 B);

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het provinciefonds voor het jaar 2000 (26800 C);

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Spaarfonds AOW voor het jaar 2000 (26800 E).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister-president, minister van Algemene Zaken, ten geleide van een afschrift van zijn brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer inzake zijn officiële bezoek aan India van 22 t/m 24 november 1999 (griffiennr. 124917);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, houdende mededeling van de voorlopige toepassing van de volgende verdragen met ingang van 15 november 1999:

- Overeenkomst tussen de Beneluxstaten en de Republiek Kroatië, betreffende de overname van onregelmatig binnengekomen of verblijvende personen, met Aanhangsels; Zagreb, 11 juni 1999 (Trb. 1999, 140);

- Briefwisseling tussen de Beneluxstaten en de Republiek Kroatië, houdende een overeenkomst inzake de afschaffing van de visumplicht; Zagreb, 11 juni 1999 (Trb. 1999, 141) (griffiennr. 124891);

een, van alsvoren, inzake Protocollen tot aanpassing van de institutionele aspecten van de Europa-overeenkomst waarbij een

associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en verschillende landen, anderzijds, teneinde rekening te houden met de toetreding van Oostenrijk, Finland en Zweden tot de Europese Unie (griffiennr. 124896);

een, van alsvoren, ten geleide van de tekst van het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk Marokko inzake de overbrenging van gevonniste personen, Rabat 30 november 1999 (griffiennr. 124904);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Algemene Raad van 6/7 december 1999 (griffiennr. 124877.1);

een, van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, inzake informatievoorziening aan de Eerste Kamer over nieuwe Commissievoorstellen met betrekking tot witwassen van geld, Europees Jaar van de talen 2001 en Uirapeis Jaar van de tale 2001 (griffiennr. 124897);

een, van de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake Stichting Landelijk Platform Tegen Geweld op Straat (griffiennr. 124908);

een, van de minister van Financiën, inzake het voornemen van De Nederlandsche Bank NV om goud te verkopen (griffiennr. 124905);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Ecofin Raad en Euro-11 van 29 november 1999 (griffiennr. 124802.1);

een, van de minister van Defensie, ten geleide van de communiqués van de Noord-Atlantische Raad voor Ministers van Defensie (NACD), het Defensie Planning Comité (DPC), de Nucleaire Planning Groep (NPG), de Euro-Atlantische Partnerschapsraad (EAPC) en de Navo-Oekraïne Commissie (Nuc) (griffiennr. 124909);

een, van de staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, ten geleide van het rapport "Nulmeting overleg huurders verhuurders" (griffiennr. 124895);

een, van alsvoren, inzake evaluatie Nota Volkshuisvesting in de jaren negentig (griffiennr. 124922);

een, van de minister van Verkeer en Waterstaat, ten geleide van het rapport "Innovatief Aanbesteden bij Rijkswaterstaat: van uitzondering naar regel" (griffiennr. 124890);

een, van alsvoren, ten geleide van het ontwerpbesluit, houdende wijziging van het Besluit personen-